

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra biologie

Miroslava Šupinová

**REALIZACE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY NA
VYBRANÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Monika Müllerová, Ph.D.

Olomouc 2009

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a všechny podklady, ze kterých jsem čerpala, jsou řádně uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci, 2009

.....

Podpis

Děkuji Mgr. Monice Müllerové, Ph. D. za odborné vedení a pomoc při zpracování diplomové práce. Současně děkuji ředitelce Základní školy Videčská Mgr. Haně Bosové za vstřícnost během mé práce na škole. A dále děkuji Mgr. Marii Krestové za pomoc a podporu při realizaci eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*.

Obsah

Úvod.....	6
1. Cíle práce.....	7
2. Postup a metody zpracování.....	10
3. Současný stav řešené problematiky.....	13
4. Rámcový vzdělávací program a environmentální výchova na základní škole.....	18
5. Realizace environmentální výchovy na Základní škole Videčská.....	23
6. Projektová výuka na základní škole.....	28
6. 1 Projekt a jeho pojetí při realizaci environmentální výchovy.....	28
6. 2 Projektová činnost na Základní škole Videčská.....	30
7. Provedení environmentální výchovy v dramatické výchově (eko-muzikál).....	35
8. Didaktický rozbor eko-muzikálu <i>Příběh řeky Bečvy</i>	38
8. 1 Charakteristika eko-muzikálu <i>Příběh řeky Bečvy</i>	38
8. 2 Část <i>Valašsko</i>	41
8. 3 Část <i>Lázeňství</i>	48
8. 4 Část <i>Povodeň</i>	51
8. 5 Mezipředmětové vztahy v eko-muzikálu <i>Příběh řeky Bečvy</i>	55
9. Metodická příručka ke scénáři eko-muzikálu <i>Příběh řeky Bečvy</i>	60
9. 1 Přípravná fáze.....	60
9. 2 Realizace připraveného plánu.....	63
9. 3 Způsoby hodnocení.....	70
Diskuse.....	71
Závěr.....	72
Použitá literatura a požití zdroje.....	73
Použitá literatura a použité zdroje ke scénáři.....	75
WWW odkazy.....	76
Seznam příloh.....	77

Obsah obrázků, tabulek a fotografií

Obrázek 1: Schéma postupu a metod zpracování diplomové práce.....	12
Tabulka 1 Naučná stezka Hradisko- pracovní listy.....	32
Tabulka 2 Časový plán vzor.....	61
Tabulka 3 Příprava na hodinu vzor I.....	68
Tabulka 4 Příprava na hodinu vzor II.....	68
Fotografie 1 Balet- Beautiful.....	41
Fotografie 2 Balet- Beautiful.....	41
Fotografie 3 Řeka.....	42
Fotografie 4 Recitace.....	43
Fotografie 5 Za tu našu stodolenku.....	44
Fotografie 6 V Holomůci na hradě.....	45
Fotografie 7 V Homomůci na hradě II.....	45
Fotografie 8 Příjezd dr. Kročáka.....	48
Fotografie 9 Žinčice.....	48
Fotografie 10 Balet- Morandi- Angels.....	51
Fotografie 11 Reportérka.....	52
Fotografie 12 Reportérka II.....	52
Fotografie 13 Tv Zprávy.....	52
Fotografie 14 Žízeň.....	53

Úvod

Ekologická výchova, vzdělávání a osvěta (EVVO) se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách- zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, § 16.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) realizuje myšlenku udržitelnosti a ochrany životního prostředí zařazením environmentální výchovy do Rámcového vzdělávacího programu (RVP). Program vymezuje, jak realizovat environmentální výchovu ve školách a co je jejím cílem. Snahou je obnovit kladný vztah k přírodnímu bohatství, prostředí kolem nás a utvářet myšlení v souvislosti s udržitelným rozvojem.

Environmentální výchova by měla motivovat žáky k zájmu o přírodu a o její budoucnost. Přijímat přírodní vztahy jako vzor a ponaučení pro vlastní život. Školy by měly žáka motivovat k aktivnímu zapojení do učebního procesu. Žák může ovlivnit dění ve škole a tím působit a utvářet svět kolem sebe. Cílem je také probudit pocit účasti týkající se aktivní ochrany přírody. Využití multimédií k získávání informací a pomocí moderní techniky zprostředkovávat žákům informace. Diplomová práce z těchto aspektů vychází a poskytuje pedagogům náměty realizace environmentální výchovy ve vyučování a poskytuje metodické postupy během jejich realizace.

1. Cíle práce

Zadání diplomové práce

„Cílem diplomové práce je dokumentovat a zhodnotit realizaci environmentální výchovy na vybrané základní škole a zpracovat návrh dlouhodobé mimoškolní aktivity (projekt eko-muzikál) s environmentální tematikou. Součástí didaktického materiálu budou metodická doporučení pro učitele a DVD s realizovaným projektem. Při zpracování diplomové práce bude studentka vycházet z požadavků RVP pro ZŠ.“

Interpretace zadání a dílčí cíle

Ze zadání vyplývá struktura diplomové práce. Cílů bude dosaženo prostřednictvím jednotlivých dílčích cílů.

1. Zvolit Základní školu (ZŠ), která má ve školním vzdělávacím programu (ŠVP) zařazenu environmentální výchovu nebo výuku a v maximální míře je na škole realizovaná.

Kritériem pro volbu ZŠ byla maximální aktivita školy v oboru environmentální výchovy vyhodnocená subjektivně a na základě osobní zkušenosti se školou v oblasti environmentální výchovy. ZŠ Videčská má zařazenu environmentální výchovu v ŠVP a vytvořený samostatný školní program environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty (EVVO) pro rok 2008-2009, účastní se aktivit s environmentální tematikou na individuální i skupinové úrovni. ZŠ je členem *Klubu Pampeliška*, *Klubu ekologické výchovy*, využívá metodickou podporu neziskových organizací při zařazování environmentální výchovy do rámcového vzdělávacího programu a užívá vzdělávacích programů Chráněné krajinné oblasti (CHKO) Beskydy. Environmentální výchova a ekologická praktika jsou zařazena do výuky jako volitelné předměty. Druhou podmínkou je osobní účast na akcích ZŠ Videčská při realizaci projektu žáků *Hnědovlásky* během týdne pro Zemi ve školním roce 2007-2008 a na přehlídce divadelních souborů v rámci *Klubu Pampeliška* v Modré u Velehradu a realizace vlastního projektu eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy*.

2. Sběr dat k dané tématice.

Informace týkající se EVVO, projektového vyučování a dramatické výchovy budou čerpány z literatury, viz použítá literatura a použité zdroje.

Zaměřit se na celkové pojetí environmentální výchovy v rámci školy i mimoškolních aktivit. Vytvořit přehled projektů s environmentální tematikou na ZŠ Videčská, které jsou výsledkem individuální, skupinové nebo celoškolní práce. Zjistit informace o projektech z let minulých i přítomnosti a interpretovat jejich přínos z videonahrávek a písemných dokumentů. Individuální projekty žáků získaly ocenění v rámci *KMD (Klub mladých debrujařů)*. Skupinové projekty ve formě eko-muzikálu byly na přehlídkách *Klubu Pampeliška* vysoce hodnoceny. Zhodnotit vývoj environmentální výchovy na ZŠ Videčská ve vztahu k rámcovému vzdělávacímu programu (RVP) v

čase. V minulých letech byly na škole realizovány eko-muzikály s hlavním cílem prevence patologických jevů.

Eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* ve srovnání s minulými projekty na ZŠ zohledňuje rozvoj kompetencí žáků a klade si cíle ve vzdělávání. Novinkou je podpora vzdělávání pomocí data-projektoru a důraz je kladen na analytické a syntetické myšlení, které mají informace z eko-muzikálu vyvolat. Stěžejní částí je téma povodní, kde žáci musí své jednání na jevišti zharmonizovat se záběry. Eko-muzikál je odrazem reality a fakta jsou žákům podávána přirozenou nenásilnou cestou. Důraz je kladen na zpravodajství a diskusní pořady, které mohou obohatit o cenné informace a vytváří kladný vztah k multimediálním zdrojům. Část *Povodeň* a v menší míře i části *Valašsko* a *Lázeňství* rozšiřují znalost biologie a biologických pojmů.

3. Návrh realizace environmentální výchovy

Cílovým doporučením pro ZŠ bude dlouhodobý projekt ekologický muzikál s názvem *Příběh řeky Bečvy*. Předlohou bude vlastní scénář, který bude vycházet z historických fakt Rožnova pod Radhoštěm a biologických pojmů, čerpaných z literatury viz použitá literatura a použité zdroje k scénáři. Příběh bude rozdělen do třech tematických částí: *Valašsko*, *Lázeňství* a *Povodeň*. Děj bude sestaven tak, aby žáky informoval o životním prostředí v jednotlivých časových obdobích. Části *Valašsko* a *Lázeňství* mají žákům připodobnit tehdejší kulturu a způsob života. Stěžejním bude poslední část *Povodeň*, která odborným způsobem žáky s tímto jevem seznamuje, odůvodňuje, proč vzniká a jak předcházet ničivým následkům. Hlavním cílem je, aby si prostřednictvím netradiční metody eko-muzikálu žáci prohloubili stávající informace převážně z oblasti environmentální výchovy a biologie a osvojili nové.

4. Provézt didaktický rozbor projektu ekologický muzikál.

Zhodnotit, kterých výchovně vzdělávacích oblastí se tematika muzikálu dotýká. Zdůraznit mezipředmětovou provázanost. Přínosem je provázanost s českým jazykem, kde žák poznává regionální autory a aplikuje znalosti jazyka do mluvního projevu. S hudební výchovou, kde znalosti aplikuje do vokálního a instrumentálního projevu. Texty písní mají environmentální charakter. Dějepis, kde se seznamuje s historickými událostmi Rožnova pod Radhoštěm. Zeměpis v rámci poznání zeměpisných míst města. Tělesná výchova rozvíjí hrubou motoriku. Přírodopis kde žáci získávají fakta o lidském těle a životním prostředí.

Odůvodnit zařazení jednotlivých fakt v scénáři. Podrobněji vysvětlit historická fakta, která se v scénáři vyskytují.

5. Realizace eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*.

Žáci se naučí číst a postupně reprodukovat text podle vytištěné předlohy. Nesrozumitelný text bude žákům vysvětlen, popřípadě upraven. Žáci si vytvoří pohybové vzory k ději, což potvrdí jejich porozumění textu, a na základě pokynů pedagoga je upraví. Naučí se pracovat s hlasem, mimikou a

gesty. Naučí se pracovat s prostorem jeviště a vnímat hlediště jako hlavního komunikátora. S reálnými divadelními podmínkami se žáci setkají až na generální zkoušce v den vystoupení, kde se naučí pracovat se zvukovou technikou. Společně připraví kostýmy a rekvizitní předměty. Nácvik bude prováděn skupinově podle jednotlivých tématických celků. Odhadovaný čas potřebný k nácviku je půl roku s hodinovými až dvouhodinovými lekcemi v rámci hodin environmentální výchovy a mimoškolně.

Realizace proběhne před žáky ZŠ Videčská v dopoledních hodinách, což umožní šířit informace na celoškolní úrovni a ve večerních bude představení pro rodiče a veřejnost.

6. Zhodnotit realizaci eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*.

Vymezit oblasti vzdělávání, které eko-muzikál rozvíjí, zdůraznit mezipředmětovou provázanost. Zhodnotit výkony žáků, jakým způsobem se naučili hrát a pracovat s technikou, prostřednictvím pozorování jejich vývoje. Na základě vnější kritiky pedagogů a diváků posoudit, zda muzikál splnil cíl, informovat veřejnost o historických faktech, o stavu životního prostředí a působení živlů, což umožní metoda nestandardizovaného rozhovoru. Vytvořit soubor metodických doporučení pro tvorbu eko-muzikálu, která umožní secvičit totožné představení, nebo která mohou být aplikována a upravována podle potřeb na vlastní představení pedagogů.

2. Postup a metody zpracování

Nejdůležitějším krokem při zpracování byla volba ZŠ s environmentální výchovou zařazenou do ŠVP, od které se pak odvíjí celá práce. Kriteria splňuje ve velké míře ZŠ Videčská, která vyvíjela aktivitu v oblasti EVVO již před zavedením RVP. Navazujícím krokem byl sběr dat a informací, týkajících se účasti ZŠ Videčská na projektech a akcích spojených s environmentální výchovou, mapující převážně činnosti v rámci Klubu Pampeliška, eko-muzikály a individuální projekty. Sběr dat o vnitřních činnostech školy a žáků v oblasti EVVO probíhal metodou rozhovoru s vyučujícími a žáky, pozorováním a pomocí osobní aktivní účasti na akcích školy, popřípadě z internetových stránek a z dokumentových materiálů školy a žáků. Následný rozbor informací probíhal v konfrontaci s RVP ZV.

Druhá část byla spojena s přípravou scénáře pro eko-muzikál zaměřený na rozvoj kladného vztahu k rodné lokalitě, na základě zpracování historických fakt zaměřených na životní prostředí a jeho následný nácvik s žáky ze ZŠ Videčská a finální představení pro nezúčastněné žáky ZŠ Videčská, rodiče a veřejnost. Stejným je metodické zpracování, didaktický rozbor a předlohy k eko-muzikálu.

Použité metody při zpracování (Holoušková, 2002)

Při tvorbě diplomové práce byly použity tyto metody:

Z přímých metod se jedná především o pozorování výuky.

Z nepřímých metod byla využita metoda klinická neboli rozhovoru.

Z metod dokumentových rozbor žakovských prací (písemných, manuálních), rozbor školských dokumentů, rozbor literárních dokumentů.

Metody kvalitativní využívající analýzy a syntézy.

Metoda pozorování musí probíhat podle předem vypracovaného plánu, kde jsou předem určeny pozorované objekty i pozorované jevy. Pozorování proběhlo ve vestibulu ZŠ Videčská, kde se u příležitosti Dne Země realizoval divadelní projekt žáků 6. třídy s názvem *Hnědovláska*. Pozorovaným objektem byli žáci vystupující v divadelním představení a jejich schopnost reprodukce textu a současně reakce publika žáků ostatních tříd. Pozorovaným jevem bylo zaměření divadelního představení na environmentální výchovu, které se orientovalo především na mezilidské vztahy a problematiku množství odpadů a jejich likvidace. Současně plnilo funkci prvotního pozorování, tudíž seznámení s osobami, které se budou účastnit na realizaci eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*.

Metoda nepřímého pozorování byla využita při rozboru videozáznamů eko-muzikálů na ZŠ Videčská z minulých let. Na základě analytického a syntetického myšlení byly formulovány pravděpodobné cíle projektu v rámci EVVO.

Dokumentová metoda byla využita při rozboru písemných prací žáků, jednalo se především o projekty na vytyčená témata, časopis *Červíček*. Cílem bylo zjistit témata, která žáci zpracovávali a jak byly práce hodnoceny. Některé písemné práce byly doprovodným textem k výsledkům činnosti manuální, viz kapitola *Projektová výuka na základní škole*, kdy žáci vytvářeli modely elektráren, létajících modelů.

Rozbor školských dokumentů ŠVP, jakým způsobem je v něm vymezena EVVO, Školní program EVVO na školní rok 2008-2009, jaké cíle si škola ukládá splnit v rámci EVVO.

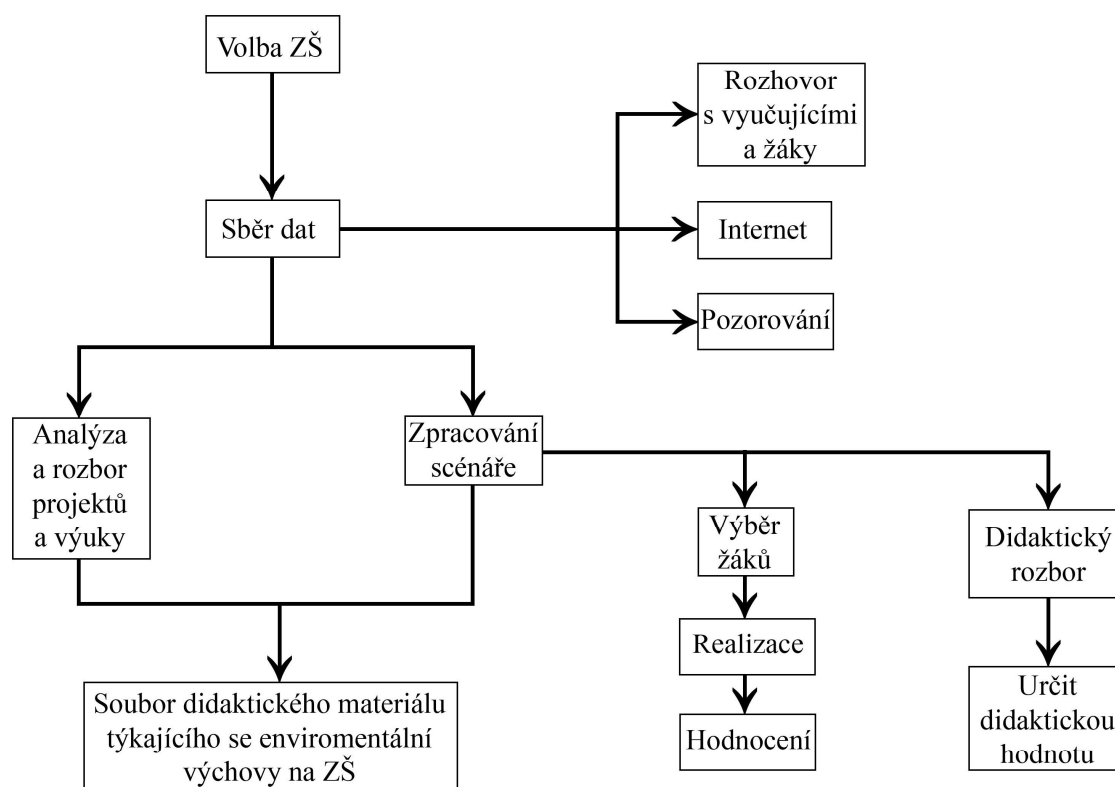
Metoda rozhovoru je založená na přímém dotazování. Předmětem dotazů byla realizace EVVO na ZŠ Videčská. Dotazovanými byli ředitelka ZŠ Videčská Mgr. Hana Bosová, koordinátorka environmentální výchovy na ZŠ Videčská Mgr. Marie Krestová, žáci účastníci se projektů.

Rozhovor byl nestandardizovaný především s použitím otevřených otázek, které zjišťovaly způsob realizace EVVO na ZŠ a podrobnější informace o akcích a projektech v rámci ZŠ Videčská.

Rozbor literárních dokumentů související především se studiem odborné literatury zabývající se environmentální výchovou, projektovou a kreativní výukou, popřípadě zaměřena na osobu učitele viz *Použitá literatura a použité zdroje*. Aplikovat fakta z literatury týkající se regionu, klimatu, přírodních podmínek Rožnova pod Radhoštěm a povodní při tvorbě eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy* viz *Použitá literatura a použité zdroje ke scénáři*

Didaktický rozbor je založený na **metodách analytických a syntetických**, které se řadí mezi kvalitativní metody výzkumu. Předmětem byl eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* a minulé projekty na ZŠ Videčská. Vytyčit cíle, rozvoj kompetencí, mezipředmětovou provázanost a způsoby rozvoje kognitivní, psychomotorické a afektivní složky osobnosti.

Subjektivní hodnocení a argumentace při hodnocení realizace EVVO na ZŠ Videčská a při hodnocení eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*. Hodnocení je podloženo argumenty logického typu, na základě subjektivní zkušenosti během spolupráce se žáky a věcným faktickým důkazem z nácvičky a realizace eko-muzikálu.

Obrázek 1: Schéma postupu a metod zpracování diplomové práce

3. Současný stav řešení problematiky

Environmentální výchova, vzdělávání a osvěta (EVVO) vychází z anglického termínu environmental education, neboli výchova, vzdělávání a osvěta o životním prostředí, kde jsou cílovými skupinami všechny věkové kategorie. Vzděláváním se rozumí rozvoj racionální stránky osobnosti, výchovou působit na city a vůli. Osvětou označují speciální přístupy předávání informací (Metodický pokyn MŠMT k zajištění EVVO).

Smyslem EVVO je dosažení takového stavu, kdy jsou občané objektivně informováni o stavu a vývoji životního prostředí a získávají k prostředí vztah, který je základem šetrného a předvídatelného chování a jednání. EVVO společně s ekonomikou a legislativou vytváří preventivní systém ochrany životního prostředí. EVVO zahrnuje činnosti a aktivity probíhající ve školách a školských zařízeních (formální vzdělávání), v rámci volno časových aktivit (neformální vzdělávání) i v rámci neorganizovaného volného času jednotlivců (informální vzdělávání), zaměřené na oblast životního prostředí (Metodický pokyn MŠMT k zajištění EVVO).

Legislativa určuje závazky v rámci životního prostředí v těchto oblastech: životní prostředí všeobecně, vodní hospodářství, odpadové hospodářství, ochrana ovzduší, ochrana přírody, ochrana půdního fondu a lesního hospodářství, geologie a hornictví, územní plánování a stavební řád, posuzování vlivů na životní prostředí, nakládání s chemickými látkami, prevence závažných havárií, geneticky modifikované organismy, integrovaná prevence znečišťování, energetika, hluk, ochrana klimatu. Zákony týkající se EVVO jsou především:

17/1992 Sb. Zákon o životním prostředí

106/1999 Sb. Zákon o svobodném přístupu k informacím

123/1998 Sb. Zákon o právu na informace o životním prostředí, ve znění zákona č. 6/2005 Sb.

Environmentální výchova směřuje k souladu člověka s životním prostředím, někteří autoři zvláště vyčleňují ekologickou výchovu, jejíž cílem je naučit a chápat vztahy v ekosystému. *Můžeme se také setkat s pojmem výchova k udržitelnému rozvoji, což je chápáno jako synonymum k environmentální výchově* (Činčera, 2005). Globální výchova se objevuje v 80. letech v Centru pro globální výchovu při univerzitě v Yorku, jejím cílem je *vychovávat zdravé a vyspělé osobnosti vědomé si svojí odpovědnosti za svět* (Činčera, 2005). Nyní se začíná zařazovat do školních vzdělávacích programů, jak je tomu u ZŠ Videčská.

EVVO se rozumí předávání soustavy znalostí a dovedností týkající se zákonitostí biosféry, vztahu člověka a životního prostředí, problémů životního prostředí z globálního i lokálního hlediska a možností i způsobů udržitelného rozvoje. Rozvinutí schopnosti uvažovat v souvislostech a chápat interakci přístupů ekologických, technicko-technologických, ekonomických a sociálních. Podněcovat aktivitu a tvořivost zaměřenou k žádoucímu jednání a to ovlivňováním vztahu k přírodě, odpovědnosti za jednání vůči prostředí, ohleduplnosti a spolupráci v mezilidských vztazích. Působit na utváření hierarchie životních hodnot a celkového životního stylu ve smyslu potřeb udržitelného rozvoje (metodický pokyn 32 338/2000-22).

Environmentální výchova vzdělávání a osvěta má tři směry působení: poskytnutí informací a vzdělávání, vytvoření kladného vztahu k prostředí a zprostředkování dovedností, které umožní ekologicky přijatelný způsob života. EVVO je v ČR zaměřeno především na ochranu přírody a krajiny a zasahuje do sféry školní, podnikové a do veřejného života. Cílem je zvyšování ekologického povědomí místních obyvatel nebo lidí žijících v určité chráněné lokalitě a objektivně informovat o stavu životního prostředí. EVVO rozděluje obyvatele do několika cílových skupin, na které svou činností působí. Zvláštní pozornost je věnována tzv. multiplikátorům, což jsou jednotlivci, kteří mají schopnost své informace předávat dál a pozitivně ovlivňovat chování druhých, především pedagogové, osoby veřejně činné. Ve školství tyto osoby nazýváme koordinátory ekologické výchovy (Kvasničková, 2003) ve spolupráci s ostatními členy pedagogického sboru a s vedením školy připravují rámcový dlouhodobý plán EVVO a v souladu s ním každoročně připravují realizační záměry v podobě ročního programu EVVO. Některé školy jsou komunitní a šíří EVVO svou činností mezi veřejnost. *Základním nástrojem environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty ve školách a školských zařízeních by měl být program EVVO, který by měla vypracovat každá škola a školské zařízení podle svých lokálních a regionálních podmínek za každý školní rok jako realizační program dlouhodobého programu EVVO* (metodický pokyn 32 338/2000-22). Základními dokumenty ve školách jsou školní vzdělávací programy a školní program EVVO, který může být součástí ŠVP nebo jako samostatný dokument.

Mezi instituce zajišťující plnění Státního programu EVVO v resortu školství, mládeže a tělovýchovy patří (metodický pokyn 32 338/2000-22):

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- odbory školství, mládeže a tělovýchovy na krajských úradech
- odbory školství, mládeže a tělovýchovy na magistrátech
- pedagogická centra
- základní a střední školy
- mateřské školy
- školní družiny, školní kluby, domovy mládeže
- střediska pro volný čas dětí a mládeže

Informace týkající se životního prostředí lze získat z publikací, periodik, účasti na akcích pro veřejnost, v centrech ekologické výchovy a informačních střediscích, na panelech naučných stezek nebo na informačních cedulích.

V ČR je 24 chráněných krajinných oblastí (Miko, 2003), které se zabývají preventivní činností spojenou s ochranou životního prostředí. Oblasti jsou prokány naučnými stezkami, které slouží veřejnosti k poznávání okolní přírody a školy je využívají při výuce. ZŠ Videčská využívá Naučnou stezku Hradisko. Tvorba naučné stezky je spojena především s mapováním dané lokality, označením stezky a vytvořením naučných tabulí, které zachycují charakteristické rysy přírodního rázu v dané lokalitě a mají informovat. Naučná stezka má charakter mezipředmětového vzdělávání u žáků. Zasahuje do předmětů environmentální výchovy, přírodopisu, dějepisu, zeměpisu a dalších.

Několik správ CHKO, jejichž činnosti mohou využívat i školy se podílí na vydávání periodik: Arnika (Slavkovský les), Beskydy, Bílé- Biele Karpaty, Pod Blaníkem, Poodří, SOSNA (Kokořínsko), ÚPOLÍN (Jizerské hory). K akcím pro veřejnost patří konference, semináře, výstavy, přednášky, exkurze, výlety s průvodcem, dny otevřených dveří, výtvarné či fotografické soutěže, které pořádají většinou regionální pracoviště v daném regionu.

Neziskové organizace mají zásluhu na šíření myšlenky a aktivní činnosti v oblasti EVVO. Školy se mohou zaregistrovat a využívat informace k výuce.

Nadace **Partnerství** je nejvýznamnější česká organizace, která podporuje projekty udržitelného rozvoje ve všech regionech České republiky. Svůj cíl naplňují prostřednictvím udělování grantů a vlastní činnosti na specializovaných programech, organizování stáží, seminářů a jiných vzdělávacích konceptů (Baroš, 2007)

Cenia je státní příspěvková organizace Ministerstva životního prostředí, její snahou je být centrem informací, tvořit pevný základ, ale rychle je šířit mezi obyvatele.

Sdružení středisek ekologické výchovy **Pavučina** je celostátní síť organizací se zaměřením na ekologickou výchovu, vzdělávání a osvětu. Podmínkou členství je činnost v oblasti programů pro školy a vzdělávání pedagogických pracovníků. Projekty, na kterých se účastní jsou Metodická a informační podpora při začleňování environmentální výchovy do ŠVP, Vzdělávání školních koordinátorů EVVO a jejich specializační studium, organizují Veletrh ekologických výukových programů.

M. R. K. E. V. (Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy) je síť, kterou na celostátní úrovni administruje sdružení středisek ekologické výchovy *Pavučina*. Zásadní službou jsou pravidelné rozesílky metodických a informačních materiálů pro členské školy. Součástí propagace environmentální výchovy je také časopis *Bedrník*.

Tereza sdružení pro ekologickou výchovu komunitní, informační a osvětové centrum pořádá akce pro školy a veřejnost v Prokopském údolí tzv. *Labyrint světa a ráj srdce*, školní a ekologické projekty, krátkodobé programy pro školy. *Tereza* je zřizovatelem *Klubu Tereza*, zajišťuje prodej publikací, plakátů, badatelských balíčků pro pozorování přírody.

Ekolist, periodikum poskytující zpravodajství a informace o životním prostředí, také i v internetové podobě.

Sisyfos je celostátní časopis, zaměřený na ekologickou výchovu ve všech oblastech, na související ekologická témata a problematiku ekologie v domácnostech.

Občanské sdružení **Zelený kruh** si dává za cíl rozvoj občanského sektoru v oblasti ochrany životního prostředí, posilování spolupráce a vzájemné komunikace environmentálních organizací, zapojování veřejnosti do tvorby a implementace politiky životního prostředí, zvyšování veřejného povědomí o činnosti environmentálních organizací a aktuálních problémech ochrany životního prostředí.

Občanské sdružení **Ekodomov** k naplnění svých cílů realizuje osvětové kampaně na podporu domácího a komunitního kompostování a odděleného sběru bio-odpadů, pořádá soutěž *Miss kompost*

pro zvýšení povědomí občanů o bio-odpadech a kompostování, zajišťuje a zprostředkovává EVVO, vzdělává pracovníky samospráv měst a obcí v odpadovém hospodářství, realizuje školení dobrovolnické služby *Mistr Nulového Odpadu*, vydává osvětové materiály o bio-odpadu a kompostování, prodává výrobky z biodegradabilních plastů. Hlavním cílem je všeobecné třídění odpadů.

Stálá konference asociací ve vzdělávání je dobrovolné seskupení pedagogických asociací, programů a občanských sdružení. Jejich cílem je podpora a ochrana progresivních změn ve vzdělávání a zprostředkování výměny informací a komunikace mezi pedagogickými iniciativami, neziskovým sektorem, státní správou, samosprávou veřejnosti.

Klub ekologické výchovy KEV je profesní občanské sdružení, které soustřeďuje jednotlivé pedagogické pracovníky i zájemce o ekologické vzdělávání a výchovu. Patří mezi kluby UNESCO, které rozvíjí komplexní pojetí ekologického vzdělávání a výchovy v zájmu podpory udržitelného rozvoje. Vydávají metodické materiály pro pedagogické pracovníky, které vytváří kolektiv autorů Peadr. Ladislav Podroužek, PhDr., Mgr. Tomáš Kučera, RNDr. Danuše Kvasničková, CSc.

Občanské sdružení **Klub Pampeliška** organizuje mládež z venkova i měst a vede ji k rozvíjení svých zájmů, soustavné a soustředěné práci, spolupráci s ostatními. Hlavním zakladatelem byla RNDr. Danuše Kvasničková, která měla představu, že se bude organizace šířit jako pampeliška na louce a postupně se budou zapojovat města a vesnice. Děti se učí být dobrými vítězi a statečnými poraženými v rámci vyhlašování nejlepších projektů, které nejsou rozlišeny umístěním. Žáci se učí jak pracovat s informacemi a jak se dál vyvíjet. Klub se řídí podle kanadského vzoru 4 H (head, heart, hands, health- hlava, srdce, ruce, zdraví). Což znamená cvičit hlavu k myšlení, plánování, vymýšlení a hodnocení projektů vlastních i druhých. Vést srdce k laskavosti, pochopení a pravdě, učit se spolupracovat a komunikovat ve skupině. Trénovat ruce k užítku a obraně. Chránit a udržovat své zdraví pro lepší život. Klub pořádá každoročně soutěž projektů žáků členských skupin. V Modré u Velehradu probíhá přehlídka projektů dramatické a taneční formy, pro žáky jsou zde připravena tradiční řemesla, kde si mohou vytvořit vlastní výrobek a být užiteční. Cílem je poznání řemesel, která se vyskytují dnes jen výjimečně nebo jsou téměř zapomenutá.

Výše jmenované organizace patří k nejznámějším a nejdůležitějším. Prostřednictvím komunikačních prostředků a internetu je možno tento seznam rozšířit o mnoho dalších položek. Školy mohou využít širokou škálu organizací, jejichž činnost napomáhá při tvorbě školního vzdělávacího programu a při pozdějším začleňování EVVO do výuky. Pedagogové vyučující předměty spojené s EVVO mají možnost dalšího vzdělávání, které by měla škola umožňovat. Propagační materiály mohou být využity jako prostředek ve výuce a prostřednictvím žáků lze působit na jejich rodiče. Při realizaci EVVO by měly být použity takové metody a formy, které vedou k aktivizaci a podpoře činnostního učení. Tradiční výukové metody mohou být nahrazovány projektovou výukou, exkurzemi, semináři, terénními pobyty, které jsou nabízeny nejen v místě bydliště nebo školy, návštěvy muzeí, pracemi na pozemcích a zahradách, přesunout výuku do exteriérů školy. Výuka se obrací

k praktickému získávání informací, které žákovy budoucí chování dlouhodoběji pozitivně ovlivňuje, než jen pouhé encyklopedické učení, což umožňuje eko-muzikál.

V *Učitelských novinách* se objevují příspěvky o realizaci environmentální výchovy na základních školách například ZŠ Žeravice uskutečnila projekt pod názvem *Stop odpadkům* tvořený dílčími aktivitami, které podrobně popisují v 27 čísle z roku 2005. Z toho lze usuzovat, že většina škol se v oblasti environmentální výchovy zapojuje, mnozí ovšem své úspěchy nepublikují, tudíž je obtížné hovořit o kvantitativní hodnotě. V ČR je dostatečná institucionální podpora při zařazování environmentální výchovy do vzdělávání a pro její realizaci, jejich využívání závisí na aktivním zapojení škol a jejich vedení.

4. Rámcový vzdělávací program a environmentální výchova na základní škole

ZŠ Videčská při realizaci environmentální výchovy vycházela z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). RVP ZV je státem předepsané kurikulum, slouží jako rámec pro vzdělávání na školách, který je permanentně upravován. Tento soubor kurikulárních dokumentů vydalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, slouží pedagogům jako předloha pro tvorbu vlastního školního vzdělávacího programu pro danou školu. Akcent je kladen především na dítě a jeho rozvoj. RVP ZV představuje razantní změnu v koncepci výchovy a vzdělávání, která je reakcí na globální přístupy ve vývoji celé společnosti a poskytují příležitost nezaostávat za nejrozvinutějšími zeměmi. Učitelům umožňuje využívat ve výuce mnoha inovací včetně projektové výuky, což představuje změnu v přístupu učitele k dítěti (Kratochvílová, 2006).

Na ZŠ Videčská byla environmentální výchova realizovaná již před zavedením RVP ZV, které bylo vydáno v tištěné podobě v roce 2005. Environmentální výchova probíhala v rámci hodin přírodopisu formou exkurzí do přírody a v rámci pěstitelských činností, jejichž náplň byla v zimním období, kdy se výuka nemohla realizovat v exteriérech, plně věnována lokálním a globálním problémům. Mimoškolně se žáci pod vedením pedagogů věnovali tvorbě projektů a eko-muzikálu. RVP ZV umožnil pedagogům vytvořit si ucelenou představu o činnosti a vytyčit si cíle projektu, uvědomit si, které kompetence budou činností rozvíjeny a do kterých výchovně vzdělávacích oblastí bude zasahovat. RVP ZV vytvořil příhodné podmínky na ZŠ Videčská pro zavedení nových volitelných předmětů **ekologická praktika**, obsahem učiva je rozmanitost přírody, vztah člověka k přírodě, vliv člověka na přírodu, globální ekologické problémy. Obsahem učiva dalšího volitelného předmětu **přírodovědná praktika** jsou základy obecné ekologie, abiotické podmínky života, biotické podmínky života přírodní a umělé ekosystémy a biosféra.

RVP ZV se skládá ze čtyř částí označených písmeny. Část A vymezuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů, Část B charakterizuje základní vzdělávání, Část C obsahuje pojetí a cíle základního vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, průřezová témata, rámcový učební plán.

Cíle základního vzdělávání jsou:

- umožnit žákům strategie učení a motivovat je pro celoroční učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný

- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastnosti a schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní profesní orientaci

ZŠ Videčská cílů základního vzdělávání dosahuje převážně prostřednictvím projektů, které rozvíjí individuální osobnost žáka i mezilidské vztahy ve skupinách. Eko-muzikál umožňuje naplnění cílů základního vzdělávání, současně se získáním nových informací v oblasti biologie a environmentální výchovy, což společně vytváří u žáků vzorce chování vedoucí k udržitelnému rozvoji. Cíle, které pedagog do výuky formuluje, vychází ze základních klíčových kompetencí. Eko-muzikál rozvíjí kompetence k učení prostřednictvím získávání nových informací žáky, kteří se na realizaci účastní a také žáky, kteří představení shlédnou.

Kompetence k řešení problémů je splněna řešením problémů spojených s realizací eko-muzikálu a současně řešením problémů týkajících se použitého námětu s environmentální tematikou. Žáci nabízejí pedagogovi možné alternativy týkající se prostorů, pohybů a úprav textu.

Kompetence komunikativní je rozvíjena ve dvou rovinách. Žáci simulují komunikační vzorce dané tématem a postavou v eko-muzikálu, současně komunikují v reálném rozhovoru bez předlohy s pedagogem a se spolužáky o vzniklých nesrovnalostech a nejasnostech v textu. Vysvětlují si biologické a environmentální pojmy, které neznají.

Kompetence sociální a personální je nedílnou součástí eko-muzikálu, aby byl výsledek práce jednotlivců znatelný, musí se naučit spolupracovat na celku a vzájemně se respektovat, s čím souvisí další kompetence a to občanské. Žáci se v rámci rozvoje kompetencí pracovních učí pracovat efektivně, zodpovědně, což se odvíjí na výsledku práce a seznamují se v rámci eko-muzikálu s profesemi související s divadlem, filmem, přírodními vědami, které mohou ovlivnit volbu jejich budoucího povolání.

Z klíčových kompetencí, neboli souboru vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, jsou na ZŠ Videčská rozvíjeny v rámci EVVO především kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální. Jsou aktivně rozvíjeny kooperativní a komunikační dovednosti jako nástroje k řešení problémů při tvorbě a prezentaci projektů. Učí žáky hledat a nacházet alternativní řešení problémů týkajících se životního prostředí, prostřednictvím samostatného vyhledávání informací a jejich analýzy a syntézy. Rozvíjí kritické myšlení a formulování závěrů v souvislosti s životním prostředím a jeho problémy na základě podnětného působení pedagogů.

Oblast pracovní umožňuje žákům osvojit si vzorce chování při pobytu v přírodě, jak zacházet s přírodním bohatstvím a jak je uplatňovat v každodenním životě, což škola umožňuje prostřednictvím exkurzí v přírodě. Učí žáky uplatňovat principy udržitelného rozvoje v občanské i pracovní sféře, odpovědným ekonomickým a ekologickým zacházením s přírodními zdroji a odpady. Snaží se minimalizovat negativní dopad činnosti na životní prostředí, dodržováním pravidel šetrnosti energie, vody ve škole a v domácnostech.

V rámci oblasti kompetence občanské rozvíjí znalosti a zkušenosti přírodních a kulturních hodnot na lokální úrovni, zvláště prostřednictvím *Naučné stezky Hradisko*. Pochopení příčin a následků poškozování původního přírodního rázu krajiny a porozumění jedinečnosti svého regionu a jeho potřebám, lze žákům připodobnit eko-muzikálem. Podporují u žáků myšlení v souvislostech, vnímání závislosti lidské činnosti a vývoje společnosti na přírodních zdrojích. Umožňují žákovi porozumět zákonitostem v biosféře a její provázanosti se sektorem ekonomickým, sociálním a ekologickým v rámci volitelných předmětů ekologická nebo přírodovědná praktika. Žáci se snaží porozumět lokálním a globálním problémům, hledají jejich příčiny a možná řešení, formou skupinových projektů. Vytvářejí si povědomí o vztahu člověka a krajiny měnícího se v čase. Učí žáky ke každodennímu odpovědnému jednání a aktivnímu zapojení do ochrany životního prostředí, včetně zapojení do tematických diskuzí a rozhodovacích procesů týkajících se životního prostředí v rámci městských rad. Projevovat úctu a pokoru k životu ve všech jeho formách a hodnotách, které lidská ruka nevytvořila. Oceňovat hodnoty a krásy přírodního rázu krajiny ve srovnání s uměle vytvořeným prostředím, prostřednictvím srovnání místního lesoparku s lesním ekosystémem. Hodnotit a vytvářet si názor na odlišné postoje a chování v přírodě.

EVVO je zohledňována při sestavování učebních plánů, zařazuje se do jednotlivých vzdělávacích oblastí. **Jazyková a komunikační** oblast umožňuje žákům získávat jazykové kompetence v mateřském jazyce a také v jazyce cizím, ruší bariéry v komunikaci se žáky ze zahraničních škol, což umožňuje žákům společně řešit globální problémy a vyměňovat si informace na úrovni lokálních problémů, což žákům zprostředkovává členství školy v *Klubu Pampeliška* a zapojení do sítě škol *UNESCO*.

Člověk a jeho svět vytváří žákovi ucelený pohled na okolní přírodu a prostředí, kterou přetvořil člověk. Cílem je osvojit si základní dovednosti a návyky přístupu k prostředí a jeho ovlivňování v každodenním životě.

Člověk a příroda klade důraz na pochopení a uznávání platnosti základních přírodních zákonitostí, nabádá žáka, aby respektoval všechny atributy přírody a snažil se o zachování podmínek pro život. Otvírá žákovi pohled na přírodu jako na zdroj obnovitelných zdrojů, surovin a energie.

Člověk a společnost souvisí s ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálními jevy. Důraz je kladen na jednání, které odpovídá principům udržitelného rozvoje, na který škola klade důraz v rámci sítě škol *UNESCO*.

Člověk a zdraví se zaměřuje na dopad okolního prostředí na vlastní zdraví, okolních lidí a prevenci onemocnění. Cílem je prezentovat žákovi zdraví jako nejcennější součást jeho života, které si udrží tělesnou zdatností a duševní vyrovnaností. Dobrý zdravotní stav je nezbytný pro intenzivní soustředěnost na výkon při práci zvláště při eko-muzikálu.

Informační a komunikační technologie umožňuje žákům splnění dílčích úkolů v EVVO využívat znalostí a vědomostí výpočetní techniky. V projektech a eko-muzikálech lze hojně využívat data-projektor. Komunikační technika umožňuje žákům získat informace k řešené problematice, naleznout v nich spojitost a provázanost a dál je zpracovávat. Důležitou součástí této oblasti je

možnost navázání kontaktů v rámci města, kraje, republiky a v případě znalosti cizího jazyka i mezinárodně s členy EU nebo po celém světě, což do určité míry umožňuje *Klub Pampeliška*, prostřednictvím přehlídek a poznávacích akcí do zahraničí pořádaných pro žáky. Pomocí těchto kontaktů si žáci vyměňují informace, získávají další vhled do řešené problematiky, procvičují si komunikaci a rozšiřují schopnosti týkající se sociálních vztahů. Žáci se mohou aktivně účastnit programů souvisejících s EVVO a ochranou životního prostředí pořádanými CHKO Beskydy.

Umění a kultura je oblast, která nabádá žáka k zamyšlení nad úzkou spojitostí přírody a umění, což poskytují dočasné expozice v galerii Městské knihovny. V žákovi by se mělo probudit estetické vnímání přírodních kvalit v konfrontaci s lidskými produkty.

Člověk a svět práce se realizuje prostřednictvím konkrétních aktivit ve prospěch životního prostředí. Seznámení se s organizacemi a pracovní náplní osob s tímto zaměřením, jejich význam a roli, formou exkurzí a přednášek.

Environmentální výchova vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí tzn. uvědomění si úzké spojitosti lidského života s přírodou, nevyčísitelné hodnoty přírodního bohatství kolem nás, jak uvádí RVP ZV. Snaží se u žáků vyvolat snahu o zachování životního prostředí a jeho možné zlepšení, pomocí aktivní účasti na projektech a činnostech spojených s ochranou prostředí. Umožňovat sledování a uvědomění si dynamicky se vyvíjejících vztahů mezi člověkem a prostředím zvláště z ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, politických a občanských hledisek v prostoru a čase.

Pro celistvé pochopení je EVVO rozdělena do tématických okruhů, které jsou na ZŠ Videčská realizovány v hodinách ekologická praktika a přírodovědná praktika: ekosystémy, základní podmínky života, lidské aktivity a problémy životního prostředí a vztah člověka k prostředí.

Cíle předmětu **ekologická praktika** jsou poskytovat poznatky důležité pro ekologické vzdělávání, rozvíjet dovednosti správného chování v prostředí, působit na citové vztahy k prostředí. Učit žáky lásce k přírodě, úctě k životnímu prostředí. Vést žáky k myšlení v souvislosti a vytváření vlastních názorů a postojů. Pomáhat žákům uvědomit si ekologické problémy v lokálních a globálních souvislostech. Probudit v žákovi úsilí o možné řešení a nápravu ekologických problémů alespoň na místní úrovni. Prostředky k dosažení cílů jsou vycházky do přírody s pozorováním a tříděním poznatků, práce s odbornou literaturou, získání informací z tisku, internetu a jiných sdělovacích prostředků, následná syntéza informací a snaha o reprodukci výsledku. Důraz je také kladen na skupinové práce, které rozvíjejí komunikaci, respekt názorů druhých a argumentace vlastních názorů spojených s krátkodobými projekty.

Přírodovědná praktika jsou pro žáky druhého stupně a mají návaznost na předměty přírodopis a fyziku. Cílem je získání základních informací o biologických a přírodních prostředích. Rozvíjení vědeckého způsobu myšlení, řešením konkrétního nebo navozeného problému. Učení prožitkem, vnímání přírodního prostředí a společenských vztahů. Učit žáky na základě samostatně shromážděných informací vyvozovat vlastní hypotézy a závěry. Metody, které slouží k dosažení výše uvedených cílů jsou podložené pokusy s využitím pomůcek, přístrojů, měřidel, odborné literatury a

multimédií. Vycházky do přírody s pozorováním a utříděním získaných poznatků a následné skupinové a projektové práce, které získané znalosti propojí.

RVP ZV vytyčuje podmínky, které jsou vhodné pro využití eko-muzikálu ve vzdělávání. Eko-muzikál naplňuje environmentální výchovu prostřednictvím rozvoje kompetencí, prolíná výukové oblasti, průřezová témata a rozvíjí kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku osobnosti žáka. Při tvorbě eko-muzikálu si lze vytyčit cíle, které jsou objektivně kontrolovatelné. RVP ZV umožnil eko-muzikálu odůvodnit smysl dané aktivity.

Pro úplnost obsahové stránky RVP ZV poslední Část D, která se zabývá vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných, určuje podmínky pro uskutečňování RVP ZV a udává zásady pro zpracování ŠVP.

5. Realizace environmentální výchovy na Základní škole Videčská

Na základě RVP ZV vytvářejí pedagogové na školách školní vzdělávací program (ŠVP), ve kterém environmentální výchova hraje důležitou roli. Výchovné a vzdělávací strategie Základní školy Videčská probouzí u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjí vnímavost a citlivé vztahy k lidem, svému prostředí i k přírodě, což bylo hlavním kritériem při výběru ZŠ vhodné pro dokumentaci EVVO.

Základní škola Videčská se nachází v Rožnově pod Radhoštěm, její poloha je velice příhodná pro zdravý vývoj a výchovu k ekologickému myšlení. Budova školy je umístěna na levém břehu řeky Bečvy, která protéká za budovou školy, žáci mohou pozorovat ekologické vztahy v řece, pečovat o čistotu břehů, provádět pokusy a rozbory vody. Místní lesopark je od školy dělen komunikací, což umožňuje praktickou výuku v přírodním prostředí, použití přírodnin k demonstrativní výuce. V blízkosti školy se nachází také lesní ekosystém. V bezprostředním okolí školy se nachází zeleň, která tlumí hluk a zadržuje emise z automobilů, projíždějících po komunikaci směřující do sousední obce. Za školou mají možnost žáci sportovního vyžití na hřišti a pro výuku pěstitelských činností je zde několik záhonů. Z hlediska bezpečnosti neumožňuje vedení školy trávit žákům přestávky ve venkovních prostorách, důvodem je hustý provoz na komunikacích.

Hlavní orientace je zaměřená na environmentální výchovu, s čím souvisí tvorba prezentací a celoškolských projektů. Škola se zapojuje do činností v rámci programu **Tvořivá škola**, což je vzdělávací program pro inovaci základního školství prostřednictvím zvýšené činnosti žáků ve výuce. Pořádá vzdělávací programy, konference, semináře a letní školy pro pedagogy. Předsedou sdružení je od roku 2008 Mgr. Čeněk Rosecký.

ZŠ se prezentuje v rámci programu **Komunitní škola**, který se snaží rozšiřovat vzdělávací programy pro občany. Škola uveřejňuje příspěvky v regionálním tisku *Jalovec* a *Spektrum*, v místní televizi *Tv Beskyd* a na svých webových stránkách.

ZŠ propaguje globální výchovu, nový přístup v pojetí environmentální výchovy. Cílem je motivovat žáky k zájmu o globální problémy, k zájmu získat více informací o stavu dnešního světa (Nováčková, 2007). Žáci by informace neměli vnímat izolovaně, ale uvědomit si propojenost jednotlivých problémů a jejich dopad do budoucna na základě podnětného vedení učitele. Žáci zpracovávají projekty týkající se globálních problémů, výstupem je plakát s obrázky a textem vystihující dané téma. Metodologie globálního vzdělávání je tedy zaměřena na aktivitu a následnou reflexi, během které se zapojuje žák i učitel. *Základním cílem školy je přispět k takovým postojům člověka k prostředí, které by vedly k udržitelnému rozvoji lidské civilizace na Zemi.*

Škola je členem **Klubu ekologické výchovy** (KEV), patří do sítě škol M. R. K. E. V. environmentální výchova je její prioritou. Zapojila se do *Projektu UNESCO Výchova pro udržitelný rozvoj*. Hlavní snaha je v prosazování vztahového myšlení a v přesvědčení, že vzdělávání může být prevencí negativních důsledků lidské činnosti. Cíle projektu jsou přispět k pochopení principů takového rozvoje i vlastní zodpovědnosti vůči budoucnosti. Napomoci k připravenosti k aktivnímu

jednání v zájmu realizace udržitelného rozvoje v praxi, vycházejícího z propojení ekologických, ekonomických a sociálních aspektů (Kvasničková, 2003). KEV má územní zprávy ve všech krajích České republiky, jejich úkolem je vytvořit síť škol orientovaných k šíření eko-gramotnosti do ostatních škol, k tomu využívá materiálů UNESCO a výsledků Světového Summitu Země o udržitelnosti rozvoje v Johannesburgu. Snahou je zřídit na škole koordinátory environmentální výchovy, kteří se budou účastnit krajských seminářů, budou se podílet na besedách ve školách pro pedagogy, žáky, rodiče a veřejnost. ZŠ Videčská spadá pod zprávu Zlínského kraje a koordinátorem environmentální výchovy je Mgr. Marie Krestová. Podmínky získání ekologické gramotnosti spočívají v základních znalostech a dovednostech potřebných k pochopení vztahů v biosféře, dále rozvíjet schopnosti ekologicky myslet, uvažovat v souvislostech. Příprava vhodných odborně metodických materiálů o udržitelném rozvoji využitelných ve výuce, dále šíření informací Agendy 21 a výměna zkušeností. Škola realizuje internacionální spolupráci tvorbou mezinárodních projektů a aktivní účasti v programu *Přidružené školy UNESCO*, pořádají konference jednou do roka, kde školy prezentují výsledek celoroční práce, výstupem je sborník projektů vybraných škol.

V prosinci 2005 byl škole propůjčen titul **Škola udržitelného rozvoje 1. stupně**, což je nejvyšší ocenění v rámci škol sdružených v KEV, za odpovědný, trvalý a soustavný přístup k vzdělávání a výchově pro udržitelný rozvoj. Škola vyvíjí aktivitu v EV i mimoškolně ve vztahu k rodičům, ostatním školám, veřejnosti, účastní se projektů, založení *Naučné stezky Hradisko*.

EVVO je ve školním vzdělávacím programu zařazována do všech předmětů na prvním i druhém stupni v rámci mezipředmětových vztahů. V přírodopise jsou využívány učebnice *Ekologický přírodopis* nakladatelství *Fortuna*, jsou zpracovány podle osnov vzdělávacího programu *Základní škola*. Ekologie je začleněna v každé kapitole a učivo je seřazeno podle jednotlivých ekosystémů, což je pro žáky komplikovanější, ale umožňuje analytické a navazující syntetické myšlení. Text je doprovázen fotografiemi, obrázky a schémata týkající se tématu probírané kapitoly. V jednotlivých kapitolách jsou k učivu úkoly a otázky pro aktivizaci žáka a zautomatizování nové látky. Prakticky si žák ověří znalosti laboratorními pracemi, které doprovází jednotlivé kapitoly.

Škola poskytuje žákům druhého stupně nepovinný předmět ekologická praktika, v nichž žáci samostatně pracují na ekologicko-technických projektech na libovolná témata, která jsou prezentována pravidelně jednou ročně v *Ekologickém týdnu* k příležitosti Dne Země. Nejlepší projekty postupují na národní přehlídku *Klubu Pampeliška*, které se žáci školy pravidelně zúčastňují.

Projekty, na kterých mají podíl žáci celé školy, jsou realizovány během čtyř významných období v roce:

Den stromů v říjnu- žáci společnými silami vytvářejí strom. Hlavním námětem je myslet jako strom. Úkolem každého žáka je zhotovit jeden list, na něj napsat, co by stromům přál, aby se změnilo nebo zlepšilo v budoucnu. Žáci si pomocí aktivního myšlení lépe uvědomí, co je pro rostliny nezbytné k životu. Cílem je probudit v žákovi pocit sounáležitosti, jednotlivé listy tvoří strom, stromy tvoří životní prostředí a podmínky pro život organismů včetně člověka.

Vánoční jarmark dobrých nápadů v prosinci, na kterém jednotlivé třídy prezentují své výrobky, jedná se především o vánoční ozdoby a dekorace, popřípadě vánoční dárky. K tvorbě jsou využívány přírodniny nebo se žáci snaží recyklovat použité materiály.

Den vody v březnu, během kterého se každým rokem realizují činnosti týkající se vody. V roce 2008 žáci čistili studánky, cílem bylo odstranit napadané listy a nečistoty z pramene u Janovy studánky. V roce 2009 si žáci pod vedením Eko-centra Radhošť měli vyzkoušet rozbor vody v řece Bečvě, naučit se odebrat vzorek, zhodnotit barvu, zákal, průhlednost a pěnivost podle pracovního postupu. Stanovit pH pomocí indikátorového papírku, tvrdost a seznámit se s technikou zjišťování chemické spotřeby kyslíku (CHSK) (Homola, 2000).

Obchodní akademie ve Valašském Meziříčí organizuje pro žáky základních škol z okrsku soutěž v orientaci v přírodě, poznávání přírodnin a v znalostí týkajících se vody. Žáci se učí jak šetřit vodu ve škole a doma, při osobní hygieně, mytí nádobí, používání WC, praní a máchání, jaké používat čisticí prostředky, kde mýt s rodiči auto.

Den Země v dubnu, projektový týden věnovaný aktivitám týkající se Země. V roce 2008 začínal týden zahájením relací ze školního rozhlasu, kde žáci přednášeli zamyšlení nad stávajícím stavem Země, vystoupení bylo provázeno poezií a hudbou a environmentální tematikou. V úterý se konaly eko-hrátka za školou. Starší žáci připravili soutěže s ekologickou tematikou pro mladší žáky. Ve středu byla připravena geologická terénní exkurze pro nejstarší žáky ve spolupráci s Eko-centrem Radhošť. Současně na škole proběhla prezentace ekologických projektů žáků k danému tématu. Ve čtvrtek se teoretické znalosti transformovaly v praktické činnosti, formou očisty břehů řeky Bečvy ve spolupráci s Eko-centrem Radhošť. Žáci se zúčastnili výukového programu ve spolupráci s Eko-centrem Radhošť na téma globální ekologické problémy. V pátek hráli žáci připravené představení pro třídy ekologickou pohádku *Hnědovláska*. Pohádka vycházela ze základní dějové linie Zlatovlásky od Karla Jaromíra Erbena, vtipnou formou poukazovala na nutnost ochrany prostředí a jak by mohl být svět zaplněn odpady, při stále narůstající spotřebě. Výukový program Voda pořádaný v eko-centru Radhošť, žáci získali informace o lokálních a globálních problémech ve spojitosti s vodou, jejím množstvím a čistotou.

Aktivita během týdne pro Zemi jsou sestaveny tak, aby se zapojily všechny třídy. Mladším žákům jsou ekologické souvislosti týkající se planety Země prezentovány formou her a pohádek. Starší ročníky poznávají skutečnou realitu životního prostředí prostřednictvím číselných hodnot, fotografií a faktografických informací na odborných přednáškách a v terénu. Důležitá je také provázanost a podpora mezi jednotlivými třídami, starší žáci se snaží vytvářet aktivity pro mladší, rozvíjí se mezilidské vztahy, komunikace, tolerance, pocity empatie a snaha pomoci mladším a slabším. Žák musí aktivitu formulovat tak, aby se týkala životního prostředí, aby nebyla příliš obtížná vzhledem k věku objektu, pro který se soutěž připravuje, pak ji musí na stanovišti objasňovat.

V minulých letech umožňovala škola sběr papíru od žáků, v důsledku nevyřešeného způsobu likvidace a odvozu papíru, škola odváží pouze papírové odpady vyprodukované školní činností. Žáci jsou vedeni k třídění plastů do žlutě zbarvených odpadkových košů. Cílem je, aby si žáci zapamatovali

zbarvení kontejneru náležitým plastovým odpadům a modulovat v nich návyk plasty třídit, aby nezatěžovaly planetu.

Propagace zdravého životního stylu: Škola spolupracuje s mlékárnou Kunín, na chodbě je umístěn automat s mléčnými výrobky. Cílem je podporovat žáky ve zdravém způsobu stravování.

Zapojení do projektů v rámci sítě *ASPNet- Associated Schools Project Network*- jedná se o program v rámci *UNESCO*, který je tvořen sítí 8 000 členů ve 177 zemích. Na setkání v Aucklandu na Novém Zelandu se snažili vytvořit rámec pro efektivnější vzdělávání. Učitel a žák mají mnoho příležitostí, jak pracovat společně ve třídách na nových alternativních metodách a pomůckách při vzdělávání na lokálním nebo globálním rozměru.

Projektový týden související s vyhlášením roku 2009 jako *Rokem astronomie*- škola využívá nabídek hvězdárny ve Valašském Meziříčí. Rozšiřuje znalosti žáků v oblasti astronomie pomocí tzv. elearningu, což je elektronické vzdělávání, jednotlivé tématické kapitoly jsou zakončeny testem pro ověření dosažených znalostí. Žáci v rámci programu poznávají souvislosti se vznikem planet a zákonitostmi ve Vesmíru.

Třídenní sportovně ekologický kurs žáků 3. a 4. třídy: Žáci odjíždí na pobyt, kde se ve skupinách pohybují ve volné přírodě, plní soutěžní úkoly týkající se poznatků o přírodě, ekologických vztazích a péči o životní prostředí. Kurs je zakončen vyhlášením a zhodnocením dosažených sportovních a znalostních výsledků. Soutěživost hraje roli v motivaci žáků.

Škola spolupracuje s *CHKO Beskydy*, využívá výukové programy, *Naučnou stezku Hradisko* a s průvodcem vyráží do terénu, mnohdy se dostávají do míst veřejnosti nepřístupným, jako jsou jeskyně na Radhošti.

Eko-centrum Radhošť nabízí školám výukové programy, terénní exkurze a projektové dny, kterých škola využívá.

Účastní se vzdělávacích programů středisek ekologické výchovy *ALCEDO* Vsetín. Jedním ze zaměření organizace je metodická a informační podpora pro školy při začleňování environmentální výchovy do školních vzdělávacích programů. Činnost spočívá v bezplatném poskytování konzultací a přímá pomoc při plánování environmentální výchovy na školách a při vlastní realizaci a vyhodnocení EV na školách.

Na základě doporučení inspekce ČR bylo ve školním roce 2008-2009 EVVO ve školním vzdělávacím programu vyčleněno jako samostatná část pod názvem Školní program EVVO. Vymezuje dílčí cíle, zaměření školy na podporu vztahu dětí ke sportu a výchovu k citlivému a šetrnému přístupu k přírodě a životnímu prostředí.

Dlouhodobé cíle školy spočívají v zařazení EVVO do výuky a nabídka povinně volitelných a nepovinných ekologických praktik žákům druhého stupně v dotaci jedné hodiny týdně. Učitel by měl společně s žákem soustavně zvelebovat vnitřní a vnější prostředí školy. V rámci školních výletů seznamovat žáky s přírodními zajímavostmi a ději, rozvíjet a upevňovat citový vztah k rodnému kraji a rozšířit ho na úroveň globální. Průběžně pro žáky zajišťovat ekologické exkurze, vícedenní pobyty v přírodě. Společným úsilím učitelů a žáků pořádat projektové dny a týdny. Výuku ekologické

výchovy v letních měsících přesunout do venkovních prostor pro praktické potřeby výuky (využití ekosystémů lesopark, les, řeka). Vést žáky k péči o zvěř zvláště v zimě, učit je zajišťovat krmítka a krmelec v přílehlém lese, činnosti spojené se sběrem kaštanů, suchého pečiva. Umožňovat pedagogům další vzdělávání v oblasti ekologické výchovy na vzdělávacích akcích, seminářích a zajistit vhodnou literaturu a periodika. Zřídit a dále průběžně doplňovat informační a ekologické centrum, což reprezentuje knihovna seřazená podle tématických sekcí obsahující knihy, časopisy, metodický materiál a pracovní listy vytvořené pedagogy školy. Je vybavená interakční tabulí, která umožňuje práci s prezentacemi a efektivnější výuku. Vhodně působit na rodiče, aby podporovali své děti a zapojovali se do environmentálních akcí a aktivit. Zaměřovat se na dobré stravovací návyky, využití bio-potravin, dodržování pitného režimu během výuky. Dbát na úsporné hospodaření s vodou, energií a recyklaci odpadů.

6. Projektová výuka na základní škole

6. 1 Projekt a jeho pojetí při realizaci environmentální výchovy

Environmentální výchova jako teoretická věda poskytuje žákům informace ve velmi těžce pochopitelné formě, proto projekt nabízí vhodné řešení jak pouhé encyklopedické učení zaměnit s iniciativou a aktivitou a umožnit žákům proniknout hlouběji do problematiky na základě vlastních schopností a úsudků.

Ve školách se začíná činnost směřovat z učitele na žáky, cílem je snížit pasivitu. Jednou z metod, kterou ZŠ Videčská k dosažení výukových cílů hojně využívá, může být projekt. *Projekt je komplexní praktický problém ze životní reality, je to plán konkrétní akce, činnosti, do níž se zapojují všichni žáci jedné nebo více tříd, anebo také celé školy a to podle svých zájmů a předpokladů, a která je zaměřena na řešení takových otázek, jež žáky zajímají* (Maňák, 1998).

V literatuře se nevyskytuje jednotná definice, která by vymezovala pojem projet, lze se setkat s definicí projektu jako pedagogického pojmu. Je to specifický typ učebního úkolu, ve kterém mají žáci možnost volby tématu v oblasti environmentální výchovy nebo jiného předmětu a směru jeho zkoumání, jehož výsledek je z tohoto důvodu jen do určité míry předvídatelný. Jde o podnik žáků, neboť projekt je úkol, který vyžaduje iniciativu, kreativitu a organizační schopnosti žáků. Očekává se, že žáci za svou činnost převezmou zodpovědnost (Kacíková, 1997).

Podle Vybírala je projekt koncentrován kolem určité ideje. Na základě zapojení celé osobnosti žáka je umožněna poznávání, při kterém žák získává a zpracovává nové zkušenosti. Na tvorbě obsahu a případně i formy projektu se podílí žák a přebírá za něj zodpovědnost (Kacíková, 1997).

Švec definuje projekt jako komplexní praktickou úlohu (problém, téma), spojení se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu (Kacíková, 1997).

Zakladatelem projektové metody je William Herd Kilpatrick, který tvrdil, že děti by se neměly učit abstraktním pojmům a definicím na teoretické úrovni, ale formou rozhovorů a řešením problematických prací. Vytvořil jednoduché schéma projektu, kde na prvním místě je určité a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žáku tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě (Kratochvílová, 2006). Na základě toho poznatku vznikla definice projektové metody jako uspořádaného systému činností učitele a žáka v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu komplexní činností vyžadující využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce (Kratochvílová, 1997).

Pokud bychom srovnali projektovou a tradiční výuku odlišnosti by se projevil v těchto atributech: žáci během poznávání využívají experimenty, objevují a sami řídí svou činnost, žák je plně aktivní, učitel ovlivňuje výuku pouze implicitně, u žáků jsou preferovány individuální vzdělávací

předpoklady, aktivita je pro žáky motivující, vztah mezi učitelem a žákem je založen na partnerství, hodnocení je zaměřené na osobu žáka nikoli na momentálně odvedený výkon.

Podoby projektů jsou různorodé, žáci se mohou realizovat fotografiemi, výtvarně, hudebně, dramaticky v nejrůznějších inscenacích, v souvislosti s environmentální výchovou. Dále mohou prezentovat téma pomocí literární tvorby například prostřednictvím časopisů, kde se mohou vyjádřit slohovými útvary poezie a prózy. Vytvářet společně plakáty na téma, které bude skupina prezentovat před třídou.

Podle délky je dělíme na krátkodobé, které jsou v rozmezí hodin a dnů a nebo dlouhodobé, jejichž realizace trvá týdny a měsíce. Projekt může být navržen žákem, učitelem nebo jinou osobou. Mohou se členit také podle místa realizace na školní, mimoškolní a jiné. Využití projektu je vhodné v rámci environmentální výchovy, což umožňuje podrobně zpracovat problematiku ekologických témat a umožní žákům maximální fixaci informací.

Řešení projektu se skládá ze čtyř fází (Maňák, 1998): Nejprve je nutno stanovit cíl projektu, který by měl sloužit k motivaci studentů, aby se z cílem ztotožnili. V případě environmentální výchovy to může být ekologický problém, který budou zpracovávat. Je nutno zvážit jakou bude mít projekt funkci: motivační, expoziční, fixační, diagnostickou, aplikační aj. V rámci EV to bývá motivační funkce k aktivizaci k činnosti a fixační funkce k upevnění stávajících a získání nových informací.

Druhá fáze tvorba plánu řešení je spojena s odhady materiálu, nákladů, odpovědnosti a plánu prací a jakým způsobem budou prezentovány výsledky. Při prezentaci lze využít plakáty, prezentaci v Microsoft office PowerPoint nebo jinou formu výstupu před veřejností. Vrcholem této etapy by měla být kostra projektu.

Třetí fází je realizace připraveného plánu, což znamená provádět aktivity, které vedou k uskutečnění vytyčeného cíle. Tato fáze je spojená se zabezpečením potřebného materiálu a zajištěním organizačního zabezpečení. Během realizace je nutno si zaznamenávat postřehy a poznámky, které pomohou při vyhodnocování.

Poslední krok je vyhodnocení projektu, je to zpětná vazba pro jednotlivce, sebekritika, posouzení přínosu a seznámení veřejnosti se zjištěnými fakty a výsledky (Maňák, 1998). K hodnocení by se mělo přistupovat z kvalitativního hlediska, což umožňuje zohledňovat individuální dispozice žáků k provedení činnosti.

Teoretické informace o projektu lze aplikovat při sestavování a realizaci eko-muzikálu. Eko-muzikál je tedy určitý typ projektu, který má funkce motivační, aplikační a fixační.

6. 2 Projektová činnost na Základní škole Videčská

Environmentální výchova na ZŠ Videčská je realizována nejčastěji formou projektů v různých podobách a tématech. Na ZŠ se uskutečňují krátkodobé i dlouhodobé projekty a již v roce 1995 se žáci zúčastnili první přehlídky prací vesnické mládeže *Klubu Pampeliška* v Humpolci.

Na druhé přehlídce v roce 1996 ve Starém Městě u Uherského Hradiště se žáci představili s ekologickou pohádkou **Karkulka**, kterou vytvořili žáci a secvičili pod vedením Mgr. Marie Krestové. Pohádka vtipným způsobem upozorňovala na nebezpečí odpadů, odpadních a halucinogenních látek a přibližovala divákovi, jak by mohla vypadat budoucnost, kdyby člověk čerpal z planety stejnou rychlostí až do jejího vyčerpání. Cílem bylo rozvíjet myšlení ve smyslu udržitelnosti rozvoje. Mladší žáci předvedli pásmo valašských písní, které mělo za cíl oživit zanikající kulturu a tradice.

V roce 1997 ve Veselí nad Lužnicí představili žáci 9. třídy eko-muzikál **Strom**. Autorem byl žák devátého ročníku Dan Vičan. Jednalo se o příběh stromu, který rostl dlouhá léta u cesty. Potřeby společnosti narůstaly, a proto bylo nutné strom pokácet, aby se cesta mohla rozšířit. Strom během čekání na smrt vzpomínal na doby, kdy se kolem něho pásly ovce a Valaši si u toho zpívali. Nakonec byl strom zachráněn, protože skupina mladých lidí získala dostatek podpisů na petici a cesta musela vést na jiném místě. Cílem bylo, aby si žáci uvědomili, že mladší generace je hybnou silou, která může do běhu události zasáhnout a značnou měrou ovlivnit výsledek. Pouhé přihlížení by pro žáky mělo být nedostačující, měli by se považovat za aktivní členy společnosti a zasahovat do chodu událostí. Vnímat rostliny jako důležitou součást životního prostředí nezbytnou pro tvorbu kyslíku.

Čtvrtou přehlídku v roce 1998 pořádalo město Rožnov pod Radhoštěm. Žáci se představili s pohádkou **Zlatovláska**, která byla secvičena podle tradiční předlohy Karla Jaromíra Erbena. Cílem bylo odpoutat žáky od násilí a zdůraznit důležitost tradičních textů, kde dobro vítězí nad zlem. Formulovat u žáků pozitivní city a mezilidské vztahy.

V témže roce žáci čtvrtého ročníku začali vydávat třídní časopis čtvrtletník *Červíček*, ve kterém publikovali svou literární a výtvarnou tvorbu, týkající se ročních období a životního prostředí.

Klub Pampeliška zorganizoval pobyt pro žáky klubů s výukou tradičních řemesel v Ejpovicích. Žáci byli ubytováni v campu u zatopeného lomu, měli možnost poznat další druh ekosystému uměle vytvořeného prostředí a vyzkoušet si rukodělné práce a řemesla.

V roce 1999 na páté přehlídce ve Skutči představili žáci příběh **Ar' růže kvetou dál**. Jednalo se o vzpomínky dědečka na doby, kdy byly v Rožnově pod Radhoštěm klimatické lázně. Povídal své vnučce, jak se hosté bavili a jak bylo tehdy v Rožnově čisto a krásně. Lázeňské hosty při zábavě ztvárnili žáci v dobových šatech tradičním tancem. Cílem projektu bylo probudit v žácích citový vztah k rodnému městu jeho přírodního rázu. Poukazoval na potřebu člověka využívat přírodu pro zlepšení zdravotního stavu. A naučil je nová historická fakta o městě a tehdejšímu způsobu života v době lázní. Na pozadí byl protest proti výstavbě další benzínové pumpy v Rožnově pod Radhoštěm, která byla

nepotřebná. Žáci se naučili vyrábět papírové růže, které na konci představení rozdávali divákům jako symbol krásy přírody, kterou je nutno zachovávat.

Na šesté přehlídce v roce 2000 v Jiřicích u Humpolce předvedli žáci pohádku ***Což takhle svatba princi***. Cílem bylo pomocí humoru znázornit negativní vlastnosti. Člověk se ocitá na rozcestí, buď se změní, nebo bude nakonec potrestán. Čestný a dobrý člověk vítězí, metafora, kterou lze přeložit na člověka a prostředí. Pokud se bude k planetě chovat majetnický a projevovat jí všechny své negativní stránky, bude potrestán nejen on, ale i celé lidstvo.

V roce 2001 realizovala ZŠ Videčská projekt ***Jednej jako člověk moudrý***, kterého se účastnilo 29 žáků. Cílem bylo upozornit žáky a veřejnost na globální a regionální ekologické problémy, prostřednictvím analogického srovnání života, potřeb stromů a člověka, užitečnost a význam pro přírodu. Žáci se pokoušeli najít cestu z příčin a následků, která vedou k zániku života. Své výsledky žáci sdělili svým spolužákům a rodičům na konferenci, které předcházela dvou měsíční usilovná práce. Žáci si uvědomovali souvislosti, problémy nelze oddělovat, ale řešit společně v návaznosti na výsledky svých spolupracovníků. Třída byla rozdělena na šest pracovních skupin. V hodinách ekologických praktik byli žáci postupně seznamováni s jednotlivými faktory, které ve skupinách rozpracovávali. Probíraná témata byla: Význam stromů pro život, Úbytek zeleně, následky a jak pomoci, Znečišťování ovzduší a jeho následky, Globální oteplování a ozónová díra, Úbytek půdy a následky znečištění, Ekologické pěstování plodin a chov, Energie a drancování přírodních surovin- využití alternativních zdrojů, Úbytek rostlin a živočišných druhů. Žáci získávali informace, pozorováním života kolem sebe, od rodičů, příbuzných a známých, od učitelů především v hodinách přírodopisu, fyziky, ekologických praktik, zeměpisu, dějepisu, studií odborné literatury, časopisů, sledováním vhodně zaměřených televizních pořadů, od pracovníků CHKO Beskydy, od pracovníků odboru životního prostředí při městském úřadu Rožnov pod Radhoštěm. Účelem projektu bylo ukázat žákům cestu, jak žít a nepřekročit přitom hranici trvale udržitelného rozvoje. A naučit je získávat informace.

V roce 2001 proběhl první ročník konference ***Tulipán***, jejímž cílem bylo prezentovat pedagogům vyučovací metody a způsoby ve výuce environmentální výchovy. Žáci školy se zde představili v krátkém medailonku písní, básní a zamyšlení týkajících se životního prostředí.

V roce 2001 secvičili žáci pohádku ***Šípková Růženka*** podle tradičního děje bratří Grimmů, který byl zasazen do moderní doby. Cílem bylo ukázat žákům srovnání tradičního pojetí s moderním, jak se mění povaha a chování člověka, mezilidské vztahy a životní prostředí v průběhu času. Vytvořit si kritický názor, co je správné a co není.

V roce 2002 byl pod záštitou *Klubu Pampeliška* zorganizován zájezd pod názvem ***Toulky celým Banátem v Rumunsku***. Cílem bylo poznání života české menšiny v Rumunsku, ukázky tradic, zvyků a života a způsobu života na počátku minulého století. Žáci se seznámili s kulturou Valachů, tamějším způsobem života v chudobě a s plným využitím přírody jako zdroje obživy. Poznali přírodní ráz Rumunských hor, v Evropě vzácné ekologicky nijak nenarušené prostředí. Žáci si vyzkoušeli, jak se o sebe postarat bez komfortu domova a moderní civilizace. Využívali provizorní hygienické a

stravovací návyky. Turisté jsou pro místní obyvatele mnohdy jedinými prostředníky styku s rodným českým jazykem a realitami. Život, který místní obyvatelé vedou je naplňuje štěstím, je to zvláště dáno životem v souladu s přírodou, která je pro zdraví a psychickou pohodu nezbytná.

V roce 2002 byla zřízená **Naučná stezka Hradisko**, která se nachází na území Rožnova pod Radhoštěm, Zubří a Vidče a patří do Chráněné krajinné oblasti Beskydy. Obsahuje jedenáct naučných tabulí, trasa je označena symbolem pro naučné stezky (bílý čtverec se zeleným pruhem). Skládá se ze třech okruhů, některé se propojují. Škola naučnou stezku využívá k výuce společně s pracovními listy vydané CHKO Beskydy. Pracovní listy jsou zaměřené na:

Tabulka 1 Naučná stezka Hradisko- pracovní listy

Název tabule	Výukové cíle	Pojmy
Geologie	1. Seznámit se s podložím Hradiska. 2. Seznámit se s historií dolů na stříbrnou rudu.	Pískovec Slepenec Jaroslav ze Šelenberka
Geomorfologie	1. Seznámit se s regionálním reliéfem okolí Rožnova pod Radhoštěm.	Západní Karpaty Rožnovská brázda Radhošť Moravskoslezské Beskydy Vsetínské vrchy Hostýnsko- vsetínská hornatina
Houby Hradiska	1. Seznámit se s jednotlivými zástupci hub.	Dřevokazné houby Saprofytické druhy Mykorrhiza
Hospodaření v lesích	1. Seznámit se s původním porostem a s funkcemi lesa	Buk lesní Javor klen Jasan ztepilý Jilm horský Jedle Bělokorá
Zřícenina Hradu Rožnov	1. Seznámit se s historií hradu a s významnými historickými osobami.	Rok 1539 Ferdinand I.
Kulturní les	1. Charakterizovat les.	Listnaté kultury Jehličnaté monokultury
Lipová alej	1. Seznámit se s místem, kde se nacházela lipová alej.	Doupné stromy
Luční společenstvo	1. Poznat některé druhy orchidejí a zástupce trnitých porostů.	Vstavač mužský Srstnatec májový Hloh jednobložný Slivoň trnka
Přirozený les	1. Charakterizovat přirozený les a poznat hlavní zástupce	Lípa srdčitá Prvosienka jarní

		Mlok skvrnitý
U řeky	1. Charakterizovat a poznat společenstvo řeky.	Pstruh potoční Rak říční Ledňáček říční
Lesní tůň	1. Charakterizovat a poznat společenstvo lesní tůně.	Blatouch bahenní Čolek velký Vážka ploská

V roce 2003 byly vytvořeny projekty k roku pitné vody, oblast energie a dary z přírody byla rozdělena na několik částí jednou z nich byly alternativní zdroje energie, kde žáci spojili své znalosti z jednotlivých předmětů (fyzika, chemie, matematika, přírodopis) a vytvořili Model větrné elektrárny (M. Zaplétal), Model vodní elektrárny (J. Sasák). Tito žáci získali cenu KMD (Klub mladých debrujařů) za vítězný projekt s prezentací ve Zlíně. Další zpracovaná témata Využití solární energie v praxi (V. Janírek a O. Kos) a Tepelné izolace skel (M. Tomeš). Zemědělské plodiny Valašska, Ovocné stromy a odrůdy pěstované na Valašsku, Přírodní lékárna a zdraví ze zahrádky, Pěstování a ošetřování pokojových květin a bonsajů, Aranžování květin a květinová výzdoba.

Ve druhé oblasti zaměřené na vodu byla zpracována témata Studánky- zdroj čisté pitné vody, studie byla zaměřená na studánky v okolí Rožnova pod Radhoštěm. Bečva- řeka protékající Rožnovem, Voda- živel, který pomáhá a ničí. Voda v lidových zvycích Valašska, jedná se o dějepisný projekt, který využívá historické zdroje, Bez vody nelze žít, který se snaží poukázat na nezbytnost tohoto zdroje pro život. Jednotlivé projekty vedly žáky ke sběru, třídění a vyhodnocování informací týkajících se vybraného tématu a konečné zpracování do přeložitelné formy, kterou prezentovali před třídou.

V roce 2003 pořádal *Klub Pampeliška* třídní odborný seminář pro kolektivy venkovské mládeže sdružené v *Klubu Pampeliška* zaměřený na poznávání slovenského venkova i přírody, který se konal v Těplém Vrchu u Rimavské Soboty. Náplní bylo poznávání přírody a environmentální výchova Zadielské doliny, terénní průzkum Naučné stezky Těplý vrch. Žáci si prohlédli lidové stavby v Kraskově a Kyjaticiach a ukázky archeologických výzkumů. Během pobytů byli žáci poučováni o ochraně přírody prostřednictvím praktických ukázek a zkušeností, výuka fauny a flóry. Pro vedoucí a pedagogické pracovníky proběhla diskuze na téma *Práce s dětmi ve školách a možnosti mimoškolních aktivit*.

V červnu 2003 se zúčastnili žáci devátého ročníku expedice Roháče, kde byli žáci seznámeni s horským prostředím, přírodním rázem Slovenské republiky. Třídní pobyt byl provázán každodenními túrami s průvodcem a odborným výkladem.

V letech 2004-2005 prezentovali žáci na přehlídkách *Klubu Pampeliška* v Jiřicích u Humpolce své ekologicko-technické projekty týkající se využití bio-plynu. Projekt zabývající se létajícími stroji zpracoval Martin Chumchal, ve své práci zkoumal létání jako děj, který se vyskytoval již u pravěkého hmyzu. Na základě tohoto vzoru vyráběl nejrůznější modely a zkoumal jejich dolet s využitím papíru

nebo lepené modely v kombinaci materiálů. Projekt, na základě kterého byl vytvořen model funkční solární pece, na kterém si žáci demonstrovali možnosti získávání energie ze Slunce. Žáci propojili své znalosti z matematicko-technických předmětů a pod odborným vedením vytvořili modely. Byli činností motivováni natolik, že obětovali ke konstrukci mnoho hodin volného času. Cílem bylo umožnit žákům trávit čas volna plodným způsobem a prevence sociálně-patologických vzorců chování. Rozšířit vědomosti o alternativních zdrojích energie, konkrétně využitím slunečního záření.

V roce 2005 měli žáci ke dni Země připraveny pro mladší zábavné chemicko-fyzikální pokusy, které s vysvětlením demonstrovali. Prostřednictvím pokusů si žáci osvojili nové vědomosti a dovednosti.

V roce 2007 bylo k desátému výročí opět secvičeno představení *Strom*. Cílem bylo připomenout žákům, že svět je v neustálém koloběhu a situace se opakují stejně jako doby ledové a meziledové na naší planetě. A problémy týkající se životního prostředí nemizí jen se zvětšují a je potřeba je řešit.

V roce 2008 žáci přijeli do Modré u Velehradu s představením *Hnědovláska*, kde proběhla také tradiční výuka řemesel a žáci si mohli vyzkoušet péct placky ve starověké peci, vyrábět šperky, práci na hrnčířském kruhu a kovařinu. Žáci podnikli výlet na nedaleký Velehrad, kde si prošli katakomby. Dále se seznámili s obdobím Velkomoravské říše ve skanzenu, kde jsou podle původních stavebních postupů postaveny chatrče a v nich sochy jednotlivých panovníků s dějepisnými popisky. Žáci mohli také obdivovat nalezené vykopávky starého velkomoravského kostela, podle půdorysu obyvatelé Modré postavili novou budovu, která odpovídala architektuře a stavitelství doby. Cílem bylo vzbudit u žáků respekt nad historickými stavbami a uvědomit si, že lidé jsou na světě už dlouho a přírodu využívali pro nezbytnosti nutné k přežití nikoli pro komfort.

Výše uvedený seznam činností nabízí náměty a inspiraci, jak lze realizovat environmentální výchovu. Škola pořádá nápadité projekty a podněcuje aktivitu žáků ve všech oblastech potřebných do budoucího života. Žáci mají možnost rozvíjet své zájmy pod odborným vedením. Náměty k projektům vychází z individuálních potřeb a zájmové orientace žáků. Učitel musí být flexibilní, činnosti přizpůsobovat a vhodně zapojovat žáky.

7. Provedení environmentální výchovy v dramatické výchově (eko-muzikál)

Na ZŠ Videčská jsou projekty s environmentální tematikou realizovány v různých podobách a jednou z nich je dramatická forma projevu promítající se do eko-muzikálu. Prostřednictvím této výukové metody žáci získávají nové vědomosti a dovednosti. Komenský se snažil do školství zařadit pojetí *škola hrou*, klade důraz na účinek hry ve výchově. Hra může být netradičním přetlumočením encyklopedických vědomostí a dialogů (Kotrba, 2007). Jelikož 70 % žáků dává přednost divadelním inscenacím (Petty, 1996) před ostatními styly výuky, je vhodné tohoto zájmu využít při výukovém procesu. Veřejné vystupování v žácích probouzí horlivost pro činnost a zajišťuje vnější motivaci. Pro divadlo se žáci raději učí než pro jiné předměty jsou ochotni mu věnovat i volný čas. Během nácviku se naučí užitečným věcem snáze, než jen pouhým čtením nebo při výkladu učitele. Jejich snaha pozitivně ovlivnit cílovou podobu je vyšší, protože výsledek jejich práce bude vystaven kritice veřejnosti. Pozitivní výsledek práce má vliv na učitele a rodiče, kteří jsou na žáky hrdí. Žáci mají z úspěchu pozitivní pocity a jsou motivováni k další činnosti. *Divadlo je pro žáky obrazem života a hra na jevišti je příkladem pro život* (Kotrba, 2007). Je to tedy způsob jak žákům přiblížit realitu a život v reálném světě.

Dramatická výchova se zaměřuje na osobní a sociální rozvoj jednotlivce prostřednictvím prvků a postupů dramatického umění (Zavadil, 1993). V dramatických hrách dostávají žáci příležitost zažít situace, se kterými se v reálném životě mohou setkat nebo smyšlené, ve kterých mají za úkol vžít se do situace a vyzkoušet si různé způsoby reakcí a inscenací. Žáci mají možnost si zkusit roli někoho jiného a vidět svět jinými očima. *Dramatická výchova pomáhá utvářet vnitřně bohatou osobnost, vědomou si své hodnoty, otevřenou světu, schopnou sociálního porozumění a spolupráce. Rozvíjí sociabilitu, vnímavost, imaginaci a tvořivost* (Zavadil, 1993). Využívá inscenační metodu výuky, která je založena na hraní rolí. Žák v nové roli začíná chápat sám sebe v novém rozměru.

Dramatická výchova je závislá na aktivitě. *Aktivizující metody jsou postupy, které vedou výuku tak, aby se výchovně vzdělávacích cílů dosáhlo hlavně na základě vlastní učební práce žáků, přičemž důraz se klade na myšlení a řešení problémů* (Kotrba, 2007).

Dramatické cíle (Machková, 2004)

ZŠ Videčská se snaží formulovat u žáků vztah k divadlu a porozumět dramatickosti, žáci navštěvují divadelní představení, která jsou ve výuce rozebírána, aby porozuměli sdělovanému obsahu. V této fázi se žák může začít o divadlo zajímat popřípadě se mu osobně věnovat. Prostřednictvím dramatizace si žák osvojí hru v rolích a naučí se dramaticky jednat, což je hlavně založeno na ztotožnění se s interpretovanou postavou, analyzovat její charakteristické vlastnosti, na základě kterých vytvoří celkový obraz. Důležité je mít na paměti utvářet přirozený výstup, aby co nejvíc odpovídal realitě. Rozvíjet u žáků rytmické cítění a smysl pro gradaci, zvláště pomocí tvoření přirozeného řádu v rámci posloupnosti děje představení. Rytmus je uplatňován v rámci eko-muzikálu

zvláště při zpěvech a při tanci. Žáci se na základě textu učí komunikovat verbálně a doplnit promluvu neverbálními prvky komunikace gesty a mimikou. Rozvíjet schopnost výrazu pomocí pohybu, naučit se pracovat se vzdáleností zúčastněných v rozhovoru, sdělit informaci gestem, což můžeme rozvíjet cvičením pantomimy. Pro představení před veřejností se předpokládá výstup na jevišti, proto je důležitým cílem naučit žáky vnímat jeviště, hlediště oponu a další prostory. Při představení se žáci seznamují s osobami, které se podílejí na tvorbě představení (dramaturg, herec, scénograf), je možné jednotlivé posty přidělit žákům, tím se fixuje náplň práce jednotlivých profesí. Technika je pro kvalitu divadelního představení nezbytná, proto je nutné vysvětlit žákům práci s mikrofony a jinou potřebnou výbavou.

Sociální rozvoj (Machková, 2004):

V rámci sociálního rozvoje eko-muzikál působí na sociální porozumění a spolupráci, na schopnost empatie, učí žáky naslouchat druhým, čímž se zjednoduší spolupráce a komunikace a žák si osvojuje práci ve skupinách a kooperaci. Vede žáky ke spravedlivému hodnocení sebe i okolí.

Osobní rozvoj (Machková, 2004):

Osobní rozvoj je založený především na nezávislém způsobu myšlení a vyjadřování vlastních myšlenek, obzvláště při diskusích k eko-muzikálu, kdy se rozhoduje o různých alternativách. Eko-muzikál umožňuje žákům sebevyjádření uměleckou cestou. Dalším přínosem je pocit vlastní hodnoty a sebepojetí. Žákům jsou předkládány modelové situace, jak lze určitý problém řešit. Současně má funkci odpočinkovou, žáci mají možnost uvolnit své emoce a vyzrát z nezralých postupů jednání. Rozvíjí a uplatňuje své nápady během inscenace a rozšiřuje obrazotvornost, fantazii a tvořivost. Žák se stává vnímavější k detailům. A veřejné vystupování pozitivně ovlivňuje vývoj verbální a neverbální komunikace.

Dramatické cíle podle oblastí učení (Machková, 2004)

Přínos dramatizace z hlediska oblasti učení dochází v oblasti afektivní k rozvoji citů a pocitů, žáci si utvářejí vlastní názor, s čím souvisí preference určitých jevů, tvorba a uznávání vlastních hodnot a postojů.

V rámci psychomotorické oblasti dochází k učení využívat smysly v co možná nejvyšší míře, záběry na data-projektoru mohou u žáků smysly aktivizovat. Žáci si osvojují složité vzorce chování a mechanických dovedností, které je potřeba upevňovat častým opakováním při hodinách.

Oblast kognitivní pracuje s upevňováním zvláště informací týkajících se environmentální výchovy a biologické pojmy. Žáci se učí používat logické uvažování v rámci ztvárnění své role.

Stupeň tvořivosti v dramatu je u žáků různorodý. Mohou se projevovat jako adaptátoři, kteří řešení problémů hledají pomocí aplikace již existujících metod, technik a myšlenek v souvislosti s problémem a zachovávají tak rámec, ve kterém se problém vyskytuje. Inovátoři naopak nacházejí jedinečná, originální, neobvyklá řešení, která obsahují změny překračující rámec

problému (Lokšová, 1999). Učitel by měl být schopen adekvátně v eko-muzikálu využít adaptátory na role, kde je potřeba reprodukce pohybu a textu podle vzoru a novátorům přiřadit role, které vyžadují nápaditost a svobodu projevu. Tvořivost je spojená s přechodem od konvergentního myšlení k divergentnímu, což znamená z logicko-deduktivní operace, která směřuje k tvorbě jedné odpovědi nebo ohraničenému množství odpovědí k myšlení, kde je potřeba řešení hledat, objevovat v různých směrech a tvořit rozličné typy alternativ.

Etapy tvořivosti (Lokšová, 1999) jsou čtyři: **přípravná**, kdy žák stírá informace, seznamuje se s rolí a textem a dozvídá se o podrobnosti ději, do kterého je zasazena.

Inkubační doba, kdy v mozku probíhají nevědomé reakce spojené s problémem, ale nedochází ještě k jeho skutečnému řešení, což znamená, že se získané informace nevědomky zpracovávají a třídí.

Iluminační, kdy žák vědomě vytváří myšlenky, formuluje nápady a rozšiřuje si vědomosti potřebné k pochopení textu, vytváří vzorce chování, jak by se postava mohla chovat. Na základě pokusu a omylu a rad vyučujícího dotváří detaily výstupu.

Poslední fáze **ověřovací**, kdy se zprostředkuje praktická realizace, což je finální obraz postavy.

Během dramatizace lze rozvíjet tvořivost v oblasti kognitivní, kdy se žáci dozvídají nové informace v rámci environmentální výchovy, biologie a dalších věd. V oblasti paměťové, kdy je zapotřebí se naučit a reprodukovat určitý text, pohyby v prostoru. Drama posiluje konvergentní myšlení, které důsledně vyplývá z podmínek a má pouze jedno řešení, realizace podle popisu. A rozvíjí divergentní myšlení, kde je možnost více řešení, jak roli realizovat a žák má svobodnou volbu. Tvořivost je závislá, stejně jako další charakterové vlastnosti, na interakci mezi vrozenými faktory a vnějšími charakteristikami prostředí, ve školách lze působit na pozitivní rozvoj tvořivosti u žáků, tvorbou a nácvikem eko-muzikálu.

Eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* byl založen na tvořivosti žáků. Text, který byl dán, jim poskytoval volné pole působení při realizaci role. Doprovodné tance byly závislé na odpovědnosti za vlastní práci a schopnosti žáků improvizovat a tvořit.

8. Didaktický rozbor eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*

8. 1 Charakteristika eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*

Eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* z hlediska environmentální výchovy obsahuje téma tradiční kultury Valašska, podává informace o způsobu obživy, oblékání, obydlí a způsobu zábavy. Dalším tématem je období lázeňství, které obsahuje krátký příběh, jak lázně v Rožnově pod Radhoštěm vznikly, podává informace o tehdejšímu způsobu života, oblékání a o vzhledu města. Poslední část *Povodně* podává popis situace během povodní v roce 1997 v Rožnově pod Radhoštěm a zabývá se dějem povodní, proč vznikají, co je hlavní příčinou a jak by se mohlo zabránit ničivým následkům.

Hlavním cílem bylo seznámit žáky, rodiče a veřejnost s historií Rožnova pod Radhoštěm, jejich rodného města a propojit s environmentální výchovou, prostřednictvím netradičního způsobu, který napomáhá memorování daných faktografických údajů. Výstupem byl eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* realizovaný před veřejností. Koncentrační idea projektu byla založena na myšlence použít řeku Bečvu jako svědka historických událostí v Rožnově pod Radhoštěm.

Eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* byl reallizován na ZŠ Videčská ve školním roce 2008-2009. Termín uskutečnění eko-muzikálu před publikem byl stanoven na 17. dubna 2009 v 17 hodin. Realizace projektu eko-muzikálu se uskutečnila v prostorách Janíkovy stodoly ve Valašském muzeu v Přírodě, které žákům simuluje skutečné divadelní prostory s jevištěm a hledištěm.

K dosažení cíle se každý týden konaly jedno až dvouhodinové skupinové nácviky. Žáci byli rozděleni podle tématických celků do skupin: Valašsko, Lázeňství a Povodeň, ve kterých společně nacvičovali. V září probíhala přípravná fáze, prostřednictvím rozdávání rolí a úprav scénáře. V přípravné fázi bylo nutno zohlednit věk žáků a přizpůsobit náročnost a délku textu jejich schopnostem. Současně, aby text navazoval na dosažené znalosti a vědomosti. Při rozdělování rolí se bral zřetel na oblasti zájmů, mimoškolní aktivity a dovednosti žáků, návštěvy tanečních, hudebních a dramatických kroužků. Z ohledem na realizaci eko-muzikálu před širší veřejností, kde se předpokládal průměrný věk návštěvníků vyšší bylo nutno text provázet termíny, aby výsledný efekt působil věrohodně, co nejbližše realitě. Pro žáky to znamenalo další rozšíření slovní zásoby. Od října se začalo s nácvikem, který trval půl roku.

Práce s žáky probíhala v prostředí ZŠ Videčská v knihovně, kde se nacházela interakční tabule, která byla nezbytná pro spuštění doprovodných snímků ke hře. Části *Valašsko* se zúčastnilo 15 žáků pátého a šestého ročníku. Na tvorbě *Lázeňství* se podíleli čtyři žáci sedmého ročníku a na tématu *Povodní* pracovalo osm žáků. Při realizaci se zúčastnili tři pedagogové: jeden v režii při pouštění snímku a doprovodných zvukových kulis, dva pedagogové v zákulisí při posílání žáků na jeviště a dohledu na bezpečnost žáků a dodržování ticha. Tato dlouhodobá činnost měla funkci fixační, tedy upevnění použitých informací, získání nových vědomostí a dovedností.

Rožnovem pod Radhoštěm protéká řeka Bečva, která městem původně protékala jinými místy, tvořila množství zákrutů. Regulace a napřimování toku ji zkrátilo povodí a koryto, což koresponduje

s nynějším stavem, který kopíruje silnici. Hlavním cílem bylo přiblížit tento fakt žákům, tak aby si vytvořili pozitivní vztah k rodnému kraji a všemu co do něho patří. Umožnit žákům trávit čas efektivním a současně zábavným způsobem. Důraz byl kladen na mezipředmětovou provázanost, zvláště český jazyk, přírodopis, environmentální výchova, zeměpis, dějepis, chemii, tělesnou výchovu a hudební výchovu. Probudit v žácích touhu po spolupráci, zodpovědnost, sebepoznání, orientaci na určité profese, kterým by se v budoucnu mohli věnovat. Dále v rámci programu *Komunitní škola* pomocí představení šířit fakta, týkající se životního prostředí, veřejnosti.

Žáci byli schopni se text naučit a podle použití neverbální komunikace při verbálním projevu, lze usuzovat, že informacím, které podávali porozuměli. Žáci na základě děje vyhledávali vhodné materiály pro doprovodná videa a vytvářeli si kostýmy, aby korespondovaly s dobou a postavou, kterou představovali. Celé představení bylo postaveno na diskusích s vyučujícím a mezi žáky navzájem. Učitel se zajímal o názor žáků, žáci hledali u učitele podporu, radu a pomoc. Žáci si navzájem pomáhali a doporučovali alternativy. Debatovalo se detailně o nedostacích v textu, o způsobu demonstrace role, o materiálech potřebných k představení. Byla vytvořena přátelská atmosféra založená na pomoci a respektu druhé osoby a jejího názoru. V žácích se probudil pocit zodpovědnosti za svou práci, která ovlivňovala výsledek. Atmosféra během zkoušek byla plně pracovní, žáci se snažili využít čas k detailnímu vypracování role. Pocit bezpečí zajišťoval při nacvičování i při realizaci pedagogický dozor. Při představení se snažili žáci podat nejlepší výkon, museli zvládnout stres vystoupit před publikem a pracovat s pamětí. Podporou jim byla nápověda, žákyně sedmého ročníku, která byla seznámena s důležitostí své role, všichni na jevišti spoléhají na její pomoc a její přítomnost snižuje nervové vypětí herců.

Ústní projev žáků byl podpořen mikrofonovým systémem. Žáci si na práci zvykli velice rychle, dokázali si mikrofon potřebným způsobem zvýšit, vzít si ho do rukou a dodržovat přiměřenou vzdálenost k přijímači, aby byl zvuk srozumitelný. Verbální projev byl srozumitelný, žáci artikulovali všechny hlásky, zvláště koncovky. Suprasegmentální složka řeči sejevila na představení také přirozeně. Žáci pracovali s melodií hlasu, přízvukem, rytmem a dynamikou vhodně podle kontextu. Během nacvičování se objevily drobné nedostatky v segmentální rovině řeči zvláště při tvorbě některých hlásek, což ale souviselo s přílišnou vazbou na vybavování textu z paměti. Po zautomatizování promluvy potíže s výslovností vymizely. Žáci si poradili i s obsahovou a významovou stránkou verbální komunikace, společně vymýšleli doplňující neverbální projevy u rolí. Někteří žáci měli obavy se uvolnit a vyjádřit, aby neudělali chybu, během nácviku se tyto stavy potlačily a byly překonány a při vystoupení tito žáci předvedli uvolněný přirozený výkon. Práce s dechem, silou, výškou, rozsahem hlasu žáci pracovali převážně při zpěvu, po drobných úpravách s doprovodnými nástroji, byl zpěv téměř bez problémů. Protože někteří chlapci již procházeli mutací hlasu, intonační nedostatky se očekávaly. Žáci pečovali o svůj hlas, snažili se předcházet onemocnění.

Estetická stránka eko-muzikálu byla doplněna prostřednictvím video záběrů, krátkých filmů, prezentací a audio záznamů. Estetická hodnota narůstala také baletním tancem v tradičním a moderním pojetí. V jednotlivých částech dodaly uměleckou hodnotu příhodně zvolené kostýmy.

V rámci zařazování zážitkové pedagogiky do vzdělávacího procesu, která využívá zážitků jako prostředků výchovy a vzdělávání. Během prožívání jsou k zpracování všemu zapojeny téměř všechny smysly. Čím je člověk otevřenější, tím je prožitek intenzivnější a hlubší. Cílem je rozvoj k harmonii směřující osobnosti, nikoli prožitek jako takový. Jestliže prožitek uplyne do minulosti a my se k němu v myšlenkách vracíme, hovoříme o zážitku. Prožitků a zážitků eko-muzikál využívá zvláště prostřednictvím tance, který znázorňuje vodu. Cílem je působit na aktérku a současně i na publikum.

V průběhu času byl u žáků sledován značný pokrok. Žáci nejprve jen text předčítali, postupně se ho učili reprodukovat a přidávali prvky neverbální komunikace, práci s prostorem, pohybem, zapojení spoluhráčů. Reportérky musely mluvený projev sjednotit se záběry z povodní, aby vzájemně korespondovaly. Bylo nutné, aby se žáci naučili každý detail související s jejich výstupem, aby byl projev plynulý a nic je nepřekvapilo. Žáci museli své roli věnovat samostatnou přípravu i v domácím prostředí.

Veřejnost hodnotila eko-muzikál velice kladně, obsahoval srozumitelné informace a nebyl příliš dlouhý pro aktéry ani pro obecenstvo a děj měl přirozený spád. Rodiče byli velice pyšní, mnozí objevili nové schopnosti a dovednosti svých dětí. Učitelé hodnotili téma a způsob zpracování jako velice přínosný. Učitelé mohli témata využít pro výuku a rozšířit žákům vědomosti a vysvětlovat nejasnosti. Eko-muzikál byl informativně vhodnější pro žáky druhého stupně, ale žáci prvního stupně mohli čerpat vědomosti a kulturní tradice z částí *Valašska* a *Lázeňství*. U žáků se probouzel zájem o získávání dalších informací, týkajících se zmíněných témat. Rozšíření vědomostí mohou žáci v Rožnově získávat z knihovny, kde se nachází knihy týkající se regionu, autorů pocházejících z regionu a odborná literatura. Knihovna pořádá také dočasné výstavy, některé se týkají místní krajiny a kultury. Ve Valašském muzeu v přírodě si mohou rozšířit znalosti o způsobu života Valachů, zvláště o jejich obydlích. Nejdostupnější možnost získávání informací je internet.

8. 2 Část Valašsko

Na úvod baletní tanec na píseň Beautiful od Christiny Aquilery, za baletkou se promítají záběry říček čisté vody, záběry jsou pořízeny ze Švýcarska. Balet má znázorňovat pohodu, klid, láskování vody na kamenech. Rozvíjí motoriku, rytmiku a umělecké cítění. Žák si má uvědomit hodnotu čisté vody pro život a její vzácnost. Mezipředmětový vztah s tělesnou výchovou, hudební výchovou.

V rámci zážitkové pedagogiky se modelují prožitky u baletky a současně i u publika. Prostřednictvím citovosti znázornit naléhavost situace, že čisté vody ubývá.

Fotografie 1 Balet- Beautiful

Fotografie 2 Balet- Beautiful

VYPRAVĚČ

„Příběh řeky, která pramení na hoře Vysoká. Svou pouť začíná jako horská bystřina přeskakující z kaménku na kamének. V Rožnově pod Radhoštěm se tok začíná zklidňovat a její proud popohání malé splávky až k Valašskému Meziříčí, kde se setkává s Vsetínskou Bečvou a dál pokračuje jako poklidný majestátný tok.“

Vypravěč seznámí diváka s řekou Bečvou, kde pramení, jak se jmenuje její přítok. Pomocí slov je vyjádřena hravost horního proudu. A majestátnost a klid dolního toku. Mezipředmětový vztah se zeměpisem, vlastivědou. Učitelé mohou pracovat v hodinách s použitými zeměpisnými fakty. Ukázat si jednotlivá místa na mapě, charakterizovat krajinu a města.

Ve 13. a 14. století přišel z blízkých rumunských pohoří do nejvýchodnější oblasti slovenské části Karpat a na karpatskou Ukrajinu pastevecký lid, který domácí obyvatelé nazývali Valaši (Štika, 1967). Rozšířili v místech svého pobytu novou chovatelskou techniku, umožnili hospodářské využití doposud ladem ležících nevyužívaných horských ploch, s čím souvisí nové rumunské názvosloví a i ostatní kulturní formy vážící se k horskému pastevectví. Život v salaších byl usměrňován pomocí tzv. valašského práva, až do 18. století (Štika, 1967), kdy bylo zrušeno. Na jeho dodržování měl dohlížet valašský vojvoda, valašská hromada a valašský soud. Vojvoda zodpovídal vrchnosti dohledem nad dobrým stavem panských lesů v blízkosti javořin. Aby zbytečně nekáceli lesy

nebo nerozšiřovali pastviny vypalováním lesa. Kolem svatého Jana se vybírala valašská daň, každou desátou ovci ze stáda (Štika, 1967).

Dále se objeví letopočet 1516, v této době měl Rožnov asi 32 usedlíků (Masařík, 1967). Mezipředmětový vztah s dějepisem, historickými fakty o Rožnovu. Následuje film beze slov, který znázorňuje okolí a hory Rožnova pod Radhoštěm. Záběry zachycují stavby ve Valašském Muzeu v přírodě, zakladatelem byl Bohumír Jaroněk. Hlavní myšlenkou byla dokumentace a záchrana dřevěných staveb, což se podařilo i přes překážky úřední, finanční i nevraživosti místních obyvatel. Typické pro stavby jsou šindelové střechy, hlavním materiálem pro výrobu bylo dřevo, což mělo vynikající tepelně-izolační vlastnosti a dobře se opracovávalo. Obytné domy společně s hospodářskými stavbami byly nazývány pasekářskými shluky, které většinou náležely rodinám úzce spřízněným, byl příkladem archaického vzájemného přežívání, společné práce a dělení z hospodaření (Veselská, 2005). Muzeum se dělí na tři části Dřevěné městečko, Mlýnská dolina, Valašská dědina. V ukázkách mohou žáci vidět tehdejší způsob odívání a řemesla a soudržnost rodiny.

Životní styl byl založený na životě s rodinou a pro rodinu, zdravém životním stylu a ekologicky šetrném životním stylu a životu orientovaném na venkovský způsob života. Regionální rozrůzněnost v oblasti chování a postojů a hodnot je ovlivněna dlouhodobě utvářenými stereotypy a hodnotovými hierarchiemi, které v této oblasti pocházejí z kořenů Valachů. Cílem bylo v žácích rozvíjet myšlení v rámci udržitelnosti rozvoje a vztah k rodnému kraji.

Fotografie 3 Řeka

ŘEKA

„Nyní se vrátíme do Rožnova pod Radhoště. Město, které je známe svým dřevěným městečkem. Proč vzniklo? Založili ho bratři Jaroňkové pro vzpomínku na život Valachů.“

Metoděj Jahn se narodil ve Valašském Meziříčí a po ukončení studií působil jako učitel v Rožnově pod Radhoštěm, místní kraj byl námětem k jeho dílům, v jeho tvorbě se odráží kritický realismus na Moravě. Náměty čerpal z tragédií a těžkého života valašských horalů, ze zaostalé valašské vsi, která kontrastovala s krásou rodných Beskyd. Báseň Metoděje Jahna Valašská legenda, vtipným způsobem zvažuje proč právě Valašsko je hornatá drsná země, nehostinná ke svým obyvatelům, na polích kamenitá a neúrodná půda. Žáci se seznamují s autory rodného kraje a náměty, které zpracovávali, mezipředmětový vztah s literaturou, kde si žáci mohou přečíst další autorovy ukázky.

Báseň recitují dva žáci. Jeden představuje Pámbíčka a druhý rozzlobeného Valacha, střídají se s recitací po slokách. Žáci se učí pracovat s dechem, hlasem správnou intonací, přízvukem, rytmem, dynamikou.

Valašská legenda- Metoděj Jahn

*Když Pámbíček dělil mezi lidi kraje,
Slovákovi zem dal, révy žár kde zraje,
Hanákovi zase řepné, žitné lány -
jenom starý Valach stál tu zadlubaný.*

*„A co bude se mnou? Vždyť jsem tady taky,
milý Pámbíčku, a nejsem ledajaký!“
zhorka usiluje Valach o své právo,
zrudl, nasupil se víc, než bylo zdrávo.*

*Pámbíček se dívá- neví, co má říci,
jenom hledí do těch rozpálených lící.
Ví, že před vrchností nerad hrbí záda
Valach odjakživa - zlá tu bude rada.*

*„Dostanete všeci, pěkně podle řádu,“
Pámbíček už praví, hladě bílou bradu.
„Ti už mají svoje- a ty za své vzdory
vedle nich mít budeš jenom černé hory.*

*Ty ti budou šumět stále do roboty
a přes všechny těžké klopoty a sloty
milé tobě budou, Valášku ty starý,
že už nezatoužíš nikdy přes kotáry!“*

*Klopí zraky Valach, rozvažuje chvíli,
vrtí sivou hlavou, k čaganu se chýlí
a pak Pámbíčkovi, jak si myslí, praví:
„Ať už je to jak chce- dej nám Pámbu zdraví.“*

*S Pámbíčkem si pleskli na domluvu v dlaně -
a už čárá Valach vrchem ke své straně,
ke svým horám černým jako peruť vraní,
aby v nich tam zůstal navždy, do skonání ...*

Fotografie 4 Recitace

Život na Valašsku nebyl jen o robotě a dřině v chudých poměrech. Lidé si uměli vážit volného času a odpočinku, po práci si zazpívali nebo zatančili, uměli se radovat z dobrých mezilidských vztahů, krásy přírody a života.

Žákyně pátých a šestých tříd předvedly pásmo tanců. Tančilo a zpívalo deset děvčat s doprovodem flétny. *Za tu našu stodolenku* a *Trka*, nacvičených podle tradičního folklóru zachovávaného folklorními soubory, písňe se většinou předávaly z generace na generaci. Mezipředmětový vztah s hudební výchovou, zpěvy folklorních písní. V rámci tělesné výchovy rozvoj hrubé a jemné motoriky.

Za tu našu stodolenku

*Za tu našu stodolenku je tam strnisko,
uvazala Anča kozu na řemenisko.
Pas sa kozo, pas sa,
šak je dobrá paša,
pas sa kozo, pas sa,
vypas celé strnisko.*

Já mam doma trnku

*Já mám doma trnku, trnku, trnku,
v malovaném hrnku, hrnečku.
Vařila ju babka, babka, babka,
aby byla sladká, slad'oučká.*

*Já mám doma trnku, trnku, trnku,
V malovaném hrnku hrnečku.
Vařila ju děcka, děcka, děcka,
Aby byla všecka všecičká.*

Fotografie 5 *Za tu našu stodolenku*

Čtyři starší děvčata šestého ročníku předvedla dívčí valašský tanec, ve kterém v minulosti tančila jen děvčata, píseň je posmutnělá o lásce. Děvčata na vdávání se před chlapci tímto tancem předváděly. Mezipředmětový vztah s hudební a tělesnou výchovou.

V Holomůci na hradě

*V Holomůci na hradě,
na tej pánskej zahradě,
ščepuje tam švarný synek,
ščepuje tam jabloně.*

*Když jabloně ščepoval,
na svů mílů zavolal:
„Přid' má mílá do zahrády,
ja by som Ti neco dal.“*

*Fialenka modrá aj červená růža,
Ej dobře je každěj, kerá nemá můža.
Ej dobře je každěj, kerá nemá můža.
Kerá nemá můža enem milunkého,
može ho měť ráda večera každého,
može ho měť ráda večera každého.*

*Když sem byla u maměňky v domě,
když jsem byla u maměňky v domě.
Chodívalo šest mládenců ke mně,
chodívalo šest mládenců ke mně.
Každého jsem pěkně přivítala,
každého jsem pěkně přivítala,
každému jsem podaruněk dala,
každému jsem podaruněk dala
Hej...*

*Nám, nám jako nám.
Nám se šije dalaťmán nohavičky,
Nám, nám jako nám.
Nám se šije dalaťmán nohavičky.
A děvčata nemajů,
ony sobě ušijů- zástěrečky.*

Fotografie 6 V Holomůci na hradě

Fotografie 7 V Holomůci na hradě II.

Na závěr této části žáci společně zazpívali píseň Rožnove, Rožnove, která se většinou zpívala, když milý odjížděl na vojnu a opouštěl svůj rodný Rožnov a svou galánečku. Později píseň zpívali všichni obyvatelé, kteří na delší dobu opouštěli Rožnov. Mezipředmětový vztah s hudební výchovou. V rámci environmentální výchovy buduje vztah k regionu a městu. V rámci českého jazyka písně žáky seznamují s tradičním valašským dialektem.

Rožnove, Rožnove, dřevěné městečko,

Rožnove, Rožnove, dřevěné městečko.

Nemožu zapomněť na ťa galanečko,

nemožu zapomněť na ťa galanečko.

Na vrchů Radhošťa, hromy divo bījů,

na vrchů Radhošťa, hromy divo bījů.

Na rožnovském rynku sa o ťa pobijů,

na rožnovském rynku sa o ťa pobijů.

Jednú zapomenu, podruhé vzpomenu,

potřetí má milá slzy mňa polejů,

potřetí má milá slzy mňa polejů.

Rozvoj složky kognitivní: v této části si žák uvědomí období, kdy se datují první obyvatelé Rožnova, kteří již platili daň. V rámci udržitelnosti rozvoje si žáci uvědomují, že v současnosti již neexistuje žádná krajina ve své původní podobě, kterou vytvořila příroda. Během času docházelo ke zvyšování zastavěných ploch. Nejprve se lidé stěhovali a vytvářeli si pastviny a pole. Nyní se zemědělsky využívané půdy zastavují, pro nedostatek prostoru.

Žák se dozvídá, jakým způsobem získávali Valaši obživu. Seznámí se s přírodním rázem krajiny, který umožňoval využití dřeva na stavby a na nástroje. Závislost člověka na přírodě a na krajině, využití k pastevectví a stavitelství. Poznává folklór Valašska, téma písní, jaké hudební nástroje je doprovázely, ze kterých nástrojů se skládala cimbálová muzika. Jak vypadá tradiční architektura Valašska, dřevěné domky ve Valašském muzeu. Jak vypadá tradiční Rožnovský kroj, ze kterých částí se skládá a jak se jmenují. Ženský kroj tvořily rukávce, kordulka, krátká úzká spodnička, širší bílá spodnička, černá zadní sukně a většinou modrotiskový fjerloch a obuv krbce. Žáci si uvědomují souvislosti, v Rožnově pod Radhoštěm se nachází koliba, ze které je nyní vybudovaná restaurace, nazývá se Kordulka- podle červené vestičky ženského kroje.

Seznámí se s autory působícími na Valašsku (Metoděj Jahn, Čeněk Kramoliš, Marie Podešvová). Porozumí obsahu básně, naučí se recitovat a pracovat vhodně s dechem a hlasem.

Rozvoj složky afektivní: naučí se spolupracovat v párech a ve skupinách. Pomáhají spolužákům při učení základních kroků v tanci.

Rozvoj složky psychomotorické: naučí se písně a tance, rozvíjí hrubou motoriku prostřednictvím souhry tance a rytmu. Udržují při tanci kruh, řady a jiné útvary dotvářející umělecký

dojem. Sjednotí pohyb v páru a pár s celou skupinou. Naučí se správně držet tělo, narovnat se, mít při tanci, při určených úsecích ruce v bok. Rozvoj zpěvu a hry na hudební nástroj. Naučí se pracovat s mikrofonom, určit dostatečnou vzdálenost od úst, potřebnou výšku stojanu a upraví si ji.

8. 3 Část Lázeňství

V roce 1692 (Hosák, 1967) se v literatuře objevují první zmínky o lázeňství v Rožnově pod Radhoštěm. Film beze slov ilustruje místa, kde se lázeňští hosté procházeli, městský lesopark, rybníček.

ŘEKA

„Příroda svým podivuhodným uspořádáním krajiny vytvořila příhodné podmínky k léčebným úspěchům. Na „zdravém povětří“ v kombinaci s teplou žinčicí neboli syrovátkou z ovčího mléka se zde léčila onemocnění trávicího ústrojí, plicní katary a katary dýchacích cest. Pojďme se teď společně podívat jak pravděpodobně lázně vznikly.“

Fotografie 8 Příjezd dr. Kročáka

obsahuje směs prvků sedativních (tišících) a tonizujících (dráždivých). V létě převládá účinek sedativních a na jaře a na podzim mírně tonizujících látek (Hosák, 1967). Škála podhorského a

Fotografie 9 Žinčice

vzduchu, který je v letních měsících čištěn krátkými dešti.

V Rožnově jsou podmínky pro léčbu klimatem podhorským, který je charakteristický pro nadmořské výšky 400-800 m a pro léčbu klimatem horským ve výšce okolo 800-1000 m (Hosák, 1967). Ochranu proti drsným studeným severním větrům tvoří hradba radhošťského masívu i západních Veřovických hor. Rožnovská kotlina se otevírá na západ a na jihozápad. Jižní hranice jsou tvořeny pásmem nižších Vsetínských hor (Hosák, 1967). Hlavním činitelem ovlivňující ráz klimatu jsou halné karpatské větry, které vanou dolů z horských jižních hřebenů směrem východním až jižním. Halný vítr způsobuje teplé, jasné a slunné počasí, rozptyluje mlhy, otepluje a vysušuje ovzduší, což se projevuje dlouhým slunným podzimem. Klima horského klimatu umožňuje regulovat převahu tišivých nebo tonizujících vlivů. Dr. Sawyer tvrdil, že určitý vliv má také barometrický tlak, který je o 30 mm nižší než jinde ve stejné nadmořské výšce. Hranice tepelných zvrátů, inverzí je daleko nižší, v Krkonoších je tato hranice posunutá až do výšky 900 m n. m. pozice optimálního množství ultrafialového záření jsou položeny nad přízemní mlhy, což odpovídá pahorkovitému terénu nad Rožnovem, zvláště na jižních svazích Radhoště (Hosák, 1967). Na celkové léčebné účinky klimatu přispívají také okolní lesy s vůní pryskyřic a ozonizací

Následuje letopočet 1796, kdy byl Rožnov pod Radhoštěm proslýchán léčebnými úspěchy na základě výzkumu brněnského fyzika Dr. Františka Kročáka, který do Rožnova posílal své pacienty a po jejich návratu byl překvapen léčebným výsledkem, které později publikoval (Hosák, 1967). Ředitel panství hraběte Kinského V. Drobník sledoval stoupající návštěvnost a v roce 1820 založil léčebné lázně (Hosák, 1967). Dal postavit léčebný ústav a z dosavadní Hajnice na levém břehu Bečvy zřídil krásný lesní park, kam chodili lázeňští hosté na promenády. Později nechal postavit i pec na ohřívání žinčice, neboli syrovátky z ovčího mléka. Ohřátá žinčice se vždy brzy ráno podávala hostům k pití.

V roce 1874 byl postaven lázeňský společenský dům s krytou promenádou (Hosák, 1967). Ve vodoléčebném ústavu byly poskytovány léčebné koupele s tajnými přísadami jehličí, sladu a bylinek z Radhoště. Později bylo zřízeno inhalatorium. V roce 1893 Dr. Vl. Mladějovský, první moderní klimatolog, obohatil celkovou léčebnou proceduru o terénní kúru, byla rozdělena do třech kategorií: první stupeň terénní léčby se provozoval podle stavu oběhového aparátu procházkami po rovině, střední stupeň namáhavější pohyb po okolních pahorcích nepřesahující 550 m a třetí třída si zvykala na horské túry 800 m a výše (Hosák, 1967). Cílem bylo posílit funkci srdečního svalu a prohloubit dech. Na přelomu 19. a 20. století byla léčba obohacena a skládala se z klimatické léčby terénními procházkami, slunění na lehárnách, gymnastiky a pravidelného pití žinčice (Hosák, 1967). Žinčice zvyšovala chuť k jídlu, což bylo přínosné u chorob, které jsou provázeny nechutenstvím, zvláště plicní katary a tuberkulóza. Při dlouhodobějším užívání pomáhala při břišních chorobách a otylosti. V lázních se léčily různé formy plicních katarů, neboli snížené funkce plic, plicní záduchy i suché katary dýchacích cest. Doba ještě neznala rentgen, proto nebylo možno určit, zda nález na plicích je tuberkulóza, proto se stávalo, že se místní obyvatelé od lázeňských hostů, které ubytovali nakazili. Léčily se zde také nemoci krve, oběhového aparátu a neurózy. Lázně se obnovily po první i po druhé světové válce a byly zrušeny v roce 1950 (Hosák, 1967).

Rozvoj složky kognitivní: krátký příběh má žákům přiblížit za jakých okolností a kdy pravděpodobně klimatické lázně v Rožnově pod Radhoštěm vznikly. Žáci se seznámí s léčebným účinkem klimatu, proč byly lázně v Rožnově pod Radhoštěm zřízeny, jaké nemoci zde byly léčeny a jaké kúry hosté absolvovali. Dozví se co to byla žinčice a jaké jsou její blahodárné účinky.

Seznámí se s osobami, které se podílely na zrodu a vývoji lázeňství v Rožnově pod Radhoštěm: Vl. Mladějovský, Dr. Sawyer, Dr. František Kročák, V. Drobník. Které budovy byly během období lázeňství postaveny.

Porozumí pojmům spojeným s klimatem: sedativní a tonizující prvky, halný vítr, nadmořská výška, tlak. Porozumí pojmům spojeným s lidským tělem: srdeční sval, plicní katary, trávicí ústrojí, otylost, tuberkulóza.

V rámci přírodopisu se seznámí se složením původních lesů v regionu, s rostlinami, které mají léčebné účinky. V rámci environmentální výchovy vnímat les jako důležitý prvek vhodný pro rekreaci, pro zdraví a hygienu a vědu a jako estetický prvek v krajině. Les si vyžaduje pozornost, aby mohl plnit všechny své funkce. Nabádá k péči o zdravotní stav- procházky do přírody.

Vztah nadmořské výšky a tlaku na klima v porovnání s Krkonošemi. V rámci zeměpisu se žáci seznamují s regionálním reliéfem a místními zeměpisnými názvy.

Žáci se naučí reprodukovat text, na základě pochopení textu k verbální komunikaci připojí neverbální a pohyb. Pracují s hlasem, dostatečnou hlasitostí, změnou zabarvení podle smyslu promluvy v rámci rozvoje českého jazyka.

Rozvoj složky afektivní: žáci se naučí pracovat s prostorem, vnímat ostatní herce jako kolegy, pracovat s nimi na jevišti a navozovat reálnou situaci. Spolupracují a vzájemně si pomáhají.

Rozvoj složky psychomotorické: žáci jsou schopni využívat rekvizitní předměty a manipulovat s nimi a napodobovat realitu. Neverbálně komunikují pomocí gestikulace, mimiky, vzdálenosti od spoluhráčů, přirozeně se pohybují podle role, kterou ztvárňují.

Rožnov pod Radhoštěm byl v červenci 1997 zasažen povodní, které předcházely přívalový déšť. Naměřené hodnoty za dva dny přesáhly měsíčního průměru v Beskydách a ročního průměru v Jeseníkách. Povodně byly zasaženy také okolní státy Rakousko přitékající řekou Moravou a Polsko a Německo v povodí Odry.

Povodeň začala v neděli 6. července voda se začala vylévat z koryta. Voda z Házovického potoka dosáhla až k náměstí. Hlavní podíl na zvyšování hladiny řeky Bečvy měly její přítoky. Ráno 7. července se zjistily škody, které napáchala řeka přes noc. Na mnoha místech došlo k erozi půdy, byla poškozena komunikace na nábřeží Dukelských hrdinů, byly poškozeny rozvody pitné vody a elektrické energie. Pilíř mostu u Zemědělské školy byl poškozen, jedinou spojkou s centrem města zajišťující zásobování a záchranné akce byl most u hotelu Eroplán. Naplaveniny úlomků stromů a bahno dokumentovalo, kam až hladina v noci dosáhla. Z campingu bylo odstraněno 250 kubíků bahna (TV Art, 1997). Na levém břehu zmizela Pivovarská ulice a řada garáží i s auty, vše odnesla velká voda. Během pondělka opět zesílily srážky, meteorologové očekávali druhou povodňovou vlnu. Pro zamezení eroze byly na mnohých místech použity betonové panely. V noci začala voda opět stoupat, těžká technika na mostech odstraňovala zpříčené dřevo. Druhá povodňová vlna nedosáhla takové výšky jako předchozí, ale následky nebyly méně ničivé. Obyvatelé se vrátili do svých domovů a začali zjišťovat a odklízet škody napáchané na majetku.

Fotografie 10 Balet- Morandi- Angels

Pomocí tance za doprovodu hudby Morandi- Angels, ztvárnit rozbouřenou řeku, její ničivost, zlobu. V rámci zážitkové pedagogiky působit na emocionální stránku tanečnic a publika. Umělecký dojem dotváří žákyně prostřednictvím prvků s gymnastickým náčiním stuhou. Mezipředmětový vztah s tělesnou výchovou a hudební výchovou. Rozvíjí se jemná a hrubá motorika.

Nastoupí reportérky, a za nimi se promítají doprovodné záběry z terénu, oblasti kolem řeky Bečvy v době povodně. V rámci českého jazyka se naučit pracovat s hlasem a rytmem mluvy, aby korespondoval se záběry. Autentické záběry mají podávat zpravodajství o realitě. Rozvoj v oblasti občanské výchovy, kdy jsou žákyně podněcovány ke sledování zpráv, aby se inspirovaly. Rozvoj jemné motoriky při manipulaci s mikrofonem.

Fotografie 11 Reportérka

Fotografie 12 Reportérka II.

Fotografie 13 Tv Zprávy

Ve studiu žáci debatují, co je pravděpodobně příčinou vzniku povodní a jak její dopad lze zmírnit. Dvěmi hlavními příčinami jsou změna klimatu a zásah člověka do krajiny s nedomyšlením následků. V České republice dochází k povodním v důsledku tání sněhu nebo po masivních deštích. Rozhodujícím činitelem ovlivňující povodně jsou činnosti spojené s vodním, lesním a zemědělským hospodařením člověka v krajině.

Regulacemi vodních toků způsobuje, že je voda rychle odvedena z krajiny, když se voda nemůže rozlít do lesů a luk, rozlévá se do ulic měst (Kalous, 2008). Pokud se voda rozlije, zaplavené území není schopno vodu pojmout. Louky v nívních oblastech byly většinou rozorány kvůli úrodné půdě na pole. Zem je zhutňována těžší zemědělskou mechanizací (Kalous, 2008). Orná půda je málo prokypřená a nedokáže pojmout dostatek vláhy. Půdní společenstva organismů jsou zabíjeny pesticidy a hnojením.

Stávající monokultury, které tvoří hlavní porost lesů v ČR, nedokážou pojmout takové množství jako původní lesy s obsahem habrů, buků, obohacené bylinným patrem a porosty mechu. Společenství přijme velké množství vody a v období sucha je zásobníkem vody. Před 1 000 lety pokrývaly lesy 90 % území České republiky nyní je to 33 % (Foltýnová, 2003). Tlející biomasa je schopna pojmout velké množství vody, proto je chybou, že lesní hospodářství odklízí mrtvé dřevo z lesa. Tlející dřevo a lišejník mohou pojmout tolik vody, kolik samy váží (Kalous, 2008).

Ani meandry, zeleň v krajině a louky v nivách nezabrání povodním při katastrofických deštích, ale omezují její sílu a ničivý dopad. Změny podnebí, způsobené především exhalacemi oxidu uhličitého ze spalování uhlí, ropy a zemního plynu, jsou příčinou povodní, období sucha a hurikánů (Kalous, 2008). Člověk velkoplošným odvodňováním způsobuje změnu klimatu na stepní.

Možným řešením je obnova původní zeleně v krajině, výstavba místních hrází, suchých poldrů nebo systémy malých retenčních nádrží. Poldr je typ nádrže, který se naplní vodou jen v případě

zvýšeného průtoku vody. Za normálního stavu je prázdný, proto dokáže v případě potřeby pojmout daleko více vody než napuštěná přehrada (Kalous, 2008).

ŘEKA

„Myslíte si, že si lidé z tohoto mého volání o pomoc vzali nějaké ponaučení?“

Konec eko-muzikálu je otevřený, aby navedl k zamyšlení nad stávajícím stavem životního prostředí. Píseň *Žízeň* zpívají všichni zúčastnění v doprovodu keyboardu. Mezipředmětový vztah s hudební výchovou a českým jazykem. Píseň probouzí emocionální prožitek a volné myšlenkové pochody v návaznosti na text. *Žízeň* lze chápat ve dvou podobách, žízeň po vodě a jako nutnou potřebu pravdy jako součást života. Při podrobnějším rozboru textu si žáci uvědomují hodnotu vody pro lidský život. V pozadí je metaforické připodobnění čisté vody k pravdě, což připomíná žákům, aby pravdivému a přímému jednání dávali přednost před podvodem a lží. V textu se dále žák seznamuje s různými formami vody: kapky, pramen, gejzír, říčky, řeky a moře. Tyto formy v hlubším slova smyslu znamenají množství vyslovených slov. Rozvíjí se analytické a syntetické myšlení.

Píseň: Žízeň (D. Vančura)

*1. Když kapky deště buší na rozpálenou zem,
já toužím celou duší dát živou vodu všem.
Už v knize knih je psáno: bez vody nelze žít,
však ne každému je dáno z řeky pravdy pít.*

*Refrén: Já mám žízeň věčnou žízeň,
stačí říct, kde najdu vláhu
a zchladím žáhu pálivou,
já mám žízeň, věčnou žízeň,
stačí říct, kde najdu vláhu,
zmizí žízeň.*

*2. Stokrát víc než slova hladká jeden čin znamená,
však musíš zadní vrátka nechat zavřená.*

Fotografie 14 Žízeň

*Mně čistá voda schází mně chybí její třept,
vždyť z moře lží a frází se voda nedá pít.*

R:

*3. Jak vytékají říčky zpod úbočí hor,
tak pod očními víčky se ukrývá můj vzdor.*

*Ten pramen vody živé má v sobě každý z nás
a vytryskne jak gejzír, až přijde jeho čas.*

R:

Rozvoj kognitivní složky: žáci se seznámí s příčinami vzniku povodní. Rozšíří si slovní zásobu: poldr, meandr, půdní eroze, mokřady, nivy. Žák operuje s obecně užívaným pojmem povodně a termíny s tím spojené, propojuje si informace do souvislostí do širších celků z různých vzdělávacích oblastí. Vytvoří si představu o náplni činnosti jednotlivých odborných profesí: zástupce CHKO, inženýr se zaměřením na nádrže a přehrady, ekolog, zástupce lesní správy. Vytvoří si představu o výši škod, které zapříčinila povodeň. V rámci udržitelnosti rozvoje si uvědomí, že člověk vytvořil cyklus vody, která nyní rychle odtéká do velkých řek a moří a vrací se zpět až v podobě frontálních srážek. Voda pak téměř neobíhá v tzv. malém vodním koloběhu výparu a místních srážek, které utváří regionální klima a reguluje teplotu (Foltýnová, 2003).

Na základě popisu a záběrů si uvědomí, jak by mělo vypadat koryto řeky, aby se předcházelo katastrofickým následkům povodně a zhodnotí, zda se opravy na březích s požadavky shodují. Naučí se vést debatu, vystupovat sebevědomě a důvěryhodně. V rámci občanské výchovy žáci z důvodů inspirace sledovali diskusní pořady, aby si osvojili způsoby komunikace odborníků. Žáci se učili hrát role, vystupovat ve studiu, snažili se vyplnit čas, kdy nemluví, aby obraz nebyl pro diváka nudný. Žáci se naučili reprodukovat text a zpívat píseň *Žízeň*.

Rozvoj složky afektivní: žáci vytvářejí pracovní atmosféru, pomáhají si a podporují se. Vytvářejí si vztah k diskusním pořadům a formulují na ně názory. Vytvářejí si vztah k umělým písním a hledají jejich smysl.

Rozvoj složky psychomotorické: žáci jsou schopni manipulovat s mikrofonom, hrát na hudební nástroj a zpívat.

8. 4 Mezipředmětové vztahy v eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*

Eko-muzikál je pro učební proces žáka velice přínosný, rozvíjí dílčí kompetence. Rozvoj kompetencí k učení. Žáci si museli naplánovat a organizovat učení a práci s textem. V rámci programu *Komunitní školy* informovali veřejnost o obyvatelích Rožnova pod Radhoštěm o Valaších, o vzniku lázní a o průběhu povodní v Rožnově pod Radhoštěm a rozebírají povodeň jako přírodním úkaz. Žáci si vytvořili vhodné úbory podle postavy, kterou představovali, následně zkonzultovali s vyučujícím a dotvořili. Na základě předložených témat projeví snahu vyhledávat další informace k lázeňství staré pohlednice, záběry, informace. Žák poznal na základě zábavné formy smysl učení, zvláště v zisku nových informací. Probouzí u žáků pozitivní vztah k učení a samostatnému učení. Žáci se snaží určit problémy a překážky bránící učení. Žáci, kteří se nepřipravují na výuku, mají pak problém při nácviku, brzdí ostatní a celkový vývoj programu. Kriticky zhodnocuje výsledky a diskutuje o nich se spolužáky a s vyučujícím, jakým způsobem se zlepšit.

Kompetence k řešení problému, vnímá problémovou situaci, rozpozná a pochopí problém. Vyhledává informace k řešení problémů a nachází podobné, shodné a odlišné znaky, týkající se problematiky povodní. Environmentální výchova se objevuje v problematice udržitelnosti rozvoje, téma povodní, změny klimatu, změny životního prostředí spojené s lidskou činností.

Kompetence komunikativní rozvíjí u žáka schopnost naslouchat promluvě druhých, rozumí kontextu a utváří si na projev názor. Formuluje své myšlenky a názory v logickém sledu. Využívá získané komunikační dovednosti při hraní rolí i v reálném životě. Eko-muzikál poskytuje vzorce chování, které lze využít v reálném životě.

Kompetence sociální a personální umožňuje žákovi účinnou spolupráci ve skupině, utváří jednotný a soudržný kolektiv. Vytváří příhodnou atmosféru pro vznik nových přátelství. Vytváří pravidla práce společně s pedagogem a dbá na jejich dodržování. Žák si utváří pozitivní představu o sobě samém, jeho schopnosti a dovednosti oceňují spolužáci.

Kompetence občanské vede žáka k respektování přesvědčení druhých, váží si jejich vnitřních hodnot, snaží se vcítit do situací jiných lidí. Rozhoduje se zodpovědně podle situace, aby nebyl rušivým elementem společné práce. Respektuje chrání a oceňuje regionální tradice, kulturní a historické dědictví. Chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy.

Kompetence pracovní učí žáky pracovat bezpečně, aby nedošlo k úrazu a účinně využívat pomůcky, nástroje a vybavení. Žáci chtějí odvést kvalitní práci, aby jejich výsledek měl společenský význam. Učí se udržovat pracovní morálku, což je připravuje na budoucí povolání.

Probudit v žácích pozitivní vztah k **českému jazyku**, pomocí básní písní a pořekadel. Rozvíjet u žáků odbornou slovní zásobu. Žáci získají nové informace, které si lépe zapamatují a budou se snažit je rozvíjet. Pomocí předepsaného scénáře se u žáků rozvíjí kultivovaný projev, se spisovnými výrazy a gramaticky správným jazykem, který prezentují na veřejnosti.

V rámci **informační a komunikační technologie** žáci šetrně pracují s výpočetní technikou. Snaží se vyhledávat další informace týkající se témat. Seznámení se s programy použitými při hře Microsoft office PowerPoint. Pracují s internetem.

Člověk a jeho svět učí žáka poznat jeho město a okolní krajinu. Uvědomuje si význam a nezbytnost vody pro život člověka. Zopakuje si koloběh vody v přírodě na základě ukázek z povodní. Rovnováha v přírodě je daná, pokud začne člověk příliš zasahovat do přírody a přizpůsobovat si prostředí svým potřebám, rovnováha se naruší a udržitelnost rozvoje přestane být pod kontrolou. Učí se ohleduplnému chování v přírodě a její ochraně. Seznámí se se změnou způsobu života v průběhu času. Orientují se na základě letopočtů v čase.

Člověk a zdraví žáci museli pečovat o své tělo a hlas, aby byli schopní vystoupení. Dávat na sebe zvýšený pozor před úrazem a nachlazením. Část *Lázeňství* nabízí možnosti, jak o zdraví pečovat přírodní cestou, pomocí pobytu a pohybu na čerstvém vzduchu.

Člověk a společnost v předmětu dějepis si žáci utvářejí vědomí vlastní identity a identity druhých. Žáci mají zájem o současné a minulé události v regionu a získávají nové informace. Pomocí záběrů si vytvářejí představu o rozdílech v jednotlivých obdobích.

Ve **výchově k občanství** se žáci zajímají o místní tradice a památná místa, Valašské muzeum v přírodě a stavby vzniklé během lázeňství. Učí se o životě a dílech významných rodáků. Poznávají místní přírodní objekty a krajinu. Osobní rozvoj, na základě činnosti si žáci kladou cíle do budoucna, utvářejí si představu o budoucím povolání. Zjišťují funkci peněz pro lidstvo. Rozpoznávají, jaký byl majetek a vlastnictví místních obyvatel v období prvních obyvatel Rožnova pod Radhoštěm. Žáci si srovnávají podobnosti a odlišnosti obyvatel Rožnova z různých období, způsob života a odívání.

Člověk a příroda umožňuje žákům uvědomit si význam rostlin a nutnost jejich ochrany, zvláště jako preventivní řešení zkázy při povodni. Seznámí se s nemocemi, které léčí v lázních a se způsoby léčby. Zjišťují jaký má dopad životní styl na zdraví člověka, na základě srovnání života v minulosti a dnes. Získávají informace o půdě a erozi půdy. Jak místní podnebí a počasí ovlivňuje život a zdravotní stav obyvatel. Žáci si uvědomují úzký vztah mezi organismy a prostředím, jejich plnou závislost, která je vede k činnostem spojeným s ochranou přírody a životního prostředí.

V **zeměpise** se žáci seznamují s místní krajinou a jejími místy pomocí mapy. Utváří si vztah k přírodě a společnosti. Učí se přírodní charakteristiky místního regionu. Zopakují si zásady ochrany člověka při ohrožení zdraví a života, při živelných pohromách, jaká udělat opatření a jak se chovat.

Rozvíjet **umění a kulturu**. V rámci **hudební výchovy** vnímají žáci hudbu a zpěv. Rozvíjí svou hudebnost, pomocí písní. Rozvíjí instrumentální dovednosti, doprovodné nástroje ke zpěvu, přednesy, hudebně pohybové činnosti, hudbu vyjádřit pohybem, vokální činnosti spojené s pěveckým a mluvním projevem, který spočívá ve správném hospodaření s dechem, srozumitelné výslovnosti, přesném a čistém nasazení a tvorbě tónu, dodržování správné dynamiky. Instrumentální činnost, neboli hra na hudební nástroj vyžaduje znalosti z hudební školy nebo základní umělecké školy, což zahrnuje notový zápis a ovládání daného nástroje. Žák se seznámí s hudebními styly a žánry, kterými v příběhu jsou folklórní a umělé písně, moderní hudební styly.

Člověk a zdraví utváří u žáků postoj ke zdraví, jako k nejdůležitější hodnotě, kterou v životě mají. Učí se využívat preventivních postupů před nemocí. Snaží se utvářet kamarádské vztahy ve dvojicích na základě společné činnosti. Učí se překonat stres a jaký má dopad na zdravotní stav. Dodržují pravidla bezpečného chování, jako prevence před úrazem a ochrany zdraví, jako prevence před nemocí. Během nácviků žáci objevují nové schopnosti, vlastnosti a dovednosti, což zdokonaluje jejich sebepoznání a sebepojetí. Kládí důraz na psychohygienu, aby řešili své problémy včas a nestresovali svůj organismus. Žáci se snaží ve skupině budovat srdečné mezilidské vztahy, vstřícnou komunikaci a kooperaci. Podporují a pomáhají si navzájem.

Tělesná výchova soustřeďuje činnosti na zdraví, klade důraz na správné držení těla zvláště u tanečníku. Držení těla souvisí také se zpěvem a mluveným projevem, které umožňuje hlubší nádech, tudíž lepší hospodaření s dechem. Neustále žákům připomínat bezpečnost při pohybech během vystoupení i ve volném čase. Zdůrazňovat význam pohybu pro dobrý zdravotní stav.

Člověk a svět práce probouzí u žáků pozitivní vztah k práci pomocí netradiční výuky a odpovědnosti za svou práci, která je v úzké návaznosti k výsledku celkové spolupráce. Vést žáky k vytrvalosti a soustavné činnosti s myšlenkou budoucí odměny. Probouzet v žácích sebedůvěru, pochvalami za drobné postupy a podněcovat je k další aktivitě a projevit jim důvěru. Vytvářet si vztah k práci jako ke způsobu seberealizace a sebeaktualizace. Využívat pracovní nástroje a pomůcky. Obnovit v povědomí žáků stará řemesla, zvyky a tradice. Seznámí se s počítačovou technikou pro zpracování hlasového a grafického přenosu.

Dramatická výchova rozvíjí psychosomatické dovednosti. Učí žáky pracovat s dechem hlasem, soustřeďuje se na správné držení těla, rozvíjí verbální a neverbální komunikaci v simulovaných situacích. Žák se učí vyjádřit typovou postavu podle popisu vlastností a způsobů chování. Žáci se pomocí předmětů a vlastního těla snaží využít inscenační prostředky a postupy pro reálné zobrazení. Žák se učí spolupracovat s divákem, vnímat ho jako podporu a komunikační prostředek. Uvědomuje si, i když promlouvá ke spoluhráči musí řeč realizovat k divákovi. Žák se učí základní stavební prvky dramatu. Poznává divadelní prostor, ve kterém vystupuje, odkud má nastupovat na jeviště, kam odcházet ve kterých místech se pohybovat, jakým směrem být natočený k divákovi.

Průřezová témata, která scénář rozvíjí:

Osobnostní a sociální výchova souvisí s porozuměním řeči a gestům, sobě samému a druhým. Naučit se zvládat vlastní chování, ovládat se. Pěstovat dobré mezilidské vztahy, podporovat, pomáhat a respektovat ostatní. Spolupracovat a komunikovat s druhými, aby byl výsledek co nejlépejší. Rozvíjet studijní dovednosti pomocí získaných fakt z děje eko-muzikálu. Klást důraz na duševní hygienu a předcházet vyhozeným stresovým situacím. Pěstovat u žáků pozitivní postoj k sobě samému i k druhým. Klást na první místo hodnoty spolupráce a pomoci. Primární prevence sociálně patologických jevů, žáci mají možnost trávit volný čas efektivním způsobem. Představení rozvíjí u žáků poznávání pomocí smyslů (zrak, sluch, hmat) a rozvíjí kreativitu. Žákům bylo umožněno poznat nové kamarády a vytvářet nové mezilidské vztahy.

Výchova demokratického občana souvisí s pochopením řádu a pravidel. Rozvíjí schopnost během komunikace formulovat své názory, argumentovat, vést dialog, prezentační schopnosti a dovednosti. Učitel by měl u žáka podněcovat kritické myšlení k vlastní práci i k druhým. Žáci se učí vést aktivní a zainteresovaný společenský život. Vyžadovat od žáků disciplinovanost během zkoušek i při veřejném vystoupení. Klást důraz na ohleduplnost a ochotu pomáhat svým spolužákům. Žák posuzuje a hodnotí společenské jevy.

V rámci **Environmentální výchovy** si žák uvědomuje podmínky života. Propojuje si souvislosti mezi lokálními a globálními problémy. Získává znalosti a dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí. Probudit v žácích péči o životní prostředí na místní nebo regionální úrovni. Žáci si uvědomí souvislosti spojené s ekologickými problémy, s problémem udržitelnosti rozvoje. Je schopen komunikovat o problémech životního prostředí. Uvědomuje si základní životní podmínky, jaký má vztah člověk k prostředí, co je příčinou katastrofických jevů v krajině, jak ovlivňuje čisté prostředí zdravotní stav a život člověka. Žáci se seznámí se zaměstnáním souvisejícím s životním prostředím (zástupce CHKO Beskydy, inženýr se zaměřením na nádrže, zástupce lesní zprávy a ekolog). V rámci Agendy 21 si uvědomuje souvislosti, potřebu vysazovat nové lesy, jako zdroj zdraví a obrany před zkázou povodní. Je potřeba praktické znalosti lesů, která by neměla chybět plánovačům. Znovu osadit poškozená lesní území. V rámci skladby lesů pěstovat stromy, které jsou více odolné vůči vnějším vlivům. Snažit se zamezit bezohledným zemědělským metodám kácení lesa. Předcházet zbytečnému kácení lesů redukcí dřevěného odpadu a nacházet způsoby využití tohoto odpadu. V rámci zušlechťování okolí, podporovat výsadbu stromů ve městech. Snažit se o informovanost veřejnosti i o rozšiřování vědomostí vlastních.

Mediální výchova umožňuje žákům vytvořit si představu o roli médií v každodenním životě. Seznámí se s fungováním médií ve společnosti, v představení v podobě pořadu o Povodních a TV zprávy informující o průběhu povodní v Rožnově pod Radhoštěm. Žáci se seznámí s profesí redaktorky a komentátorky v pořadech. Postavit sdělovací prostředky do popředí, jelikož mohou obsahovat životně důležité informace.

Eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* splnil očekávání, žáci získali nové vědomosti a dovednosti a umožnili šíření informací mezi veřejnost. Učitelé mohli po shlédnutí eko-muzikálu pracovat s informacemi a v patřičných hodinách na ně navázat a rozvinout v samostatná téma.

9. Metodická příručka ke scénáři eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*

Prozkoumání minulých a stávajících projektů na základní škole Videčská, prokázalo, že škola realizuje environmentální výchovu mnoha způsoby. Jako doporučení pro školu byla zvolena netradiční formu výuky, která je založená na maximální přípravě vyučujícího, spolupráci žáků s učitelem a žáků navzájem. Eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* umožňuje přesné vymezení cílů a jejich zpětnou kontrolu. Využívá moderní techniky k získávání nových vědomostí, internet a data-projektor. Je metodou, které u žáků podporují tvořivost a kreativní myšlení. Podporuje dlouhodobější zapamatování naučených faktů a do určité míry jejich zosobnění.

9. 1 Přípravná fáze

Prvotní fáze je spojená s přípravnými akcemi, tedy plánováním. Při tvorbě vlastního scénáře je vhodné si nejprve zvolit téma, které určí buď žáci nebo učitel. K nalezení vhodného tématu lze využít metodu brainstormingu, pomocí které se může téma zvolit. Žáci říkají názory, ke kterým se nikdo nevyjadřuje. Debata probíhá až po ukončení první fáze. Pomocí této metody mohou být získány plodné náměty.

Důležité je si určit jakého cíle chci dosáhnout a jakou vzdělávací metodou. V případě *Příběhu řeky Bečvy* vybudovat kladný vztah k rodnému kraji a rozšířit vědomosti spojené s historií města, přírodními krásami, životním prostředím a rozvíjet dovednosti spojené s hrubou motorikou. K dosažení cíle bude využita metoda projektové výuky v podobě dramatizace scénáře.

Vymezit **dílčí cíle**: Rozšířit vědomosti o Valašsku, o lázeňství a o povodních. V rámci *Valašska* žák získá informace o tradicích, způsobu života a folklóru místních obyvatel. Seznámit žáky s díly regionálních autorů. V rámci lázeňství žáky seznámit s historickými událostmi kolem vzniku lázní. Seznámit žáky s nemocemi, které byly v lázních léčeny. Pozná charakteristiku klimatu a lesů. Seznámit žáky s významnými postavami v rožnovském lázeňství. Seznámit žáky s dopadem povodní na krajinu v Rožnově pod Radhoštěm a s povodní jako přírodním dějem. Rozvíjet hrubou a jemnou motoriku. Rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy založené na spolupráci, respektu, pomoci a podpoře.

Definovat podnět v rovině žáků, zvolená výuková metoda má aktivizovat žáky k učení a získávání nových informací.

Definování podnětu v rovině učitele, jde o orientační analýzu projektu z hlediska stávajících zkušeností pedagoga. Projekt má rozvíjet kognitivní funkce, které jsou reprezentovány různými stupni myšlenkových procesů od pouhého získávání a osvojování informací až po analytické, syntetické a hodnotící operace. Rozvíjet afektivní složku se zaměřením na vybudování převážně dvou kladných a fungujících vztahů učitel a žák a žáci navzájem. Vztahy by měly být založeny na spolupráci, pomoci a respektu. Za každých okolností dbát základních pravidel slušného chování, které dodržuje i učitel k žákovi, což znamená požádat a poděkovat. Rozvíjet motorickou složku osobnosti spočívající především s pohybem na jevišti, vnímáním prostoru a hrubou motorikou.

Zvolit výstup projektu, jak bude vypadat závěrečná podoba představení eko-muzikál prezentovaný před veřejností a rodiči. K jaké příležitosti, zda se bude realizovat samostatně nebo společně s dalšími projekty.

Určit si **časové rozvržení** projektu, kdy se bude realizovat výsledek, a jak dlouho bude potřeba na jeho nácvik. Při rozhodování musí učitel zvážit své schopnosti a časové dispozice a také jak často musí žáci cvičit, aby byla práce efektivní a neustále se vyvíjela kupředu k cíli. Na celkový nácvik je potřeba asi půl roku v závislosti na délce představení a jak často budou probíhat nácviky. *Příběh řeky Bečvy* trvá asi 30 minut, nácviky postačí jednou týdně v rozmezí jedné až dvou vyučovacích hodin.

Dále si stanovit pevný **termín představení** a seznámit s ním žáky, aby věděli, kdy budou prezentovat výsledek své práce a podle toho se mohli samostatně připravovat a rozvrhnout si vlastní práci spojenou s učením textu, přípravou kostýmů a rekvizit. Stanovit si několik záchytných termínů, do kdy budou žáci umět číst text a scénář bude finálně upravený podle potřeb žáků. Do kdy budou žáci umět reprodukovat text, do kdy budou dotvořeny detaily.

Tabulka 2 Časový plán vzor

Měsíc	Plán
Červenec	Výběr tématu pro eko-muzikál. Sběr materiálů vhodných pro scénář.
Srpen	Tvorba scénáře.
Září	Přidělit žákům role. Upravit doprovodné záběry do konečné podoby.
Říjen	Začít s nácvikem. Seznámení s rolemi, první čtení scénáře. Úpravy textu.
Listopad	Čtení scénáře s hranými prvky. Poznámky do scénáře o pohybu na jevišti. Úpravy textu.
Prosinec	První pokusy o reprodukci textu.
Leden	Reprodukce textu. Vymyslet kostýmy a rekvizity.
Únor	Reprodukce textu s detailně domyšlenými hranými prvky.
Březen	Dopilování detailů.
Duben	Upevňování textu a vzorců chování. Realizace.

Vymezit **prostředí**, ve kterém se bude realizovat nácvik a kde se bude konat představení. Je nutno zhodnotit, jak velký prostor při nácviku bude potřeba a jaké materiály. Pokud je potřeba data-projektor a plátno je nutno zvolit za zkušebnu takovou třídu. Nácvik lze realizovat ve školní knihovně nebo ve vestibulu s použitím notebooku simulujícího plátno a data-projektor. Je možno také nácvik rozdělit na úseky, pro jejichž realizaci je nezbytný větší prostor a části s doprovodem video záznamů na plátně. Je nutno také promyslet, jak budou žáci v místnosti určené pro nácvik vnímat hlediště, jeviště a zákulisí. Opět si lze prostor přizpůsobit potřebám představení, ale je nutné vždy zvážit, aby změny hlediště nebyly pro žáky příliš matoucí. Vše před započatím nácviku žákům sdělit.

V přípravné fázi by se měly **objednat prostory** pro realizaci představení, aby mohl být samotný nácvik přizpůsoben specifickým znakům pódia. Podle prostředí, kde se bude realizovat eko-

muzikál pro veřejnost si lze zaznamenat do scénáře, kam budou žáci odcházet a přicházet na jeviště a již při zkouškách na to dbát. Popřípadě, aby mohlo být stanoveno přesné datum realizace.

Výběr účastníku je nejzávažnější bodem, kdy se pedagog dostává do rozporu, mít představení bezchybné nebo zaměstnat i méně úspěšné žáky. Tento problém lze vyřešit následovně, méně zdatní žáci mohou být zaměstnáni v méně významných rolích, nebo je na podiu umístit na místa, kde jejich chyby nebudou příliš markantní. Učitel by neměl dbát na první dojem, protože mnohdy žáci, kteří jsou na zkouškách nevýrazní, předvedou před publikem lepší výkon než ostatní. Výběr žáků, kteří se na realizaci podílejí je závislý na věku, žáci musí být schopni zvládnout obtížnost textu a pohybové vzorce, které si role žádá. Dále při výběru lze využít zájmových kroužku žáků nebo doporučení ostatních pedagogů. Zhodnotit kolik žáků bude potřeba na hraní rolí a na pomocné práce při realizaci příprava kulís a nápověda. K seznamu rolí si zaznamenat jména žáků viz příloha č. 2 *Seznam postav*. Role jsou v scénáři zaznamenány hůlkovým písmem na levé straně listu papíru. Promluva jednotlivých rolí je pod uvedenou postavou.

Promyslet organizaci, jak bude probíhat nácvik. Lze si scénář rozdělit na tématické celky, *Valašsko, Lázeňství a Povodeň*, ze kterých se bude vycházet při nácviku, skupiny budou nacvičovat jednotlivě. Zhodnotit kolik bude potřeba pedagogů při nácviku a při realizaci před veřejností, je nutné zvážit své síly a prostory, ve kterých se bude představení realizovat. Pravděpodobně bude potřeba třech pedagogů, dva budou pomáhat žákům v zákulisí, každý na jedné straně vstupu na pódium, budou zajišťovat bezpečnost, klid a pomoc žákům. Jeden pedagog bude v režii pouštět videa a ozvučovat mluvený projev žáků a osvětlovat je.

Zajistit podmínky pro projekt, materiály a pomůcky, zaznamenat je vpravo do scénáře. Je nutné si uvědomit, ve které části, jaké předměty budou potřeba, co je nutno nakoupit, vyrobit. Promyslet, jak asi budou vypadat kostýmy žáků. Zhotovit dostatečné množství kopií scénářů a připravit si všechny nahrávky.

Stanovit si, jakým způsobem budu **hodnotit žáky**, je vhodné použít oba způsoby průběžně a finálně. Žáci by měli dostat zpětnou vazbu po každém nácviku i v průběhu něho, na co se má zaměřit a soustředit. A finální hodnocení směřovat po skončení představení před veřejností. Žákům lze umožnit zpětnou vazbu pro hodnocení pomocí videonahrávky.

Vytvořit si **rozpočet**, na materiály, rekvizity a nájem prostor pro realizaci. Je možno apelovat na rodiče k sponzorským darům nebo jinému aktivnímu zapojení do eko-muzikálu.

9. 2 Realizace připraveného plánu

Před započítím je nutno u žáků probudit motivaci a nadšení, aby mohla být jakákoli činnost efektivní. Cílem je u žáků vzbudit potřebu po poznávání, která patří mezi sekundární potřeby, po smysluplném receptivním poznávání, projevující se především snahou a touhou získávat nové informace. Motivace by měla být zajištěna vnitřní i vnější.

Další fáze je zvyšování motivace. Žáci potřebují bezprostředně po svém výkonu dostat přiměřenou zpětnou kvalitativní a kvantitativní informaci, zda byli úspěšní nebo ne, na čem mají zapracovat, co rozvíjet, na co se příště víc zaměřit, aby mohl být naplněn pocit úspěšnosti. Může být použito i procentuální hodnocení, aby si žák udělal představu, kolik práce ho ještě čeká. Žáci by měli poznat, pochopit a přijmout za své cíle hodiny a dlouhodobější cíle, proto se je snažíme podat co nejstručněji, konkrétně a s nadšením. Volit demokratický styl vedení kolektivu, který podněcuje sebevyjádření, zkoumání a poznávání své motivace k činnosti. Utvářet pozitivní a přátelský vztah mezi učitelem a žákem a mezi žáky navzájem. Uplatňovat princip divergence, zařazením cvičení a úloh, které procvičují mnoho myšlenek, jejich rozmanitost a ojedinělost na téma Valašsko, lázeňství, Povodně. Uplatňovat princip kooperace tzn. řešit problém pomoci celku, spolupracovat ve skupině. Uplatňovat princip hledání problémů a jejich rozpoznání, výcvik citlivosti na problémy, vidět svět kriticky, pěstování otevřenosti vůči problémům, což umožňuje děj a téma eko-muzikálu.

Metody rozvíjení motivace (Lokšová, 1999) v eko-muzikálu.

Eko-muzikál z hlediska motivace obsahuje problémové vyučování, vyvolává u žáka zájem o problém, aktivní hledání alternativních řešení a formulace hypotéz, na základě kterých dostane zpětnou vazbu. Eko-muzikál vyučuje pomocí hry, motivační charakter může být v soutěživosti žáků, předvést nejlepší výkon. Eko-muzikál umožňuje dramatizaci tématu, informace jsou podávány názorně a žáci mají možnost vyzkoušet si reálné situace ze života. Aktuálnost je dalším motivujícím prostředkem, problémy a témata by měla vycházet bezprostředně ze zkušenosti žáků a z jejich života, čím je v eko-muzikálu prostředí bydlíště. Odměna a trest má stejný charakter jako u tradiční formy výuky. Pochvala a jiná odměna motivuje k další činnosti. Pokud bude představení dobré budou mít úspěch, pokud ne budou mít ostudu. Pokud akceptujeme schopnosti, dovednosti a dispozice, probouzí se v žácích pocit odpovědnosti a jsou motivováni k samostatné činnosti. Eko-muzikál umožňuje žákům jejich sebevyjádření, dává prostor jejich svobodnému vyjádření a respektuje individuální zvláštnosti. Stereotyp utlumuje u žáků pozornost, eko-muzikál je rozmanitý způsobem vyučování. Vytváří se syntaktické klima, ve kterém je učitel hlavním koordinátorem ovzduší aktivity, humoru a nadsázky. Brainstorming lze využívat při řešení rozporných situací během nácviku, výsledkem je produkce soudů, alternativ, závěrů a hodnocení výroků.

Během nácviků je nutno také koncentrovat pozornost a regenerovat síly, žáci mohou být po náročném dni ve škole vyčerpaní, proto je vhodné zařadit relaxační cvičení k uvolnění svalového napětí, regulaci dýchání, a uvolnění psychického napětí.

Eko-muzikál rozvíjí tvořivost, čím umožňuje žákům zažít pocit seberealizace, projevit odvahu a zažít risk postavit se do jiné role, ve které může plně využít svou kreativitu. Na základě popisu situace žáci předvádí roli. Žáci se učí prostřednictvím činností, učitel činnost předvede a žáci ji napodobují, mají možnost si prakticky schopnosti ověřit vlastním přičiněním. Žáci jsou rozděleni do skupin podle témat eko-muzikálu, snahou je ve skupině vytvořit prostředí spolupráce a vzájemné pomoci a podpory při realizaci rolí. Selhání jednotlivce vede k selhání celé skupiny. Nácvik pro reálný život, žáci se učí utvářet si sami na různé situace postoj a vztah podle dostupných informací.

Učitel nehodnotí vše, ale ponechává prostor, aby žáci hodnotili sebe i druhé. Žáci se naučí hodnotit nejen výsledek formou odpovědi splnil nebo nesplnil, ale začnou si všímat i podrobnějšího popisu, jakým způsobem byla činnost vedena, což je připravuje na budoucí život, kdy budou muset vynášet soudy.

Dodržovat hierarchii cílů, žáci by měli znát krátkodobé i dlouhodobé cíle, aby si dokázali udělat ucelený obraz o situaci. Uplatňovat princip smyslu a významu učiva, během procesu učení neustále zdůrazňovat praktické využití informací. Tyto poznatky by měl učitel během nácviku využívat. Pokud nejsou žáci motivováni, lze využít některou z výše uvedených metod nebo postačí jen žákům zdůraznit, co všechno eko-muzikál rozvíjí a co mohou zažít během nácviku.

Získat si pozornost žáků a udržet ji, je další důležitý činitel determinující výkonnost. K selhání žáka dochází při nesoustředěném a nesystematickém osvojování, selhává vůle, pozornost a koncentrace. Pozornost může být udržována neúmyslně, což souvisí s reflexními postoji, je ovlivňována silou, kontrastem mezi podněty, přerušovaným působením podnětů nebo pokud souvisí s potřebami a zájmy žáků. Úmyslná pozornost je aktivně vědomě zaměřená a řízená.

Podmínky ovlivňující pozornost mohou být vnitřní, které souvisí s celkovým psychickým stavem. Pokud je žák nemocný nebo unavený nebo má špatnou životosprávu, bude pro žáka horší udržet pozornost. Dobrou psychickou pohodu, vnitřní vyrovnanost, lze využít k vytvoření atmosféry vhodné pro aktivizaci pozornosti. Naopak strach a nejistota má negativní účinek, proto se snažit vyhnout stresujícím faktorům. Kladný citový vztah a zájem o předmět zvyšuje úroveň soustředění. Najít pravou míru obtížnosti, což zvláště souvisí s úpravami textu potřebám žáků během nácvikových lekcí. Pozornost lze ovlivňovat také vnější působením, vytvořením vhodného pracovního prostředí, které je dostatečně osvětlené, má vhodné ovzduší a teplotu a vytvářením pracovního klimatu.

Sociální prostředí má značný vliv na pozornost, 46,3% vyrůstajících žáků v příznivém prostředí mají vytrvalejší koncentraci (Lokšová, 1999). Značný vliv má také síla, intenzita a délka působení podnětu a jeho novost, neočekávanost a malý výskyt, což eko-muzikál splňuje. Roztržitost žáků může být daná nestálostí úmyslné pozornosti nebo příliš velkou intenzitou pozornosti, příliš dlouhé setrvání na určitém objektu. Učitel může zlepšovat pozornost žáků, pokud využívá poznatky o věkových a individuálních zvláštěnostech svých žáků, může si vytvářet efektivní vzorce, jak aktivizovat jejich pozornost. Důležitá je promyšlená příprava jednotlivých lekcí a vedení. Při poklesu pozornosti jedné pracovní skupinky, je vhodné začít pracovat s druhou, aby se mohly zregenerovat síly a naučené poznatky se lépe zpracovaly.

Při netradiční formě výuky si žáci mnohdy myslí, že mají volnou zábavu, ale aby mohl být čas efektivně využit, je potřeba udržovat určitou kázeň. V prvních hodinách by měla být formulována funkční pravidla, která by měla být předkládána v malém počtu, což přidá na jejich důležitosti a žáci mají delší dobu na to, si pravidla osvojit. Po proběhnutí pár hodin můžou být přidána další pravidla, která odpovídají momentální potřebě hodin. Při určování kázeňských pravidel je nutné dbát na to, aby nebyly v rozporu s centrální politikou školy. Při jejich formulaci je třeba dbát na jejich zřetelnost, konkrétnost a přímost (Cangelosi, 2006). Je důležité hledět na jejich dodržování a v případě výskytu nežádoucího chování je potřeba problém řešit hned. Promyslet si, jakým způsobem zasáhnout a zůstat v klidu. Na nespolutracující chování reagovat rozhodně nebo ho přehlížet. Dát žákům možnost důstojně ukončit nespolutracující chování (Cangelosi, 2006). V rámci diskuse s žáky je nutno usměrňovat rušivé chování, rušivé mluvení, skákání do řeči nebo předvádění se. V takovém případě komunikujeme jen s žákem a upozorníme ho na to, že takové chování je nežádoucí.

Při komunikaci s žáky používat ve větší míře popisný než posuzující jazyk. Naučit žáky, aby naslouchali vyučujícímu a názorům navzájem. *Žáci budou poslouchat, když mluvíte jen tehdy, když máte co říct* (Cangelosi, 2006). Nejprve popřemýšlet co je potřeba sdělit, hovořit k žákovi, kterého se promluva týká. Žáky oslovovat jménem a nezesměšňovat jejich názory a jednání. Snažit se žáky zapojit do diskuse a utvářet volně plynoucí konverzaci, při níž mají žáci možnost vyjádřit své myšlenky, pocity, názory, nápady a naopak si vyslechnout, co říkají ostatní ze skupiny. Aby byla konverzace volně plynoucí, je potřeba, aby ji učitel usměrňoval pomocí převážně zjišťovacích a doplňovacích otázek (Prey, 2006). Pokud konverzace nemá žádné plnohodnotné řešení situace, učitel debatu ukončí a sám rozhodne o řešení.

Před každou hodinou je potřeba přesně vědět, čeho chci dosáhnout a podle toho postupovat, mít veškerou techniku a pomůcky potřebné k vystoupení připravené, aby se neplýtkalo časem. Na začátek je vhodné říct, o jakou činnost se jedná a ve zkratce povyprávět příběh a jak bude asi vypadat konečná verze. Pak rozdat každému jeden výtisk scénáře a přidělit každému role. Následuje první orientační přečtení textu a za domácí úkol se má každý seznámit se svou rolí a připravit si dotazy na další hodinu, veškeré poznatky k eko-muzikálu si značí každý do svého scénáře. Při dalších hodinách se bude pracovat jen s určitou skupinou. Nejprve se věnovat menším dětem, které potřebují na nácvik a fixaci delší dobu.

V tematickém celku *Valašsko* se nejprve věnovat žákovi, který bude hrát na flétnu, individuálně secvičit projev podle notového zápisu. S využitím flétny jako doprovodného nástroje naučit žáky zpívat valašské písně. Nejprve si přečtou slova, a pak se naučí melodii, správný rytmus, dynamiku. Při dostatečné znalosti lze přistupovat k nácviku tanečních kroků, které postupně zařazovat do tance *Já mám doma trnku* a *Za tu našu stodolenku*. Důležité je názorně žákům předvést, jak má tanec vypadat a doprovodit co nejpodrobnějším popisem. Neustále zdůrazňovat správné držení těla, narovnat se ruce v bok. Až bude secvičena konečná podoba tance, lze využít starších žáků jako tutorů neboli pomocných učitelů (Dvořák, 2005), aby tance s dětmi procvičovali.

Se staršími děvčaty nacvičit dívčí valašský na píseň *V Holomůci na hradě*, společně vytvořit na základní krok formace, postavení a figury. Připomínat žákům, aby pohyby dotahovaly do konce, aby cítily i konečky prstů během pohybu. Vytvořit zápis jednotlivých figur při tanci pomocí jednoduchých schémat, které slouží pro vlastní potřebu vybavení v případě zapomenutí postavení. Pro přesnější demonstraci lze využít i přiložený nebo vlastní videozáznam. Po secvičení tanců do konečné podoby, lze začít secvičovat i nástup na jeviště a plynulé přechody mezi jednotlivými tanci během přede hry flétny.

Při nácvičení básně jsou podle logické souslednosti textu přiřazeny dvěma žákům jednotlivé sloky. Žáci se básně nejprve učí číst, pak samostatně pracují na hlasovém projevu založeném na rytmu, přízvuku, melodii a dynamice, přizpůsobovaného podle sémantiky. Učitel opraví nevhodně recitovaná místa, následně se žáci učí text nazpaměť. Doprovodné záběry k básni vybírají a vyhledávají společně žáci a učitel, diskutují o vhodnosti jejich zařazení.

V tématické části *Lázeňství* naučíme žáky pracovat s prostorem, aby neodcházeli a nepřicházeli stereotypně z jednoho a vraceli se do jednoho místa, ale využívali všechny východy. Je důležité jim celý text podat jako kratičký příběh, aby si ho dokázali v hlavě promítat během konverzace a bylo pro ně jednodušší si vybavit promluvu. Pokud se vyskytnou nesrovnalosti v textu, přizpůsobit ho potřebám žáků. Neustále se ptát žáků zda textu rozumí. Jednotlivé postavy, které žáci představují jim dopodrobna popíšeme, jak budou vypadat, jaké mají vlastnosti a jak by se měli chovat. Nechat žáky, aby si sami vytvořili vzorce chování pro svou roli, pokud nebudou schopni se tvořivě projevit, pokusíme se je podnítit nápady, co by daná osoba mohla v situaci udělat. Pokud se žák není schopen do role vžít, musí se mu přesně nadiktovat, co má kdy udělat. Zde můžeme u žáků sledovat stupeň samostatnosti, který je zcela individuální, zda je jejich styl napodobující, reprodukcující, produkující nebo dokonce přetvářející (Kolář, 2007).

Po několikáté zkoušce se čtením textu se scénářem se žáci snaží reprodukovat text. Podle potřeby určíme datum, do kdy se text naučí. Upozorňovat žáky, že musí být k publiku neustále čelem, i když konverzuje s hráčem na pódiu, musí mít neustále kontakt s obecnstvem. Vybrat společně vhodné pohlednice o lázeňství k prezentaci v počítačovém programu Microsoft office PowerPoint.

V tématické části *Povodně* nejprve zaměřit pozornost na postavy reportérek. Vyzkoušet, zda jejich řečový projev sedí s videozáznamem, doporučit jim hlavní záběry, podle kterých se mohou orientovat a uzpůsobovat rychlost jejich mluvy záběrům. Popřípadě upravit text tak, aby se shodoval při jejich mluvě se záběry. Doporučit, aby se dívaly na zprávy a snažily se napodobit mluvu, gesta a pohyby podle reportérek. Nechat volný průběh, jaké vlastnosti a charakter zvolí pro svou postavu.

Dále se věnovat skupince ve studiu, strávit s nimi čas nad rozбором textu, zda mu dostatečně rozumí, vysvětlit nesrovnalosti a environmentální souvislosti. Upravit text potřebám žáků. Doporučit žákům, aby se dívali na diskusní pořady v televizi, aby si osvojili způsob, jakým odborníci vystupují, jaké činnosti během rozhovoru dělají, osvojit si gestikulaci, mimiku. Po přečtení textu doporučit žákům, aby si představili, že jsou ve svém oboru odborníci, že si o sobě myslí, že jsou nejlepší, že dané problematice nejvíce rozumí a že se musí snažit podat text veřejnosti, jakoby ve skutečnosti

vysvětlovali. Nechat prostor jejich tvořivosti, až pokud si nevědí rady, jak se chovat ve studiu, navrhnout jim doporučení co by se dalo popřípadě použít, aby nepůsobil jejich projev strnule a nudně. Dát žákům k dispozici skleničky s vodou, aby se mohli napít, listy papíru a tužky, aby si mohli dělat poznámky, týkající se toho, co by mohli ještě říct moderátorce. S žáky společně vytvořit a vybrat logo pro televizi Tv zprávy jako pozadí a provedení letopočtů při promítání. Žáci musí mít neustále pocit, že rozhodují o situaci, i když hlavním řídícím je učitel. Návuk závěrečné písně *Žízeň* s doprovodem harmonia. Píseň je pro hlasy žáků položena příliš vysoko, proto je vhodné ji transformovat o několik tónů níž podle potřeby. Keyboard umožňuje naprogramovat snížení, tudíž není potřeba přepisovat notový záznam s akordy pro doprovod. Žáci si nejprve přečtou slova a pak se učí melodii a správný rytmus skladby.

Individuální práce je potřebná zvláště u tradičního baletního a moderně pojatého baletního tance. Tanečnici je potřeba přiblížit situaci, kterou má podbarvovat pohybem. V úvodní části má značit čistou nedotknutelnou vodu, společně s učitelem zvolit vhodnou hudbu a doplňující záběry. Tanečnice může mít tendence vytvářet pohybové prvky na jednom místě, je potřeba zdůraznit velikost prostoru, aby byl využit. Druhý tanec je úvodní pro část *Povodní*. Vysvětlit žákyni, že byla řeka zregulována, že se zkrátil její tok a že se jí to nelíbí, je zlá a ukazuje svou sílu při povodni. Aby pohyby byly trhavější, rázné a tvrdé. K oběma vystoupením společně s vyučujícím vytvořit příhodnou vizáž. Rozbouřenost vody lze dobarvit pomocí čtyř žákyň, které budou vytvářet kreace a figury se stuhami v octanech modré barvy.

S hlavní postavou řekou Bečvou si udělat také soukromé zkoušky. Pracovat na znalosti textu a společně vybrat hudební přednes na flétnu vhodný k úvodním záběrům o lázeňství. Postava řeky by měla být přítomna na zkouškách všech skupin, aby si vytvořila ucelený obraz o představení a o svých výstupech.

Před každou hodinou si připravit cíle a strukturu hodiny viz příloha č. 4. *Příprava na hodinu* Během náviku si dělat poznámky, pořídit video nebo audio záznamy, aby mohly být další hodiny uzpůsobeny potřebám žáků a eko-muzikálu. Přípravy by měly obsahovat cíl hodiny, který by měl obsáhnout, čeho by se mělo dosáhnout. Pracovní skupinu, které se příprava týká. Příprava, ve které jsou vytvořeny informace potřebné k náviku dané hodiny. Poznámky mohou být rozšiřující informací k náviku a poznámky pořízené během náviku. Přípravy si lze barevně odlišit podle skupin, což přispívá lepší přehlednosti v materiálech.

Tabulka 3 Příprava na hodinu vzor I.

	Příprava na hodinu I.
Datum	28. 11. 2008
Skupina	3. skupina (Povodeň)
Podskupina	Reportérky S- Světlana, R- Radana
Cíl hodiny	Sjednotit mluvený projev se záběry povodní.
Příprava	Vytyčit záchytné body u video záznamu: Pivovarská ulice: S („V těchto okamžicích je ohrožena Pivovarská ulice a Jižní město“) Pilíř mostu: S („Nyní se pojdme podívat na situaci u hotelu Eroplán, kde je naše reportérka Radana Fialová“) Most u hotelu Aeroplán: R („Dobrý den! V těchto okamžicích je jedinou spojkou s okolním světem most u hotelu Eroplán,“) Žluté auto: S („V průběhu posledních hodin hladina viditelně poklesla...“) Garáže, plovoucí strom: R („Druhá povodňová vlna...“) Přehrada: S („Děkuji Radaně a teď už poslední pohled...“)
Poznámky	Reportérky budou nacvičovat s cd i doma, aby se upevnila rychlost mluvy a záběry byly v paměti zautomatizovány.

Tabulka 4 Příprava na hodinu vzor II.

	Příprava na hodinu II.
Datum	7. 11. 2008
Skupina	Valašsko
Podskupina	Mladší žákyně
Cíl hodiny	Základní kroky a celý tanec: <i>Za tu našu stodolenku, Trnka</i>
Příprava	Tanec Trnka: Žákyně utvoří dvě řady (tři páry ve předu a dva v zadu). Hlavní krok dva poskoky na jedné noze, nohy se střídají. První sloka na místě a pak se v páru otáčí. Druhá sloka jdou dozadu (tím se vytvoří jedna řada) a zase na své místo. Za tu našu stodolenku: Utvoří kruh. Základní krok je poskok bokem a seskok (opakuje se dvakrát) Závěsky za pravou a pak za levou ruku.
Poznámky	Při únavě je možno čas vyplnit nácvikem zpěvu <i>Rožnove, Rožnove a V Holomůci na hradě</i> .

Před vystoupením je vhodné si několikrát představení zkusit v konečné podobě, jak mají jít tematické části za sebou s doprovodnými záběry. A i v kostýmech, aby se vyřešily poslední nedostatky.

Následujícím krokem je generální zkouška v prostorách realizace (Janíková stodola ve Valašském muzeu v přírodě). Žáci si vyzkouší celé představení. Naučí se pracovat s prostorem jeviště, zákulisím a zvukovou technikou. Vyřešit poslední nedostatky v rozmístění na pódiu. Důležité je si ověřit způsob promítání video záznamů a audio nahrávek.

Těsně před představením žáky upozornit, aby udržovali klid v zákulisí, aby nestáli u východů na jevišti, když je nečeká výstup. Zopakovat každé skupině odkud vychází, kam až musí dojít, kam odchází a další pokyny k pohybu na podiu. Uklidnit žáky, aby neměli stres a strach, že mají před sebou náповědu, kdyby zapomněli text. Dva učitelé by měli být v zákulisí a řešit nepředpokládané situace, které se mohou naskytnout. Očekává se pružnost v jednání a rychlé vyřešení bez stresu.

9. 3 Způsoby hodnocení

Žáci by měli být hodnocení během zkoušek a při ukončení hodiny souhrnné hodnocení. Obsah promluvy by měl být spíš popisný než hodnotící, aby si žáci mohli udělat dostatečně podrobný obraz o situaci. Při hodnocení žáka nejprve pochválit, a pak podotknout na co je potřeba ještě upnout pozornost. Snažit se chválit pokroky a povzbuzovat při nezdarech. Na konci hodiny sdělit kroky při dalším secvičování. Dát prostor, aby se žáci zhodnotili sami nebo své výkony hodnotily navzájem, což je může vest k další motivaci.

Závěrečné hodnocení po realizaci představení, může být doprovázeno video nahrávkou. Žáci by měli být uspokojení, sami jsou si vědomi svých chyb, a proto nic nevyčítáme. Všem poděkovat za společnou práci a pochválit za dobře a zodpovědně provedený výsledek. Individuálně v soukromí pochválit žáky s výborným výkonem.

Všichni žáci by měli být ohodnoceni školou, vyhlásit pochvaly a jména všech zúčastněných v rozhlase a zapsat pochvaly i do žákovských knížek. Za peníze, které žáci eko-muzikálem vytěžili, lze zorganizovat jako odměnu pro žáky výlet s ekologickou tematikou.

Diskuse

Rozbor projektů a činností na ZŠ Videčská prokázal, že ZŠ Videčská realizovala environmentální výchovu již před zavedením RVP, tvorbou individuálních a skupinových projektů na témata v oblasti ekologie. Současně byly na škole realizovány divadelní inscenace eko-muzikály. Eko-muzikály ve většině případů upozorňovaly na ekologické problémy nebo plnily jen účel prevence sociálně-patologických jevů u žáků. Rámcový vzdělávací program pedagogům zprostředkoval způsob, jak realizovat EVVO na ZŠ. Klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, průřezová témata, vymezená RVP, umožňují formulovat konkrétní cíle v oblasti kognitivní, psychomotorické a afektivní, které lze zpětně kontrolovat. Dále RVP přinesl mezipředmětovou provázanost do výuky, která byla v eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy* hojně využita (český jazyk, hudební výchova, dějepis, zeměpis, tělesná výchova, přírodopis, environmentální výchova)

Při realizaci eko-muzikálu se potvrdila očekávání. Eko-muzikál přinesl do vzdělávacího procesu mnoho kladů, které se projeví zvláště na získaných a upevněných znalostech a dovednostech žáků. Splnění cílů bylo postaveno na ději a informacích ve scénáři, dalším podpůrným prostředkem byl data-projektor, který zprostředkoval kontakt žáka s realitou. Eko-muzikál splnil cíle v oblasti environmentálního vzdělávání a rozšíření znalosti biologických pojmů. Osobnost žáka se současně rozvíjela prostřednictvím dramatické výchovy, jejíž pravidel a postupů bylo využito při nácviku. V rámci multimediální výchovy byly využity moderní technické přístroje k přenosu audio a video záznamů a současně si žáci vytvořili kladný vztah ke zpravodajství a diskusním relacím.

Eko-muzikál v konfrontaci s literaturou lze považovat za projekt, jelikož splňuje kritéria s definicí projektu a současně probíhá ve stejných fázích. Jedná se o praktickou úlohu, která se promítá do životní reality a problematika je řešena na úrovni teoretické i praktické, jejíž výsledkem je adekvátní produkt v podobě eko-muzikálu prezentovaný veřejnosti. Probíhá v přípravné fázi, tvorbou plánu realizace, vlastní realizací a vyhodnocením, které lze získat od publika.

Eko-muzikál je aktivitou vhodnou pro zpestření, obohacení a zefektivnění výukového procesu, jeho nevýhodou je časová náročnost a vysoké nároky na vyučujícího, což vynahradí dosažený výsledek a spokojenost žáků.

Závěr

V současnosti se ve školách klade důraz na EVVO. Environmentální výchova se promítá do všech předmětů ve škole a proniká i mimo vyučování a budovu školy. Na Základní škole Videčská je EVVO vymezena v ŠVP a současně se vypracovává dlouhodobý environmentální program na každý školní rok. Učitelé vytváří pro žáky projekty se zaměřením na životní prostředí, lokální a globální problémy, což se promítá až do globální výchovy.

Eko-muzikál *Příběh řeky Bečvy* reprezentuje myšlenku šířit uvažování v environmentálním duchu a k udržitelnému rozvoji mezi žáky účastníci se projektu, žáky v publiku a veřejnost, která představení shlédne. Dalším pozitivem je motivační charakter k činnosti a učení, žáci nenásilnou formou získávají nové informace a dovednosti. Kladně je nahlíženo také na mezipředmětové vztahy, které eko-muzikál umožňuje prostřednictvím širokospektrálního děje, týkající se regionu Valašska a množství souvisejících pohybových činností. Dalším nesporným kladem jsou mezilidské vztahy, které tradiční hodina neposkytuje. Žáci se navzájem poznávají v jiném světle a současně i v jiné podobě poznávají vyučujícího. Novinkou je prohloubení dějové linie a informací pomocí moderní techniky, využitím data-projektoru. Data-projektor zprostředkovává realitu a dodává eko-muzikálu důvěryhodnost. Téma je pro žáky zajímavé a zábavné, jelikož jsou použity situace z reálného života, přibližující žákům zpravodajství a diskusní pořady. Eko-muzikál rozvíjí znalosti z předmětu biologie v oblasti lidského těla a zdraví, životního prostředí a klimatu.

Použitá literatura a použité zdroje:

1. BAROŠ, M. *Environmentální výchova*. Olomouc : A and M Publishing, 2007. K environmentálnímu vzdělávání a výchově, s. 6-52.
2. CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. 4. vyd. Praha : Portál, 2006. 296 s.
3. ČINČERA, J. *Environmentální výchova ve školách : 3. část- východiska a předpoklady*. Kroměříž : Print Kroměříž, 2005. Směry environmentální výchovy, s. 39-44.
4. DVOŘÁK, D. *Efektivní učení ve škole*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005. 144 s.
5. FOLTÝNOVÁ, H. *Deset let udržitelného rozvoje*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze centrum pro otázky životního prostředí, 2003. 72 s.
6. HOLOUŠKOVÁ, D. *Obecná pedagogika I..* Olomouc : HANEX, 2002. Metodologie pedagogiky. Základy pedagogického výzkumu, s. 212-231.
7. HOMOLA, T. *Návody do cvičení z ekologie*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. 34 s.
8. HOSÁK, L. Počátky osídlení a dějin Rožnova. In PEROUTKA, B. *Valašsko*. 1. vyd. Vsetín : Vlastivědný ústav na Vsetíně, 1967. Počátky osídlení a dějin Rožnova. s. 9-13.
9. KAPLAN, R. *Environmentální výchova ve školách : 4. část- podklady a základní informace 1..* Kroměříž : Print Kroměříž, 2006. O vývoji civilizací a environmentálního, s. 13-14.
10. KOLÁŘ, Z. *Vyučování jako dialog*. 1. vyd. Havlíčkův Brod : Grada, 2007. 132 s.
11. KOTRBA, T. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. 1. vyd. Brno : Barrister and Principal, 2007. 188 s.
12. KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno : Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2006. 160 s.
13. KVASNIČKOVÁ, D. *Ekologický přírodopis*. 2. vyd. Praha : Fortuna, 1997. 136 s.
14. KVASNIČKOVÁ, D. *Výchova pro udržitelný rozvoj : Projekt UNESCO*. Praha : Klub ekologické výchovy, o. s., 2003. 72 s.
15. LOKŠOVÁ, I. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 200 s.
16. MACHKOVÁ, E. *Jak se učí dramatická výchova*. 1. vyd. Praha : AMU, 2004. 224 s.
17. MASAŘÍK, J. Klimatické lázně Rožnova pod Radhoštěm v historii. In PEROUTKA, B. *Valašsko*. 1. vyd. Vsetín : Vlastivědný ústav na Vsetíně, 1967. Klimatické lázně Rožnova pod Radhoštěm v historii. s. 52-56.
18. MIKO, L. *Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky*. [s.l.] : ASCO, 2003. Správa chráněných krajinných oblastí české republiky, s. 13.
19. NOVÁČKOVÁ, H. *Environmentální výchova*. Olomouc : A and M Publishing, 2007. Globální výchova aneb „je jen jedna Země“, s. 62-79.
20. PREY, G. *Moderní vyučování*. 4. vyd. Praha : Portál, 2006. 384 s.

21. ŠTIKA, J. Horské pastevečtví na Rožnovsku. In PEROUTKA, B. *Valašsko*. 1. vyd. Vsetín : Vlastivědný ústav na Vsetíně, 1967. Horské pastevečtví na Rožnovsku. s. 33-40.
22. *Výukové listy pro základní a střední školy : Naučná stezka Hradisko*. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm : [s.n.], 2002. 10 s.
23. ZAVADIL, J. *Dramatická výchova v základních školách*. 1. vyd. Brno : Duha, 1993. 60 s.

Zákony a dokumenty:

Metodický pokyn 32 338/2000-22
Metodický pokyn MŠMT k zajištění EVVO
Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha : Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. 126 s.
Školní program EVVO na školní rok 2008-2009
Školní vzdělávací program Základní školy Videčská
Zákon o životním prostředí 17/1992 Sb.
Zákon o ochraně ovzduší 86/2002 Sb.
Zákon o svobodném přístupu k informacím 106/1999 Sb.
Zákon o ochraně přírody a krajiny 114/1992 Sb.
Zákon o právu na informace o životním prostředí 123/1998 Sb., ve znění zákona č. 6/2005 Sb.
Zákon o povodích 305/2000 Sb.

Použitá literatura a použité zdroje ke scénáři:

24. HOSÁK, L. Počátky osídlení a dějin Rožnova. In PEROUTKA, B. *Valašsko*. 1. vyd. Vsetín : Vlastivědný ústav na Vsetíně, 1967. Počátky osídlení a dějin Rožnova. s. 9-13.
25. KALOUS, R. Příčiny povodní v naší přírodě. *Příroda.cz* [online]. 2008 [cit. 2009-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.priroda.cz/clanky.php?detail=1106>>.
26. MASAŘÍK, J. Klimatické lázně Rožnova pod Radhoštěm v historii. In PEROUTKA, B. *Valašsko*. 1. vyd. Vsetín : Vlastivědný ústav na Vsetíně, 1967. Klimatické lázně Rožnova pod Radhoštěm v historii. s. 52-56.
27. *Rožnov pod Radhoštěm ve starých pohlednicích*. 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm : Městská kulturní agentura a Městský úřad v Rožnově pod Radhoštěm, 1997. 92 s.
28. ŠTIKA, J. Horské pastevectví na Rožnovsku. In PEROUTKA, B. *Valašsko*. 1. vyd. Vsetín : Vlastivědný ústav na Vsetíně, 1967. Horské pastevectví na Rožnovsku. s. 33-40.
29. VANČURA, D. Žízeň. In *Já, písnička* 3. Cheb : Music Cheb, 1996. Žízeň. s. 156-157.

JAHN, M. *Valašská legenda*, umělecké dílo

Video záběry:

1. Hledání ztraceného času
2. Povodně (TV ART, 1997)

Audio nahrávky:

Christina Aguilera- Beautiful
Morandi- Angels

WWW odkazy

32. *Alcedo* [online]. 2009 , 14. 05. 2009 [cit. 2009-05-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.alcedo-vs.cz/o-alcedu/zakladni-informace-o-alcedu.html>>.
33. *Cenia : Česká informační agentura životního prostředí* [online]. 2004 , 22. 05. 2009 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <http://www.cenia.cz/___C12571B20041F1F4.nsf/index.html>.
34. *Education associated school project network ASPnet* [online]. 1995-2009 , 25. 05. 2009 [cit. 2009-05-26]. Dostupný z WWW: <[URL_ID=7366&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html](http://www.aspnet.cz/URL_ID=7366&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)>.
35. *Ekodomov* [online]. 2005-2009 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <http://www.ekodomov.cz/index.php?id=o_nas>.
36. *Ekolist.cz* [online]. 2009 , 24. 05. 2009 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.ekolist.cz/about.shtml>>.
37. FLORIAN, J. *Pampeliška* [online]. 2001 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://pampeliska.xf.cz/>>.
38. *Klub ekologické výchovy- KEV* [online]. 2009 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://kev.ecn.cz/>>.
39. *Sdružení Tereza* [online]. 2008-2009 , 11. 05. 2009 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.terezanet.cz>>.
40. *Sdružení středisek ekologické výchovy- Pavučina* [online]. 2009 , 12. 09. 2008 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.pavucina-sev.cz/index.htm>>.
41. *Sdružení středisek ekologické výchovy- Pavučina : metodická a informační podpora při začleňování environmentální výchovy do školních vzdělávacích programů* [online]. 2009 , 12. 09. 2008 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <http://www.pavucina-sev.cz/m_r_k_e_v_.htm>.
42. *SKAV stálá konference asociací ve vzdělávání* [online]. 2003-2008 , 22. 05. 2009 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.skav.cz>>.
43. *Tvořivá škola : České činnostní učení* [online]. 2009 , 07. 04. 2009 [cit. 2009-05-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.tvorivaskola.cz>>.
44. *Základní škola Videčská Rožnov pod Radhoštěm* [online]. 2008 [cit. 2009-05-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.zsvidecska.cz>>.
45. *Zelený kruh : Asociace ekologických organizací* [online]. 2009 , 22. 05. 2009 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.zelenykruh.cz/cz/o-nas/>>.
46. *Zpravodaj ekologické výchovy- Sisufos* [online]. 2009 , 04. 02. 2008 [cit. 2009-05-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.volny.cz/evans01/sisufos/index.html>>.
47. *ZaObzor : Zážitková pedagogika* [online]. 2007 [cit. 2009-06-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.zaobzor.cz/pedagogika/>>. *ZaObzor : Zážitková pedagogika* [online]. 2007 [cit. 2009-06-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.zaobzor.cz/pedagogika/>>.

Seznam příloh

Příloha 1 Scénář k eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*

Příloha 2 Seznam postav

Příloha 3 Časový plán

Příloha 4 Příprava na hodinu

Příloha 1: Scénář k eko-muzikálu *Příběh řeky Bečvy*.

Příběh řeky Bečvy

I. část: Valašsko

Tanec- (hudba: Christina Aguilera- Beautiful)- záběry voda (plátno)

VYPRAVĚČ

Příběh řeky, která pramení na hoře Vysoká. Svou pout' začíná jako horská bystřina přeskakující z kaménku na kamének. V Rožnově pod Radhoštěm se tok začíná zklidňovat a její proud popohání malé splávky až k Valašskému Meziříčí, kde se setkává s Vsetínskou Bečvou a dál pokračuje jako poklidný majestátný tok.

Tabule s letopočtem 1516 (plátno)

Film Valašsko (plátno)

ŘEKA

Nyní se vrátíme do Rožnova pod Radhoštěm, město, které je známe svým dřevěným městečkem. Proč vzniklo? Založili ho bratři Jaroňkové pro vzpomínku na život Valachů.

Recitace

Valašská legenda- Metoděj Jahn

Když Pámbíček dělil mezi lidi kraje,
Slovákovi zem dal, révy žár kde zraje,
Hanákovi zase řepné, žitné lány-
jenom starý Valach stál tu zadlubaný.

„A co bude se mnou? Vždyť jsem tady taky,
milý Pámbíčku, a nejsem ledajaký!“
zhorka usiluje Valach o své právo,
zrudl, nasupil se víc, než bylo zdrávo.

Pámbíček se dívá - neví, co má říci,
jenom hledí do těch rozpálených lící.
Ví, že před vrchností nerad hrbí záda
Valach odjakživa- zlá tu bude rada.

„Dostanete všeci, pěkně podle řádu,“
Pámbíček už praví, hladě bílou bradu.
„Ti už mají svoje- a ty za své vzdory
vedle nich mít budeš jenom černé hory.“

Ty ti budou šumět stále do roboty
a přes všechny těžké klopoty a sloty
milé tobě budou, Valášku ty starý,
že už nezatoužíš nikdy přes kotáry!”

Klopí zraky Valach, rozvažuje chvíli,
vrtí sivou hlavou, k čaganu se chýlí
a pak Pámbíčkoví, jak si myslí, praví:
„Ať už je to jak chce- dej nám Pán Bůh zdraví.“

S Pámbíčkem si pleskli na domluvu v dlaně-
a už čará Valach vrchem ke své straně,
ke svým horám černým jako peruť vraní,
aby v nich tam zůstal navždy, do skonání ...

ŘEKA

Valaši si často po práci odpočinuli zpěvem a tancem.

*Zpěv a tanec: **Za tu našu stodolenku***

Za tu našu stodolenku je tam strnisko,
uvazala Anča kozu na řemenisko.
Pas sa kozo pas sa,
šak je dobrá paša,
pas sa kozo pas sa,
vypas celé strnisko.

*Zpěv a tanec: **Já mam doma trnku***

Já mám doma trnku, trku, trnku,
v malovaném hrnku, hrnečku.
Vařila ju babka, babka, babka,
aby byla sladká, slad'oučká.

Já mám doma trnku, trnku, trnku,
V malovaném hrnku, hrnečku.
Vařila ju děcka, děcka, děcka,
Aby byla všecka všecičká.

Dívčí valašský: zpěv + tanec

V Holomůci na hradě

V Holomůci na hradě,
na tej pánskej zahradě,
ščepuje tam švarný synek,
ščepuje tam jabloně.

Když jabloně ščepoval,
na svů mílů zavolal:
„Přid' má mílá do zahrády,
ja by som Ti neco dal.“

Fialenka modrá aj červená růža,
Ej dobře je každej, kerá nemá mŕža.
Ej dobře je každej, kerá nemá mŕža.
Kerá nemá mŕža enem milunkého,
može ho měť ráda večera každého,
može ho měť ráda večera každého.

Když sem byla u maměnky v domě,
když jsem byla u maměnky v domě.
Chodívalo šest mládenců ke mně,
chodívalo šest mládenců ke mně.
Každého jsem pěkně přivítala,
každého jsem pěkně přivítala,
každému jsem podaruněk dala,
každému jsem podaruněk dala

Hej...

Nám, nám jako nám.
Nám se šije dalamán nohavičky,
Nám, nám jako nám.
Nám sa šije dalamán nohavičky.
A děvčata nemajů,
ony sobě ušijů
- zástěrečky.

Na závěr píseň: Rožnove, Rožnove dřevěné městečko

Rožnove, Rožnove, dřevěné městečko,
Rožnove, Rožnove, dřevěné městečko.
Nemožu zapomněť na t'a galanečko,
nemožu zapomněť na t'a galanečko.
Na vrchů Radhošť'a, hromy divo bíjů,
na vrchů Radhošť'a, hromy divo bíjů.
Na rožnovském rynku sa o t'a pobijů,
na rožnovském rynku sa o t'a pobijů.
Jednů zapomenu,
podruhé vzpomenu,
potřetí má milá slzy mňa polejů,
potřetí má milá slzy mňa polejů.

II. část Lázeňství

Tabule s rokem 1692(plátno)

Film lázně (plátno)- Hra na zobcovou flétnu (Luboš Sluka- Slavíček v keřku spievá, Radujme se)

ŘEKA

Příroda svým podivuhodným uspořádáním krajiny vytvořila příhodné podmínky k léčebným úspěchům. Na „zdravém povětří“ v kombinaci s teplou žinčicí neboli syrovátkou z ovčího mléka se zde léčila onemocnění trávicího ústrojí, plicní katary a katary dýchacích cest. Pojd' me se teď společně podívat jak pravděpodobně lázně vznikly.

Tabule s letopočtem 1796 (plátno)

Přijíždí dr. Kročák s dcerou

Dr. KROČÁK

Jak je tady krásně a ten čerstvý horský vzduch.

Dcera jen pokašlává a přikyvuje

Dr. KROČÁK

Tady se ubytujeme.

Dobrý den pantáto, jsem dr. Kročák. Máte ještě volný pokoj?

PANTÁTA

Pozdrav Pánbůh. Zajisté vašnosto.

A co ta vaše bledulka?

Dr. KROČÁK

Od dětství trpí astmatem. Má velice často záchvaty, proto jsem raději, když ji mám pod dohledem.

PANTÁTA

No to naše povětří a hory ji udělají dobře. Tak se u nás dobře vyspěte.

Druhý den ráno

(stůl a dvě židle, chléb, 2 hrnky, džbán)

DĚVEČKA

Dobré ráno

Děvečka nalévá žinčici

Dr. KROČÁK

Dobré ráno. Copak to je?

Dr, Kročák čichá k hrnku

DĚVEČKA

No žinčice, syrovátka z ovčího mléka.

Dr. KROČÁK

Hmm, tak to bude zdravé. Nalij i dceři.

PANTÁTA

Dobré jitro, jakpak jste se u nás vyspali?

Dr. KROČÁK

Ale dobře, děkujeme.

PANTÁTA

Jdu navštívit souseda z vedlejší vsi. Půjdete se projít se mnou?

DCERA

Ano, ráda to tady poznám.

Dr. KROČÁK

Dobrá půjdeme s Vámi.

PANTÁTA

Jak dlouho zůstanete?

DCERA

Mně se tady tak dobře dýchá

Dr. KROČÁK

No možná zůstaneme delší dobu. Bude to možné?

PANTÁTA

Ale ovšem. Chovejte se jako doma...

Odejdou

Opět přijdou- je ráno

Dr. KROČÁK

Dobré jitro.

PANTÁTA

Pozdrav Pánbůh, jsem právě na odchodu do roboty.

Dr. KROČÁK

Představte si, už jsme tady měsíc a dcera je téměř bez záchvatů.

PANTÁTA

To víte, kam nechodí slunce tam, chodí lékař a tady jsou paseky prosluněné jedna radost.

Dr. KROČÁK

No, napadlo mě, že když je tady slunce i čerstvého vzduchu dostatek, že bych tady vybudoval lázně.

PANTÁTA

Na vybudování lázní budete potřebovat peníze spoustu peněz.

Dr. KROČÁK

Mám mnoho zámožných přátel a nejeden z nich je vážně nemocen, určitě by lázně užívali. Ale nejprve musím mou domněnku ověřit. Přijedu se 4 pacienty a podle úspěšnosti léčby, buď lázně vybudujeme, nebo ne.

Mohl byste pro ně zajistit ubytování?

PANTÁTA

Zeptám se u sousedů.

DCERA

A jaké kúry by tady byly?

Dr. KROČÁK

Návštěvníci se budou slunit na lehátkách a chodit na různě obtížné túry podle potíží, které je budou trápit a při tom popíjet žinčici.

PANTÁTA

No tak to by potom mohly být „žinčicové lázně“

Prezentace pohlednic rožnovských lázní (plátno)1820

ŘEKA

A tak se taky stalo. Lázně byly vybudovány a zpočátku byli pacienti ubytováni u místních obyvatel, ti bohužel velice často na svou pohostinnost doplatili, protože se od nemocných hostů nakazili nejčastěji tuberkulózou. Proto byly později vybudovány ubytovny pro lázeňské hosty. Hosté se zde nejen léčili, ale také byly pro ně připraveny tanečky, divadla a jiné zábavné činnosti.

III. část: Povodně

Tanec- (hudba: Morandi - Angels)

Reportáž z roku 1997 (plátno)

Záběry z povodní (plátno)

REPORTÉRKA SVĚTLANA JASNÁ

Je 6.7. 14:00, nacházíme se v Rožnově pod Radhoštěm. Také zde již třetím dnem vydatně prší, což se projevilo na zvýšených hladinách řek. Místní toky se vylily. Voda z Hážovického potoka dosáhla až k náměstí a ohrožovala i jiná místa.

Řeka Bečva neustále stoupá, na čemž se podepisují hlavně její přítoky.

V těchto okamžicích je ohrožena Pivovarská ulice a Jižní město.

Pro TV Zprávy Světlana Jasná

Dobrý den!

Dnes 7. 7. se opět vracíme s čerstvými zprávami. Přes noc se řeka Bečva na několika místech zakousala a závažně poškodila místní komunikace. Nejvíce poškozený je pravý břeh u Zemědělské školy, kde došlo také k narušení pilíře mostu. Nyní se pojd'me podívat na situaci u hotelu Eroplán, kde je naše reportérka Radana Fialová.

RADANA

Dobrý den! V těchto okamžicích je jedinou spojkou s okolním světem most u hotelu Eroplán, který jako jediný odolává náporům řeky. I když voda přetéká již přes most, doprava je zde možná.

SVĚTLANA

V průběhu posledních hodin hladina viditelně poklesla, Tyršovo nábřeží, camping a další místa jsou pokryta naplaveninami, ale řeka stále ničí. Její tok odnesl Pivovarskou ulici a sebral sebou i řadu garáží na levém břehu.

RADANA

Druhá povodňová vlna nedosáhla takové výšky jako předchozí, ale následky nejsou méně ničující, na mnoha místech si řeka upravila koryto a tím zničila komunikace, obydlí, stromy a keře.

SVĚTLANA

Děkuji Radaně. A teď už poslední pohled na přehradu na Horní Bečvě, která nedokázala povodeň pro Rožnov pod Radhoštěm utlumit.

Pro TV Zprávy Světlana Jasná.

Studio: (stůl, 6 židlí, 6 skleniček s vodou)

Titulek TV Zprávy (plátno)

UVADĚČKA

Dobrý den!

Jak už jste v úvodní reportáži viděli dnešním tématem bude vzpomínka na povodně, které se odehrály v červenci 1997. Pro demonstraci tohoto problému jsem si pozvala:

- zástupce CHKO Beskydy paní Miroslavu Strnadovou
- paní inženýrku se zaměřením na nádrže a přehrady Petru Hlavatou
- ekologa pana Vojtěcha Sirku
- zástupce lesní zprávy pana Jiřího Špalku.

Pane Sirko, můžete nám prosím říct, proč povodně vlastně vznikají.

PAN SIRKA

V ČR jsou záplavy důsledkem tání sněhu nebo po silném dešti. Jak bude povodeň intenzivní, pak ovlivňuje vodní, lesní a zemědělské hospodaření člověka v krajině.

UVADĚČKA

Co je jejich příčinou?

PAN SIRKA

Příčin je několik: odlesňování, které následně vede k odvodňování krajiny, nahrazování původních lesních porostů jehličnatými monokulturami, napřimování a regulace vodních toků, likvidace mokřadů, neodborná zemědělská praxe a další příčiny.

UVADĚČKA

Děkuji za odpověď.

Pane Špalek, můžete nám prosím prozradit jak může lesní hospodářství ovlivnit povodeň?

PAN ŠPALEK

Původní lesy byly vykáceny louky rozorány, což způsobuje, že pokud se voda vylije z koryta, půda ji není schopna zachytit, protože neobsahuje vegetaci, která by ji navázala. Škodlivé je také odstraňování spadlých dřevin, které působí na vodu jako houba. Mrtvé dřevo pojme více přebytečné vody z okolí, než samo váží.

UVADĚČKA

Zmiňovali jsme se, že negativně také působí přeměna lesů na smrkové monokultury. Proč?

PAN ŠPALEK

Původní buky a habry společně s bohatým bylinným patrem a mechovým porostem jsou schopny pojmout daleko více vody.

UVADĚČKA

Takže jedno z řešení by mohla být původní obnova smíšených lesů, s převahou, jak říkal pan Špalek, habrů a buku.

PAN ŠPALEK

Ano, souhlasím.

UVADĚČKA

Co si myslíte, pane Strnad, že bylo hlavní příčinou povodně u řeky Bečvy.

PANÍ STRNADOVÁ

Především regulace vodního toku. Napřimováním toku a umělým zpevňováním břehů, dochází k tomu, že povrchová voda je z krajiny rychle odvedena, což vede k pozdějším suchům. V místech svých zákrutů se řeky přirozeně rozlévaly, což jim bylo odepřeno.

UVADĚČKA

Co se děje pak při povodních?

PANÍ STRNADOVÁ

Při povodních není schopno koryto řeky pojmout takové množství vody, odtok nabírá na rychlosti, voda se pak rozlévá do měst, kde původně vedl její tok a zakousává se do břehů, dochází ke značné erozi břehů.

UVADĚČKA

Co by bylo podle vás řešením?

PANÍ STRNADOVÁ

Ponechat řekám přirozená koryta. Pomocí zákrutů voda nenabere takovou rychlost a vegetace na březích zabraňuje půdní erozi. Voda se tak déle udrží v krajině a půda má dostatek času ji vstřebat.

UVADĚČKA

Pane Hlavatý, mohl byste nám přiblížit situaci na přehradě Horní Bečva v červenci 1997.

PANÍ HLAVATÁ

Podle informací se povodeň nepředpokládala, takže byla přehrada plná. Nádrž nemohla sloužit k zachycení přebytečné vody. Voda z přehrady se začala odpouštět příliš pozdě a tím ještě stoupl průtok řeky Bečvy.

UVADĚČKA

Jaké by bylo podle Vás řešení pro případ povodně?

PANÍ HLAVATÁ

Řešením by mohl být poldr, což je typ nádrže, který není napuštěn vodou, naplní se jen v případě zvýšení průtoku vody.

UVADĚČKA

V čem je hlavní výhoda?

PANÍ HLAVATÁ

Hlavně v tom, že je za normálních okolností prázdný, proto může v období povodní pojmout daleko více vody než přehrada.

UVADĚČKA

Děkuji Vám za Vaše názory a vysvětlení, tímto téma povodně 1997 v Rožnově pod Radhoštěm uzavírám.

Na závěr se pojďme ještě podívat na záběry z nedávné doby, které ilustrují stav povodí řeky Bečvy dnes. Můžete si sami udělat obrázek podle toho, co jsme zde dnes slyšeli, zda renovace břehů napomůže zabránit dalším povodním.

Děkuji za pozornost a nashledanou u dalšího vysílání.

Záběry řeky Bečvy (plátno)

ŘEKA

Myslíte si, že si lidé z tohoto mého volání o pomoc vzali nějaké ponaučení?

Píseň: Žízeň (D. Vančura)

1. Když kapky deště buší na rozpálenou zem,
já toužím celou duší dát živou vodu všem.
Už v knize knih je psáno: bez vody nelze žít,
však ne každému je dáno z řeky pravdy pít.

Refrén: Já mám žízeň věčnou žízeň,
stačí říct, kde najdu vláhu
a zchladím žáhu pálivou,
já mám žízeň, věčnou žízeň,
stačí říct, kde najdu vláhu,
zmizí žízeň.

2. Stokrát víc než slova hladká jeden čin znamená,
však musíš zadní vrátka nechat zavřená.
Mně čistá voda schází mně chybí její třpyt,
vždyť z moře lží a frází se voda nedá pít.

R:

3. Jak vytékají říčky zpod úbočí hor,
tak pod očními víčky se ukrývá můj vzdor.
Ten pramen vody živé má v sobě každý z nás
a vytryskne jak gejzír, až přijde jeho čas.

R:

Příloha 2 Seznam postav

Role	Jména
1. skupina	
Baletka	
Vypravěč	
Řeka	
Pambíček (recitace)	
Valach (recitace)	
Mladší tanečnice	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.
Flétnistka	
Starší tanečnice	1. 2. 3. 4.
2.skupina	
Dr. Kročák	
Dcera	
Pantáta	
3. skupina	
1. reportérka Světlana Jasná	
2. reportérka Radana Fialová	
Uvaděčka	1. (2.)
Pak Sirka	
Pan Špalek	
Paní Strnadová	
Paní Hlavatá	
Keyboard	
Nápověda	
Pomocný učitel v zákulisí	
Pomocný učitel v režii	

Příloha 3 Časový plán

Měsíc	Plán
Červenec	
Srpen	
Září	
Říjen	
Listopad	
Prosinec	
Leden	
Únor	
Březen	
Duben	

Příloha 4 Příprava na hodinu

	Příprava na hodinu
Datum	
Skupina	
Podskupina	
Cíl hodiny	
Příprava	
Poznámky	

Anotace

Jméno a příjmení:	Miroslava Šupinová
Katedra:	Biologie
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Müllerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2009
Název práce	Realizace environmentální výchovy na vybrané základní škole
Název práce v anglickém jazyce	Implementation of environmental education at selected primary school
Anotace práce	Diplomová práce se zabývá realizací environmentální výchovy na Základní škole Videčská. Mapuje projekty, které jsou na škole prováděny a jsou didakticky rozebírány. Informace jsou konfrontovány s Rámcovým vzdělávacím programem. Jako doporučení, je škole poskytnut projekt eko-muzikál <i>Příběh řeky Bečvy</i>. Eko-muzikál <i>Příběh řeky Bečvy</i> s environmentální tematikou je didakticky rozebrán. Součástí práce je metodická příručka, která poskytuje doporučení a rady, jak postupovat při nácviu eko-muzikálu <i>Příběh řeky Bečvy</i> a scénář.
Klíčová slova	Rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, environmentální výchova, dramatická výchova, projekt, eko-muzikál, metodická příručka, scénář
Anotace v anglickém jazyce	The diploma thesis is concerned with a realization of an environmental education at the Primary school Videčská. It charts projects of the school and it makes a didactic analysis. The information are confronted with the framework education programme. The recommendation for the school is the eco-musical <i>The story of the river Bečva</i> with an environmental theme and it is didactical analysed. The diploma thesis is consisted of the deliberate manual, it offers recommendations and advices how to act during a practise the eko-musical <i>The story of the river Bečva</i> and its scenario.
Klíčová slova v anglickém jazyce	Framework education programme, school education programme, environmental education, dramatic education, project, eco-musical, deliberate manual, scenario
Přílohy vázané k práci	Příloha 1 Scénář k eko-muzikálu <i>Příběh řeky Bečvy</i> Příloha 2 Seznam postav Příloha 3 Časový plán Příloha 4 Příprava na hodinu CD (realizace eko-muzikálu, záznam během nácviu, doprovodné materiály)
Rozsah práce	77 stran + 12 stran přílohy
Jazyk práce	Český jazyk

